

SVEUČILIŠTE SJEVER
POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI DOKTORSKI STUDIJ
MEDIJI I KOMUNIKACIJA

Antonija Mandić

AFEKTIVNI ASPEKTI INFORMACIJSKOG PONAŠANJA STUDENTA DOKTORSKIH STUDIJA

DOKTORSKI RAD

Koprivnica, 2023.

SVEUČILIŠTE SJEVER
POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI DOKTORSKI STUDIJ
MEDIJI I KOMUNIKACIJA

Antonija Mandić

**AFEKTIVNI ASPEKTI INFORMACIJSKOG
PONAŠANJA STUDENTA DOKTORSKIH
STUDIJA**

DOKTORSKI RAD

Mentorica: prof.dr.sc. Sonja Špiranec

Koprivnica, 2023.

UNIVERSITY NORTH
UNIVERSITY POSTGRADUATE STUDIES IN MEDIA AND
COMMUNICATION

Antonija Mandić

AFFECTIVE ASPECTS OF INFORMATION BEHAVIOUR OF DOCTORAL STUDENTS

DOCTORAL THESIS

Koprivnica, 2023.

Mentor rada: titula, ime i prezime

Doktorski rad obranjen je dana _____ u/na _____

_____, pred povjerenstvom u sastavu:

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Zahvala

PER ASPERA AD ASTRA!

Mojem tati, 30.6.1998.

SAŽETAK

Emocije mijenjaju način na koji ljudski um rješava problem. Afektivne varijable vode kognitivno informacijsko ponašanje kroz ljudske interese, motivaciju i osjećaje.

Doktorska tema bavi se afektivnim aspektima informacijskog ponašanja doktoranada u kontekstu tranzicije

Kao polaznici najviše razine obrazovanja doktorandi moraju pokazivati relativno kompetentno informacijsko ponašanje. Pojačana potreba za informacijama, prikupljanje i procjena informacija te pretvaranje informacija u znanje ključni su segmenti. Proces izrade disertacije iziskuje i stavlja pred doktorande specifične zahtjeve i očekuje se da posjeduju sveobuhvatne vještine upravljanja znanjem i informacijama. Upravo su afektivne dimenzije ključne komponente koje će odrediti sam tijek studija.

Cilj je istraživanja utvrditi obilježja informacijskog ponašanja s fokusom na afektivne aspekte koji se pojavljuju kod doktoranada tijekom njihovog školovanja, istražiti kako pozitivne i negativne emocije pospješuju ili ograničavaju informacijske prakse te kako proces tranzicije utječe na tijek studija kod doktoranada koji rade u sustavu znanosti. Afektivne dimenzije informacijskog ponašanja ispitane su u populaciji doktorskih studenata koji su izloženi intenzivnom tranzicijskom kontekstu te je usmjerenost na važnost afektivnih elemenata informacijskog ponašanja u kontekstu tranzicije. Problem koji istražuje ova disertacija koje su emocije motivatori efikasnog i fokusiranog pretraživanja, koje emocije stvaraju barijeru.

Korišten je kombinirani metodološki okvir, eksplorativni sekvencijalni nacrt koji uključuje upotrebu kvalitativnog, a potom kvantitativnog istraživačkog pristupa za što bolje razumijevanje informacijskog ponašanja u kontekstu tranzicije.

Ključne riječi: informacijsko ponašanje, informacijsko pretraživanje, afektivna iskustva, doktorandi, teorija tranzicije

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Introduction:

The affective dimension of information behavior has always been overshadowed by the theoretical assumptions of the study of information behavior and search.

Affect is a component mentioned in early research of the information retrieval model. Research on emotions in information behavior has existed since the late 1980s

The importance of studying emotions in information practices and information retrieval has been posed in recent years as an important paradigm for study.

Emotions change the way the human mind solves a problem. Affective variables guide cognitive information behavior through human interests, motivation, and feelings. Scientists who study the influence of affective dimensions agree that the influence of feelings that arise in different situations and their influence on cognition is necessary to understand information behavior. The proposed doctoral topic deals with the affective aspects of information behavior of doctoral students.

As students of the highest level of education, doctoral students must demonstrate relatively competent information behavior. The increased need for information, the collection and evaluation of information, and the conversion of information into knowledge is a key segment. The dissertation preparation process requires and places specific requirements on the doctoral student and they are expected to possess comprehensive skills in knowledge and information management. It is the affective dimensions that are the key components that will determine the course of studies. Overload, stress, frustration all affect information behavior. The aim of the research is to determine the characteristics of information behavior with a focus on the affective aspects that appear in doctoral students during their education. Investigate how positive and negative emotions enhance or limit information practices and how the transition process affects the course of study in doctoral students working in the science system. The research will examine the affective dimensions of information behavior in the doctoral student population (as opposed to the mainstream student-centered approaches), which are exposed to an intense

transition context, and will indicate the importance of affective elements of information behavior in the context of transition.

Theoretical background:

The affective dimension of information behavior has always been overshadowed by the theoretical assumptions of the study of information behavior and search.

Affect is a component mentioned in early research of the information retrieval model.

The importance of studying emotions in information practices and information retrieval has been posed in recent years as an important paradigm for study.

Emotions change the way the human mind solves a problem. Affective variables guide cognitive information behavior through human interests, motivation, and feelings. Scientists who study the influence of affective dimensions agree that the influence of feelings that arise in different situations and their influence on cognition is necessary to understand information behavior.

As students of the highest level of education, doctoral students must demonstrate relatively competent information behavior. The increased need for information, the collection and evaluation of information, and the conversion of information into knowledge is a key segment.

The theoretical background is based on three concepts, information behaviour theory, affective perspective in information behavior and theory of transition.

For information behaviour are used models which have affective dimension or can be observed like a grounds for it. Wilson's model of information seeking behaviour was born out of a need to focus the field of information and library science on human use of information, rather than the use of sources. Dervin Sense-Making Theory proposes that information is not something that exists apart from human behavioral activity. Rather, it is created at a specific moment in time-space by one or more humans.

Carol Kuhlthau developed a six stage model of the human information search process (ISP). The model includes human feelings, thoughts, actions, and strategies through six stages. The affective behaviour in information behaviour in the recent time research by: Lopatovska, Fourie, Savolainen, Krakowska. Transition or period of change, rarely orderly or simple, often

complex processes experienced in time and space is based on theory of transition by Meleis, and extended to the transition in information behavior, researched by Willson, Hicks, Ruthven.

Dissertation methodology:

The research was conducted using a mixed methodological approach, combining qualitative and quantitative methods with a sequential research design.

The qualitative part of the research was conducted using a semi-structured interview.

After analyzing the in-depth interviews and defining the affective experiences common to all doctoral students, an online survey was conducted on a representative sample of doctoral students. The recruitment questionnaire was forwarded to higher education institutions that have postgraduate studies.

The questionnaire served to obtain a general picture of the information behavior of the target group and the influence of affective experiences on information behavior.

Discussion and Conclusions:

The importance and research potential of this topic is found in the three theoretical frameworks listed at the beginning. The information behavior of doctoral students is a topic that in itself opens up a number of questions for research, because doctoral students are a group that has an increased need for information. The affective aspects of information behavior that have been studied are an extremely important factor for a successful transition towards the goal, towards the completion of doctoral studies. Answers to the research questions, what kind of emotions the doctoral students experience during the search, was investigated in the first and second part of the research. The emotions that appear are divided into two groups, motivators and barriers. Emotions were detected as motivators of the information process: stability, security, curiosity, satisfaction, interest, progress and self-motivation, barriers: stress, frustration, aversion, uncertainty, doubt, unsystematicity and incompetence. We cannot observe detected emotions linearly, because sometimes emotions that fall under negative affective aspects can be motivators of the information process, just as positive emotions do not necessarily contribute to the continuation and expansion of the search, but can cause excessive security and interrupt

information processes. Detected emotions need to be observed in context with the situation and the environment, and it is necessary to take into account the phase of transition, which is the key element of this research for this examined group.

Keywords: information behavior, information search, affective experiences, doctoral students, transition theory

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Hipoteze i istraživačka pitanja	3
2.1. Metode istraživanja	5
2.2. Očekivani znanstveni doprinos	5
3. Teorijski okvir.....	6
3.1. Povijest istraživanja informacijskog ponašanja.....	6
3.2. Terminološke odrednice.....	8
3.3. Modeli informacijskog ponašanja	10
3.3.1. Wilsonov model iz 1981.	11
3.3.2. Dervinin model 1983. – Teorija stvaranja smisla	14
3.3.3. Ellisov model – 1989. - Bihevioralni model strategija pretraživanja informacija.....	15
3.3.4. Modeli pretraživanja C.C. Kuhlthau – 1991.	17
4. Okvir za proučavanje emocija.....	19
4.1. Teorija emocija	19
4.2. Afektivna paradigma u informacijsko komunikacijskim znanostima	21
4.3. Emocije kao motivatori informacijskog pretraživanja	23
5. Tranzicija.....	25
5.1. Teorije i modeli tranzicije	25
5.2. Tranzicija i istraživanja informacijskog ponašanja	28
6. Istraživanje	30
6.1. Metodologija istraživanja.....	32
6.1.1. Kriterij odabira i struktura uzorka.....	32
6.1.2. Prikupljanje podataka i analiza	35
6.1.3. Tranzicija prema samostalnom znanstveniku	43
6.1.4. Pretraživanje informacija	49
6.1.5. Prepreke i izazovi – komunikacija i podrška kao temelj uspjeha.....	54
6.2. Kvantitativni dio istraživanja – anketni upitnik	60
6.2.1. Socio-demografski pokazatelji ispitane ciljane skupine	61
6.2.2. Pretraživanje informacija i komunikacijski aspekti	75

6.2.3. Afektivni aspekti informacijskih praksi	88
6.3. Usporedba pozitivnih i negativni afektivnih elemenata	102
6.3.1. Početak pretraživanja izvora	103
6.3.2. Selekcija izvora.....	108
6.3.3. Traženje pomoći oko pretraživanja.....	113
6.3.4. Proširivanje pretraživanja	118
7. Rasprava	123
7.1. Emocije kao motivatori i barijere u informacijskom ponašanju.....	124
7.2. Emocije u pretraživanju informacija u kontekstu tranzicije	127
8. Zaključak	131
9. Popis Literature	134
10. Popis tablica	141
11. Popis slika.....	142
12. Prilozi.....	146
12.1. Prilog 1 - Protokol intervjua.....	146
12.2. Prilog 2 - Anketni upitnik.....	148
12.3. Prilog 3 – PANAS	159
12.4. Prilog 4 - Izjava.....	160

1. Uvod

Afektivna dimenzija informacijskog ponašanja oduvijek je u sjeni teorijskih postavki proučavanja informacijskog ponašanja i pretraživanja.

Važnost proučavanja emocija u informacijskim praksama i informacijskom pretraživanju postavlja se u zadnjih nekoliko godina kao važna paradigma za proučavanje.

Emocije mijenjaju način na koji ljudski um rješava problem. Afektivne varijable vode kognitivno informacijsko ponašanje kroz ljudske interese, motivaciju i osjećaje. Znanstvenici koji proučavaju utjecaj afektivnih dimenzija suglasni su da je utjecaj osjećaja koji nastaju u različitim situacijama i njihov utjecaj na spoznaju neophodan za razumijevanje informacijskog ponašanja.

Studenti doktorskog studija neprijeporno su zanimljiva populacija za istraživanje afektivnih dimenzija informacijskog ponašanja. Kao polaznici najviše razine obrazovanja, doktorandi moraju pokazivati relativno kompetentno informacijsko ponašanje.

Pojačana potreba za informacijama, prikupljanje i procjena informacija te pretvaranje informacija u znanje ključni su segmenti koji određuju informacijsko ponašanje doktorskih studenata. Proces izrade disertacije iziskuje i stavlja pred doktoranda specifične zahtjeve i očekuje se da posjeduju sveobuhvatne vještine upravljanja znanjem i informacijama. Upravo su afektivne dimenzije ključne komponente koje će odrediti sam tijek studija. Jedno od važnih pitanja koje se otvara za istraživanje je kako emocije kod mladih znanstvenika utječu na njihove informacijske potrebe i ponašanje te kako utječu na njihov proces traženja, dijeljenja i korištenja informacija te samim time i na tijek studija. Doktorski studij zanimljiv je za istraživanje zbog kompleksnosti i specifičnosti samog procesa školovanja. Dugotrajnost samog procesa i prepuštenost samom sebi dvije su varijable koje karakteriziraju doktorski studij. Promatra li se cijeli proces kroz prizmu tranzicije, otvara se niz pitanja koja nude temelj za daljna istraživanja.

Ovaj rad je koncipiran i podijeljen na tri segmenta. Teorijski okvir i dva provedena istraživanja. Teorijski okvir kreće od poglavlja 3 i kreće s pojmom informacijsko ponašanje što je i samo ishodište ovog rada. Istražuje se informacijsko ponašanje doktorskih studenata. Na samom početku objašnjen je povijesni pregled istraživanja informacijskog ponašanja i terminologija, te promjene kroz koje je terminologija prošla. Kad govorimo o ovom kompleksnom terminu potrebno je definirati sve termine koji se često isprepliću i pojavljuju u ovom kontekstu.

Pregledom literature i dalje se vidi nejasno definirana terminologija i različiti termini koji se koriste kada se istražuje ovo područje. Poglavlje 3 završava s modelima informacijskog ponašanja, opisani su modeli koji su se kronološki nadograđivali i mogu se smatrati temeljem za proučavanje afektivnih aspekata informacijsko ponašanja. Drugi dio teorijskog okvira bavi se emocijama, odnosno nakon kratkog uvoda u samu teoriju emocija dati je pregled afektivne paradigme u informacijsko-komunikacijskim znanostima te je naglasak na istraživanjima koja se bave emocijama kao motivatorima informacijskog ponašanja. Zadnji dio teorijskog okvira završava s teorijom tranzicije, bavi se s modelima tranzicije te je stavljen naglasak na tranziciju i informacijsko ponašanje. Drugi dio rada odnosi se na istraživanje. Provedena su dva istraživanja, kvalitativno istraživanje i kvantitativno istraživanje. Na kraju svakog poglavlja donesen je kratak zaključak. Zaključci istraživanja povezani su u poglavlju rasprava te povezani s istraživačkim pitanjima i hipotezama te na samom kraju potvrđeni sa zaključkom, znanstvenim doprinosima te je istaknuto na što rezultati ukazuju i koje su smjernice za daljnje djelovanje.

2. Hipoteze i istraživačka pitanja

Cilj istraživanja je utvrditi obilježja informacijskog ponašanja doktoranada s fokusom na afektivne elemente informacijskog ponašanja koje se pojavljuju kod doktoranada u tijeku njihovog školovanja, te istražiti kako pozitivne i negativne emocije pospješuju ili ograničavaju informacijske prakse.

Istraživačka pitanja:

IP1 Kakve emocije doktorandi doživljavaju tijekom pretraživanja?

IP2 Koje su emocije motivatori efikasnog i fokusiranog pretraživanja, koje emocije stvaraju barijeru?

IP3 Kako proces tranzicije utječe na tijek studija kod doktoranada koji rade u sustavu znanosti.

Hipoteze istraživanja glase:

H1 Afektivni momenti potiču doktorande da započnu i prošire informacijsko pretraživanje.

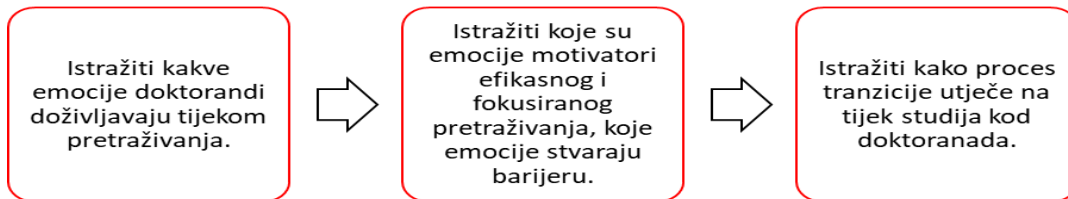
H1a: Kada počinju pretraživati informacije doktorandi u drugoj fazi tranzicije pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata.

H1b: Kad počinju pretraživati informacije doktorandi koji rade u sustavu znanosti pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata.

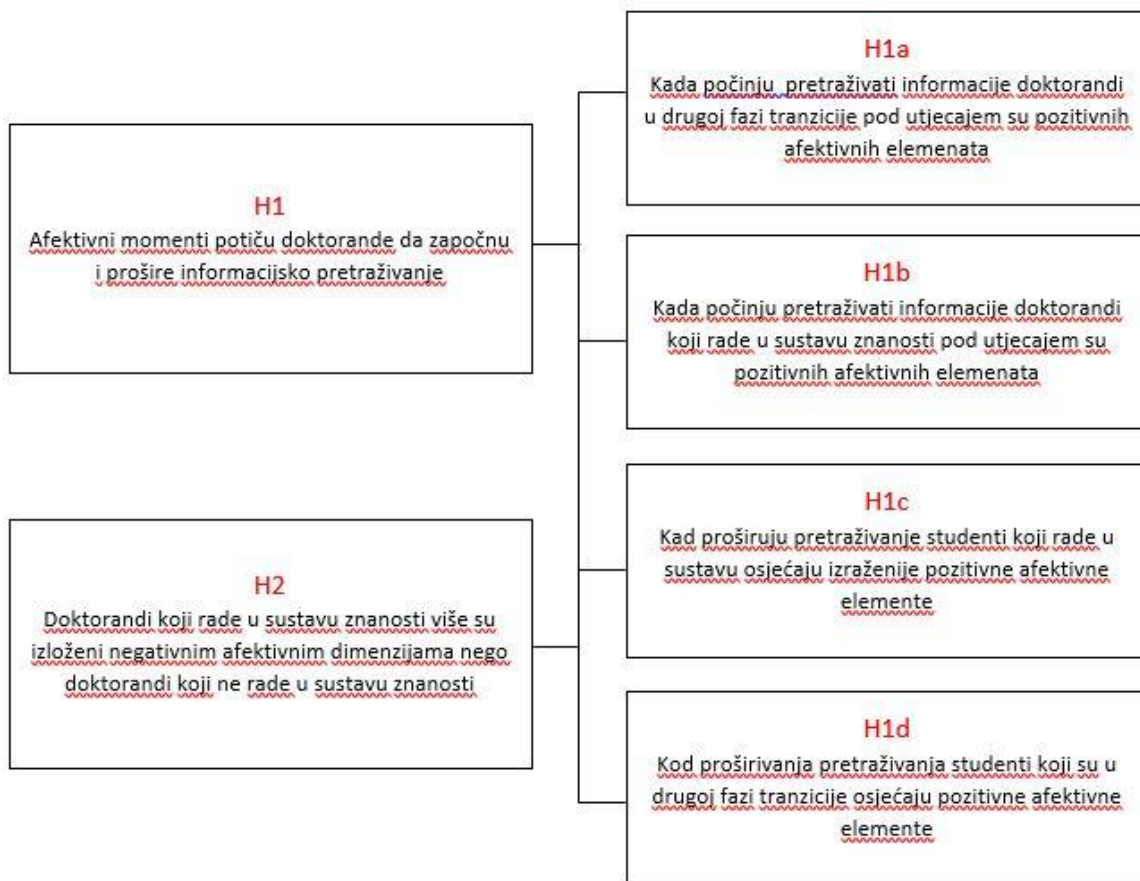
H1c Kada proširuju pretraživanja studenti koji rade u sustavu znanosti osjećaju izraženije pozitivne afektivne elemente.

H1d Kod proširivanja pretraživanja studenti koji su u drugoj fazi tranzicije osjećaju pozitivne afektivne elemente.

H2 Doktorandi koji rade u sustavu znanosti više su izloženi negativnim afektivnim dimenzijama nego doktorandi koji ne rade u sustavu znanosti.

Slika 1: Istraživačka pitanja (rad autorice)

Slika 2: Istraživačke hipoteze (rad autorice)

2.1. Metode istraživanja

Istraživanje je provedeno mješovitim metodološkim pristupom, kombinirajući kvalitativne i kvantitativne metode uz sekvencijalni dizajn istraživanja.

Kvalitativni dio istraživanja proveden je primjenom polustrukturiranog intervjua.

Istraživanje ima sekvencijalni dizajn, na temelju uvida dobivenih intervjuiima oblikovana je anketa koja čini kvantitativnu dionicu istraživanja.

Nakon analize dubinskih intervjua i definiranja afektivnih iskustava koji su zajednički svim doktorandima provedena je online anketa na reprezentativnom uzorku doktoranada. Regrutacijski upitnik prosljeđen je visokoškolskim ustanovama koje imaju poslijediplomske studije.

Upitnik je poslužio za dobivanje opće slike informacijskog ponašanja ciljane skupine i utjecaj afektivnih iskustava na informacijsko ponašanje.

2.2. Očekivani znanstveni doprinos

Znanstveni doprinos doktorskog rada ogleda se u proširenju i nadogradnji teorija i modela iz informacijsko-komunikacijskog područja novim spoznajama o utjecaju i važnosti afektivnih dimenzija na informacijsko ponašanje, te u daljnjem razvoju afektivnog teorijskog obrata u informacijskim znanostima.

Istraživanjem će se afektivne dimenzije informacijskog ponašanja ispitati u populaciji doktoranada (za razliku od uvriježenih pristupa usredotočenih na učeničku i studentsku populaciju) koji su izloženi intenzivnom tranzicijskom kontekstu, te će se ukazati na važnost afektivnih elemenata informacijskog ponašanja u kontekstu tranzicije.

Istraživanje će doprinijeti boljem otklanjanju zapreka s kojima se doktorandi susreću te omogućilo razvoj modela za pružanje podrške mladim znanstvenicima.

3. Teorijski okvir

Informacijsko ponašanje objašnjeno je kroz definiciju osnovnih pojmova koji su ključni za razumijevanje problematike. Modeli i teorije koji se spominju odabrani su po principu modela koji su ishodište afektivne paradigme u informacijsko-komunikacijskim znanostima.

3.1. Povijest istraživanja informacijskog ponašanja

O počecima zanimanja za informacijsko ponašanje nema konsenzusa, to ovisi o tome kako pojedini autori razumijevaju korijene proučavanja informacijskog ponašanja. Neki autori navode 1902. godinu kao početak zanimanja za fenomen informacijskog ponašanja. (Wildemuth and Case, 2010) Premda je riječ o relativno mladom znanstvenom području postoji bogata literatura o okvirima i modelima koji podržavaju teoretiziranje o informacijskom ponašanju. (Case and Given, 2016)

Istodobno objavljeno je niz članaka koji ističu zrelost tog znanstvenog područja. (Julien and O'Brien, 2014). Prvo veće istraživanje o informacijskom ponašanju provedeno je tijekom 50-ih i 60-ih godina prošlog stoljeća u kojem su se istraživale informacijske potrebe i ponašanje stručnjaka iz STEM područja. (Bawden and Robinson, 2015)

Premda možemo proučavajući izvore vidjeti da je informacijsko ponašanje i puno ranije izvor interesa i to u studijama koje su se bavile proučavanjem korisnika knjižnice i njihovim čitalačkim navikama. Spomenimo proglas 1876. godine kada se osnovalo Američko knjižničarsko društvo Samuel Green je napisao da je potrebno pomagati korisnicima u knjižnici u njihovom svakodnevnom snalaženju. Najraniji dokumenti vezani uz knjižničarstvo stavljaju fokus na korisnika i samim time možemo utvrditi da su temelj istraživanja informacijskog ponašanja. Tu valja svakako istaknuti pet načela knjižničarstva indijskog knjižničara Ranganathan koja su isto tako usmjerena prema korisniku.

Istraživanja koja se provode u razdoblju od 1948. - do 1965. usmjerena su na istraživanje informacijskih potreba. (Wilson, 1981).

Konceptualan model koji razvija Dervin (1983) povezivao je potrebe urbanog stanovnika s informacijskim potrebama, informacijskim rješenjima problema, informacijskim izvorima, psihološke, intelektualne, institucionalne i društvene prepreke na koje nailazi prilikom traženja informacija.

Prema Wilsonu takva istraživanja su nailazila na problem definiranja informacijskih potreba. On smatra da informacijska potreba nije nešto što spada u osnovne primarne ljudske potrebe nego je nastala kao nusprodukt istih. U prvim istraživanjima fokus je na sustavu premda treba spomenuti rad koji je nastao 20 godina prije Dervininog rada, a to je rad *Reasons for the variations in the information needs of scientists*. (Mote, 1962), koji je nastojao karakterizirati korisnike u razlikama upravo u korištenju informacija.

Iako možemo zaključiti da je ovo jedan od najranijih primjera istraživanja informacijskog ponašanja s težištem na korisnika većina radova do ranih 70-tih težište još uvijek ima težište u sustavima, ne na korisniku. Osamdesetih godina jasno se vidi usmjeravanje istraživanja prema korisniku kao centralnom predmetu istraživanja.

Promjenom fokusa mijenjanju se i istraživačke metode koje umjesto kvantitativnih istraživanja počinju upotrebljavati kvalitativne metode.

Promjene u istraživačkom kontekstu možemo povezati s nekoliko imena: Wilson, Dervin, Kuhlthau, Ellis.

Treba spomenuti i Marciju Bates koja je svojim radovima značajno pridonijela razvoju područja i definiranju njegovih temeljnih koncepata (Shiri, 2017). Bates definira informacijsko ponašanje kao termin koji opisuje brojne interakcije s informacijama, te je time autorica doprinijela razumijevanju termina. Premda je ovdje riječ o vrlo širokom obrazloženju, svojim radovima je doprinijela razvoju područja. Prema njoj informacijsko ponašanje uključuje sve ljudske interakcije s okolinom, objašnjava da informacijsko ponašanje u informacijskoj znanosti proučava se u službi prijenosa informacija. Wilson nudi drukčiju perspektivu nastanka zanimanja za informacijsko ponašanje od one koju je ponudila Bates. On, naime, tvrdi da je istraživanje informacijskih zahtjeva korisnika u zajednicama računalne znanosti i informacijskih sustava donedavno izjednačavano sa onim kako se korisnik ponaša u odnosu na dostupne sustave, te kako se kreće u danom sustavu i što čini s dobivenim podacima.

Unatoč tim pomacima, Wilson i dalje smatra da se nedovoljno ispituju potrebe korisnika i da istraživanja još uvijek fokusirana na sustav. Informacijske znanosti nisu jedina disciplina koja se bavi proučavanjem korisnika i korištenjem informacija, on zbog toga on nudi kao uzor dostignuća drugih disciplina kao što su istraživanje ponašanja potrošača, marketing, psihologija, istraživanje zdravstvene skrbi, i skreće pozornost na brojne druge teme koje su fokusirane na korisnika, a ne na sustav. Wilsonova definicija obuhvaća ukupnost ljudskog ponašanja, odnosno informacijsko ponašanje uključuje aktivno i pasivno traženje informacija.

Njegova definicija ne odnosi se , za razliku od Bates , samo na interakciju s informacijama nego više na ponašanje osobe u odnosu na informacije. Zbog upornih nastojanja definiranja temeljnih koncepata Wilson se smatra utemeljiteljem područja informacijskog ponašanja. (Dresang, 2005)

U novije vrijeme većina istraživanja traženja informacija fokusirana je više na tražitelja, a manje na izvore ili kanale koje koriste, postajući sve više holistička i kontekstualno orijentirana.

3.2. Terminološke odrednice

Kad govorimo o ovom kompleksnom terminu potrebno je definirati sve termine koji se često isprepliću i pojavljuju u ovom kontekstu. Pregledom literature i dalje se vidi nejasno definirana terminologija i različiti termini koji se koriste kada se istražuje ovo područje.

Informacija kao središnja premisa svih definicija može se definirati kao svaka razlika koju uočavamo u svojoj okolini ili u sebi. To je svaki aspekt kojeg primjećujemo. (s obzirom da je riječ o definiciji trebalo bi citirati?)

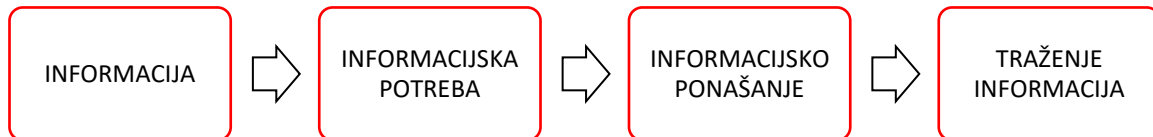
Informacijska potreba je prepoznavanje da znanje koje netko posjeduje nije dovoljno za zadovoljenje cilja , tj. za rješenja problema.

Traženje informacija odnosi se na svjestan napor da se pronađu informacije kao odgovor na potrebu ili prazninu u znanju, dok informacijsko ponašanje obuhvaća traženje informacija kao i ukupnost drugih nenamjernih ili pasivnih ponašanja, kao i namjerno ponašanje koje ne uključuje traženje, već i ostale segmente kao što je i izbjegavanje informacija. Rana istraživanja informacijskog ponašanja fokusirana su na mjesta na kojima se traže informacije (knjige, časopise, škole, fakultete i knjižnice.

Možemo zaključiti da su se proučavali informacijski izvori i kako se oni koriste, više nego korisnici i njihove individualne potrebe.

Na samom početku istraživanja informacijskog ponašanja nazivaju se „use studies“, istraživanja traženja i prikupljanja informacija ili istraživanja informacijskih potreba. Postepeno pojam “*information-seeking research*” uključuje se u istraživanje svih interakcije čovjeka s informacijama. Prema Bates, u novije vrijeme neki su istraživači došli do saznanja da pojam traženje informacija uključuje sam traženje informacija bez svih ostalih interakcija. Tek

1990. - ima pojam „ informacijsko ponašanje“ ulazi u široku upotrebu i zamjenjuje pojam „traženje informacija“. Istraživači su često izražavali neslaganje s terminologijom jer informacijsko ponašanje navodi nas na bihevioralne teorije u psihologiji i naglašavaju da se informacija ne može ponašati, ali danas je ovaj termin prihvaćen u istraživačkoj zajednici.

Slika 3: Razvoj terminologije (rad autorice)

Informacijsko ponašanje (information behaviour) jeukupno ljudsko ponašanje u odnosu na informacijske izvore i kanale te uključuje aktivno i pasivno traženje informacija te korištenje tih informacija. (Wilson, T.D., 2000) Informacijsko ponašanje unutar informacijskih znanosti istražuje se od druge polovice 19. stoljeća.(Bates, 2010)

Ponašanje pri traženju informacija (Information Seeking Behavior)

je svrhovito traženje informacija kao posljedica potrebe za zadovoljiti neki cilj. U tijeku traženja pojedinac može komunicirati s različitim informacijskim sustavima. (novine, knjižnica, web)

Ponašanje pri pretraživanju informacija (Information Searching Behavior)

Traženja informacija je "mikrorazina" ponašanja koje koristi tražitelj u interakciji s informacijskim sustavima svih vrsta. Sastoji se od svih interakcija sa sustavom na bilo kojoj razini. Ako govorimo o interakciji s računalom onda se to odnosi na klikanje na poveznice, usvajanje naprednih pretraživačkih alata (na primjer korištenje Boelovih operatora). Uključuje korištenje mentalnih radnji , prosudba relevantnosti podataka ili dohvaćanje informacija.

Ponašanje pri korištenju informacija (Information Use Behavior)

Ovaj pojam uključuju ponašanja oko korištenja informacija. To se odnosi na fizičke i mentalne radnje pretraživanja informacija i involviranja u već postojeće znanje pojedinca.

To može biti jednostavna radnja kao označavanje teksta koji se pronašao kako bi se istaknula njegova važnost ili usporedba novih informacija s postojećim znanjem.

U svim gornjim definicijama podaci se definiraju kao informacije. Premda podaci mogu i ne moraju biti informacije, jer to ovisi o stanju razumijevanja korisnika informacija.

U ranijim radovima bio je dominantan termin „traženja i korištenje informacija“ pa su pojedini autori upozoravali na to da termin „informacijsko ponašanje“ nije prikladan jer se informacije ne mogu ponašati, nego ljudi. (Pettigrew et al., 2001) Savolainen zagovara termin „informacija praksa“. Točnije pojam koji uvodi tj. obrazlaže da su informacijsko ponašanje i informacijska praksa krovni koncepti (umbrella - concepts) u proučavanju traženja informacija, ali da nisu istoznačnice jer se oslanjaju na različite metateorije.

Savolainen tvrdi da je razlika u tome što se diskurs o informacijskom ponašanju prvenstveno oslanja na individualni kognitivnu perspektivu, a diskurs o informacijskim praksama uglavnom je inspiriran idejama društvenog konstrukcionizma koje razvijaju autori koji žele naglasiti središnju ulogu društvenog konteksta u traženju informacija. (Savolainen, 2007)

Informacijsko ponašanje trenutno je dominantan termin i u svojoj srži obuhvaća sve pojmove ovog kompleksnog fenomena.

3.3. Modeli informacijskog ponašanja

Modele možemo opisati kao okvir za promišljanje o problemu.

Većina modela u općem području informacijskog ponašanja su izjave, često u obliku dijagrama, koje pokušavaju opisati aktivnosti traženja informacija, uzroke i posljedice te aktivnosti. U narednom poglavlju opisani su modeli koji su se kronološki nadograđivali i mogu se smatrati temeljem za proučavanje afektivnih aspekata informacijskog ponašanja.

Modela koji se bave samo informacijskim ponašanjem je manje od onih koji se bave informacijskim ponašanjem u pretraživanju informacija koji je ako pogledamo Willsonove dijagrame samo jedan od segmenata informacijskog ponašanja.

- ✓ Wilsonov model iz 1981. godine
- ✓ Dervinina teorija stvaranja smisla 1983.
- ✓ Ellisov model iz 1989.
- ✓ Kuhltuin model iz 1991.

✓ Wilsonov model iz 1996.

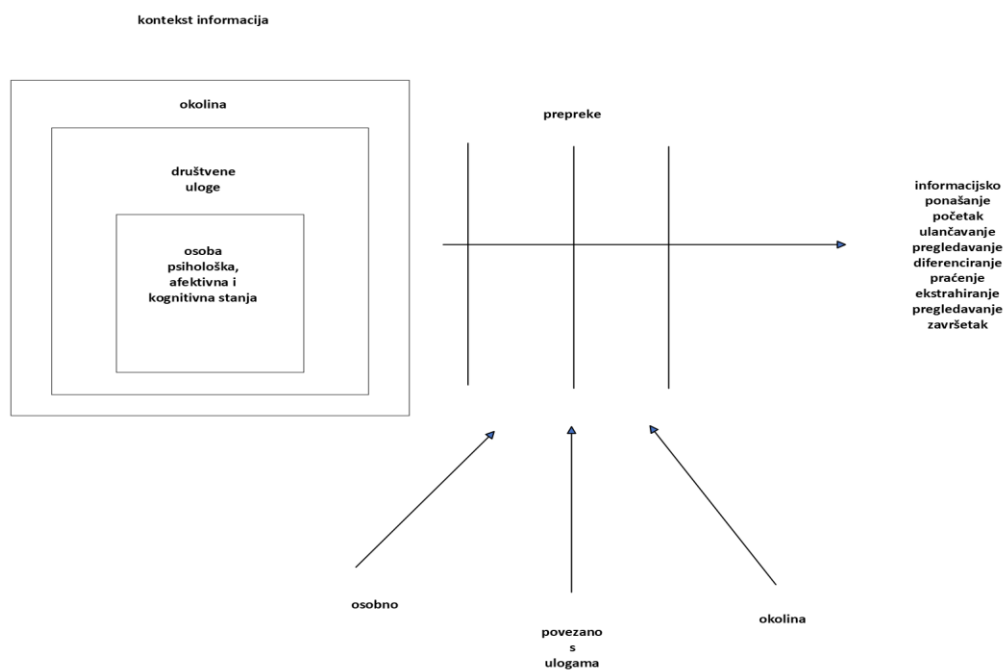
3.3.1. Wilsonov model iz 1981.

Wilson je tvorac općeg modela informacijskog ponašanja koji zauzima središnje mjesto u proučavanju informacijskog ponašanja. (Savolainen, 2021)

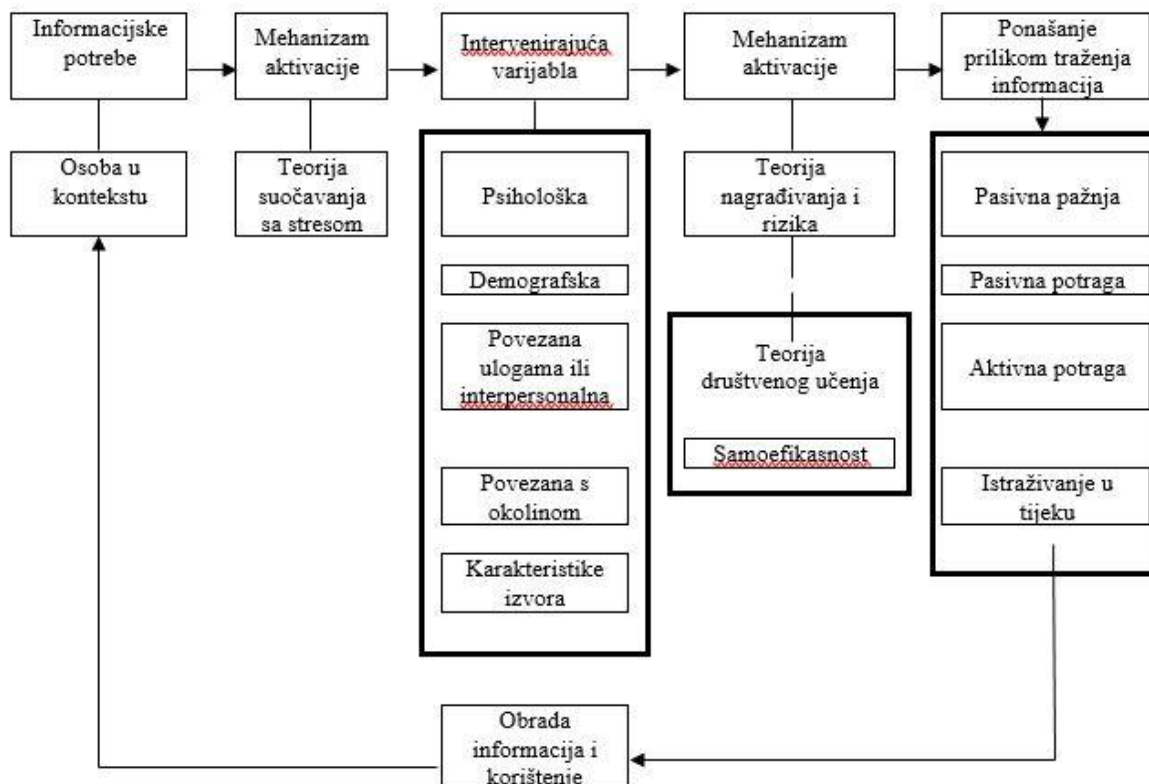
Wilsonom model iz 1981. godine temelji se na zaključku da informacijska potreba nije primarna potreba već ona proizlazi iz nje. U nastojanju da se otkriju informacije da bi zadovoljio potrebu, osoba koja pita vjerojatno će se susresti s preprekama različitih vrsta.

Wilson ističe da su primarne, osnovne potrebe ili kognitivne ili afektivne.

Kontekst bilo koje od ovih potreba može biti sama osoba ili zahtjevi uloge u radu ili životu osobe ili okolina. Ovaj model možemo opisati kao makro model koji nam sugerira kako se pojavljuju informacijske potrebe i što može prevenirati potragu za informacijama.

Slika 4: Wilsonov model informacijskog ponašanja iz 1981.

Slika 5: Wilsonov model informacijskog ponašanja iz 1996. godine

Wilsonov model iz 1996. velika je revizija modela iz 1981., oslanjajući se na Istraživanja iz različitih područja osim informacijskih znanosti, uključujući donošenje odluka, psihologije, inovacije, zdravstvena komunikacija i istraživanje potrošača.

Promjene koje su vidljive nalaze se u upotrebi izraza 'intervenirajuće varijable', pojam koju služi da sugerira da njihov učinak može biti podrška korištenju informacija kao i preventiva. Traženje informacija sastoji se od više vrsta nego prije.

Model sugerira da informacijsko ponašanje u traženju /pretraživanju informacija pojavljuje se kao posljedica informacijske potrebe pojedinca u ovom slučaju korisnika informacije, koji da bi zadovoljio svoju potrebu, koristi formalne ili neformalne izvore ili službe, što može rezultirati uspjehom ili neuspjehom.

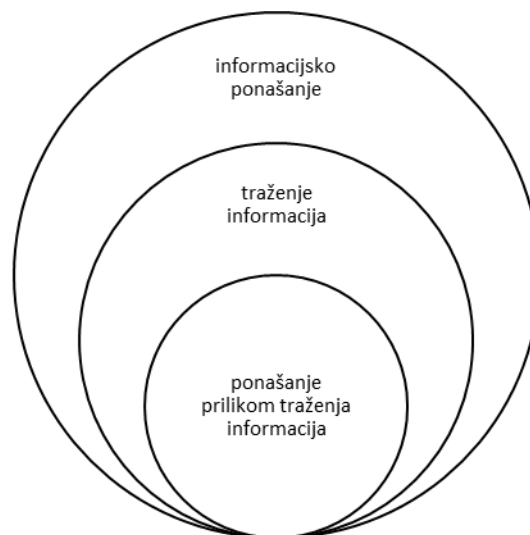
Ako rezultira uspjehom korisnik koristi informacije i zadovoljava svoju potrebu, ako rezultira neuspjehom dolazi do ponavljanja procesa. Model pokazuje da da informacijsko ponašanje može koristiti i druge ljude u cijelom procesu.

Willson razvija svoje modele više od četrdeset godina te je osim općeg modela iz 1996. godine ponudio i druge modele. Spomenuti treba ugniježđeni model (eng. nested model) koji prikazuje opseg pojedinih istraživački tema kao niz ugniježđenih područja.

Model koji prikazuje tri razine koje su uklopljene jedna u drugu jasno naglašava da postojeći modeli ne prikazuju isti sklop pojava i aktivnosti.

Prema ovom prikazu informacijsko ponašanje obuhvaća sve aspekte ljudske interakcije s različitim oblicima informacija. Na srednjoj razini nalazi se ponašanje u traženju informacija koje se odnosi na pristup informacijskim resursima.

Na najužoj je razini domena koja se bavi istraživanjem ponašanja pri pretraživanju informacija. Možemo zaključiti da se informacijsko ponašanje ne odnosi samo na interakciju ljudi i informacijskih sustava, nego na širok raspon interakcije ljudi i informacija.

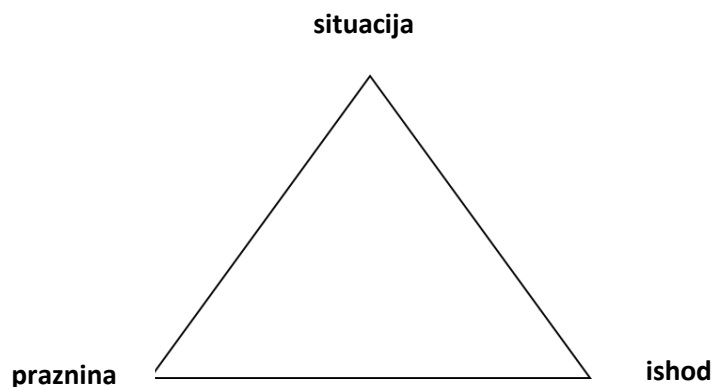
Slika 6: Ugniježđeni model područja proučavanja informacijskog ponašanja iz 1999.

Wilsonovi modeli pokazuju razvoj njegove teorije sve do sadašnjeg statusa Opće teorije ljudskog informacijskog ponašanja. Uz definiranje odnosa između koncepata informacijskog ponašanja, navodi da je informacijsko ponašanje dio ljudskog komunikacijskog ponašanja.

3.3.2. Dervinin model 1983. – Teorija stvaranja smisla

Brenda Dervin pak razvija teoriju stvaranja smisla. Njezin pristup čine četiri elementa: situacija u vremenu i prostoru, što definira kontekst u kojem nastaju informacijski problemi, praznina, koju identificira razlika između konteksta i željene situacije, ishod, koji je posljedica cijelog procesa i most koji povezuje i smanjuje jaz između situacije i ishoda. Ovi elementi su predstavljeni kao trokut: situacija, jaz/most i ishod.

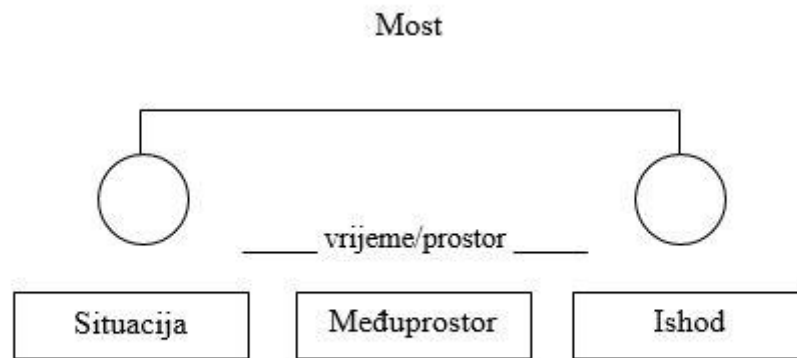
Dervin ne definira svoj pristup kao model već kao set pretpostavki, teorijskih perspektivi i metodičkih pristupa, istraživačkih metoda i praksa. Stvaranje smisla je fokusirano na specifični ljudski kontekst i informacija se konceptualizira "kao onaj osjećaj stvoren u određenom trenutku, vremenu i prostoru između jednog ili više ljudi". (Dervin, 1992) Ključ su situacije koje stvaraju barijere u znanju, načini na koje ljudi prelaze te barijere, definiraju i nazivaju ih. Ključ ove teorije ili niza pretpostavki je most ili motivator koji služi da se razriješi problem, ponudi rješenje i promjeni smjer. Za razumijevanje ovog procesa, važno je promatrati kognitivne, afektivne i fizičke promjene koje se dešavaju. (Dervin, 1998). Ovaj pristup promiče upotrebu jezika, točnije, glagola koji opisuju informacijsku radnju i informacijsko ponašanje.

Slika 7: Dervinova teorija stvaranja smisla

Snaga ovog modela leži u metodičkim posljedicama budući da se u informacijskom ponašanju dolazi do postavljanja različitih pitanja da bi se otklonile prepreke i na taj način napravio most u rješavanju problema. Teorija stvaranja smisla je snažna u procesu interakcije s informacijama te može biti vrijedna za razumijevanje kako prevladati prepreke. Tu svakako treba voditi računa

o osobnim razlozima koje je izazivala pojedina situacija. (Dervin, Harpring, & Foreman-Wernet, 1999), ili radno okruženje.

Slika 8: Dervinina teorija stvaranja smisla - modificirano

3.3.3. Ellisov model – 1989. - Bihevioralni model strategija pretraživanja informacija

Ellis (1989) je proučavao aktivnosti i percepcije znanstvenika društvenih znanosti identificirao je 6 glavnih kategorija koje pokrivaju karakteristike društvenih obrazaca traženja informacija:

1) pokretanje, 2) ulančavanje, 3) pregledavanje, 4) razlikovanje, 5) praćenje i 6) ekstrakcija (Kundu, 2017) Prema Ellisu, početak se odnosi na traženje informacija o novoj temi i prikupljanje početnih relevantnih informacija.

Pokretanje uključuje aktivnosti koje čine početno pretraživanje za informacijama. To mogu biti poznati izvori koji su korišteni prije ili manje poznati izvori koji mogu pružiti relevantne informacije. Ovi početni izvori mogu dovesti do dodatnih izvora ili reference. Praćenje ovih novih tragova iz početnog izvora je aktivnost ulančavanja. Ulančavanje može biti unaprijed i unazad, na primjer ulančavanje unaprijed identificira i nadovezuje se na druge izvore koji se odnose na početni izvor.

Sljedeća kategorija je pregledavanje prema Ellisu je pregledavanje u kojem pojedinac često pojednostavljuje pregledavanje gledanjem kroz sadržaje, popise naslova, predmetne odrednice, imena organizacija ili osoba, sažetke i sažetke, i tako dalje.

Sljedeća faza nakon pregledavanja je diferencijacija, gdje tražitelj informacija filtrira i odabire među izvorima uzimajući u obzir razlike između prirode i kvalitete ponuđene informacije.

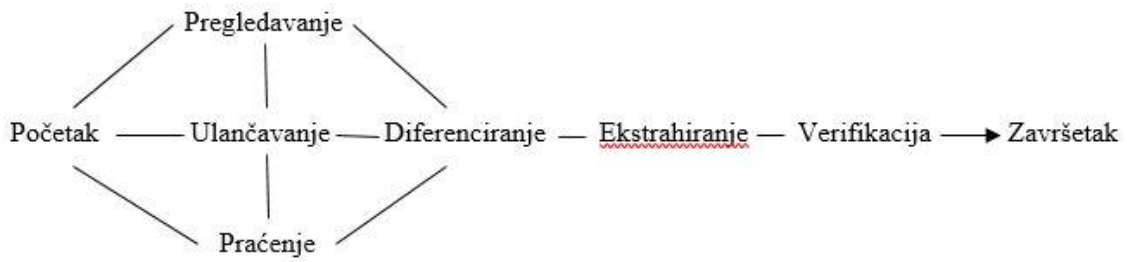
U ovoj situaciji tražitelj informacija ima sposobnost prosuđivanja mogu li informacije ispuniti praćenje, kako je opisao Ellis je proces praćenja znanja o najnovijim dostignućima u području istraživačkog interesa. Ekstrakcija je selektivno identificiranje relevantnog materijala u informacijskim izvorima. Tražitelj informacija može postići ekstrakciju izravnim konzultiranjem izvora ili neizravnim pregledom bibliografija, indeksa ili online baza podataka.

Dakle u ovom nizu proces traženja informacija trebao bi biti okončan. Identificirane su još dvije kategorije, provjera – verificiranje, provjera točnosti informacija i završetak.

Ellisova elaboracija različitih ponašanja uključenih u traženje informacija nije postavljena kao dijagramski model. Snaga Ellisovog modela, kao i kod Kuhlthauovog, je u tome što se temelji na empirijskim istraživanjima i ispitan je u kasnijim studijama.

Ellis različita ponašanja naziva značajke, a ne faze:

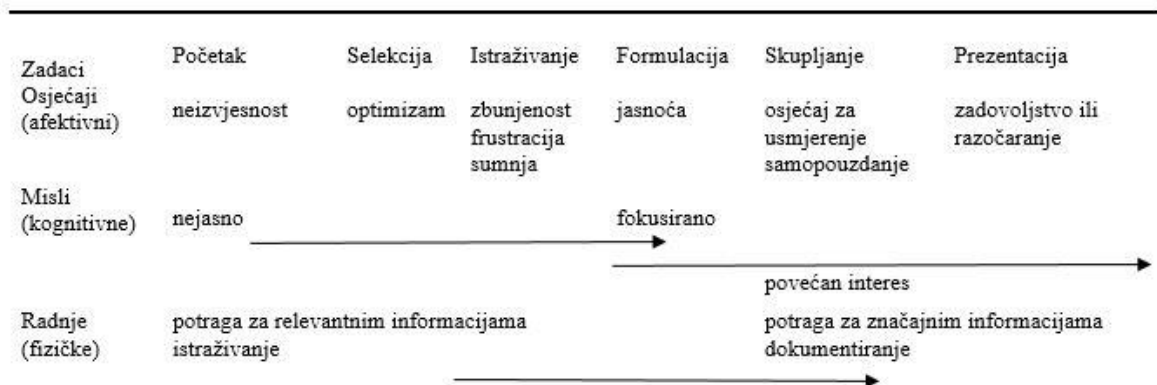
- ✓ **početak:** način na koji korisnik započne tražiti informacije,
na primjer, pitati nekog upućenog kolegu
- ✓ **ulančavanje:** slijediti citate u poznatom materijalu i nadograđivanje priče.
- ✓ **pregledavanje:** polusmjereno ili polustrukturirano pretraživanje
- ✓ **razlikovanje:** korištenje poznatih razlika u izvorima informacija kao načina filtriranja količine dobivenih informacija
- ✓ **praćenje:** ažuriranje ili traženje trenutne svijesti
- ✓ **ekstrakcija:** selektivno identificiranje relevantnog materijala u informacijskim izvorima
- ✓ **verificiranje:** provjera točnosti informacija
- ✓ **završetak:** povezivanje svega što je nađeno

Slika 9: Ellisov okvir informacijskog ponašanja

3.3.4. Modeli pretraživanja C.C. Kuhlthau – 1991.

Kuhlthauin model upotpunjuje Ellisov na način da dodaje faze u pretraživanju koje su povezane s osjećajima, mislima i akcijama. Ova povezanost osjećaja, misli i radnji jasno identificira Kuhlthauinu perspektivu kao fenomenološku, a ne kognitivnu.

Slika 10: Model pretraživanja C.C. Kuhlthau – 1991.

Faze Kuhlthauinog modela su:

- ✓ Inicijacija
- ✓ Selekcija
- ✓ Istraživanje
- ✓ Formulacija

✓ Prikupljanje

✓ Prezentacija

Kuhlthau je prvu fazu, inicijaciju, okarakterizirala kao fazu kada osoba postaje svjesna da su joj potrebne informacije da bi „dovršila zadatak“. U ovoj prvoj fazi pojavljuju se osjećaj nesigurnosti i neizvjesnosti. U idućoj fazi, fazi selekcije osjećaji koji se pojavljuju smanjuju nesigurnost i povećava se optimizam te spremnost da se nastavi pretraživanje.

Treća faza, proces istraživanja, je kada tražitelji informacija postaju zbunjeni, ako naiđu na nedosljedne informacije. U ovom trenutku tražitelji informacija mogu postati obeshrabreni, pojavljuje se pojačani osjećaj sumnje i razmišljanje o prestanku pretraživanja.

Kuhlthau smatra ovu fazu najtežom. Četvrta je faza formulacija fokusa. Ovu točku u procesu pretraživanja Kuhlthau smatram prekretnicom, jer se formira fokusirana perspektiva, nesigurnost se postepeno smanjuje i postiže se jasnoća. Peta faza procesa, prikupljanje, tražitelj informacija prikuplja informacije koje su relevantne za njega i njegovo istraživanje. U ovoj točki smjer je jasan, smanjuje se neizvjesnost i raste zainteresiranost.

Šesta faza, prezentacija, je kada pojedinac završi pretragu informacija i priprema se predstaviti svoje nalaze do kojih su došlo tijekom postupka. Osjet olakšanja i osjećaj zadovoljstva ako je proces traženja uspješan ili razočaranja ako smatra da je potraga bila neuspješna.

4. Okvir za proučavanje emocija

Emocije kao psihološki koncept su sveprisutne. Pojavljuju se u različitim disciplinama i poljima. Mnoge discipline istražuju i bave se emocijama. Uključujući psihologiju, menadžment, marketing, inženjerstvo i računarstvo. Psihologija ima najdužu povijest bavljenja i istraživanja emocija te je upravo psihologija razvila čvrste temelje za proučavanje emocija. U ovom poglavlju osim pregleda definicija emocija u psihološkom kontekstu dati će se uvidi u proučavanje emocija u informacijsko-komunikacijskim znanostima.

4.1. Teorija emocija

Unatoč dugoj povijesti istraživanja emocija još uvijek je teško definirati emocije te u znanstvenoj zajednici ne postoji koncenzus. Već 1981. godine Paul R. Kleinginna, Jr., and Anne M. Kleinginna daju pregled 90 različitih definicija emocija. (Kleinginna and Kleinginna, 1981). Emocije se definiraju kao emocionalna stanja (Johnson-Laird and Oatley, 1989), dok osjećaji uključuju i pozitivne i negativne valencije (Clore and Ortony, 1988) kao stanja automatskog uzbuđenja. (Schachter and Singer, 1962)

Generalno govoreći znanstvenici se slažu da su emocije kratkoročni psihološki fenomeni koji uključuju i kognitivne procese, psihološke i tjelesne reakcije.

Osim nepostojanja suglasnosti oko definicije emocija, također dolazi do razilaženja oko definiranja srodnih pojmova kao što su emocije, osjećaji, raspoloženje, afekt. (Lopatovska and Arapakis, 2011) Ne postoji suglasnost oko prirode emocija i povezanosti s emocionalnim stimulansima.

Teorije o emocijama mogu se grupirati u dvije kategorije. Prva kategorija ističe da je kognicija nužni element emocija i objašnjava subjektivne doživljaje emocionalnih iskustava. (Lopatovska and Arapakis, 2011)

Kognitivne teorije emocija uglavnom raspravljaju da kognitivne aktivnosti mogu biti svjesne i nesvjesne, namjerne ili slučajne te poprimaju oblik suda ili misli. Ova aktivnost naziva se i kognitivna procjena. (Folkman et al., 1986)

Glavna pobornik kognitivne teorije emocija je Richard Lazarus koji je istaknuo važnost kognitivnih evaluacija u utvrđivanju značenja podražaja i načina suočavanja s njima. Još jedan

primjer kognitivnog pristupa je Frijda (1994) koji je definirao emocije kao reakciju na važan događaj koji se sastoji od afekta, svjesnost emocionalnog objekta i daljnje procjenjivanje tog objekta, spremnost na akciju i automatsko uzbuđenje. (Ekman and Davidson, 1994)

Druga kategorija teorija o emocijama ističe somatske faktore i opisuje emocionalne ekspresije i percepciju emocionalnih ekspresija. Somatske teorije zastupaju stajalište da tjelesne reakcije i nekognitivna procjena uzrokuje emocionalne reakcije. Glavni predstavnici ove teorije su: Tomkins, Plutchik, Ekman. (Lopatovska and Arapakis, 2011)

Plutchik (1980) naglašava evolucijsku vezu emocija s instiktivnim ponašanjem životinja. Ekman dijeli slična stajališta, definira emocije kao psihosomatska stanja koji su se tijekom vremena razvili zbog svoje adaptivne vrijednosti u rješavanju prototipskih životnih zadataka. (Ekman and Davidson, 1994)

Ekman ističe da je primarna funkcija emocija pokrenuti organizam na brzu reakciju na događaje koji su slični, a susreli smo se s njima u prošlosti. Obje kategorije teorija koriste se u istraživanju afektivnih aspekta informacijskog ponašanja te su jednako zastupljene.

Nedostaje konsenzus glede strukture i manifestacije emocija. Mogu se istaknuti dva dominantna pogleda na proučavanje strukture emocija tj. klasifikacije emocija.

- ✓ Emocije su diskretne i u osnovi su različiti konstrukti
- ✓ Emocije se mogu okarakterizirati na dimenzionalnoj osnovi u grupama

Teoretičari prve skupine slijede Darwinov put, te sugeriraju da postoji 6 ili više osnovnih emocija:

- ✓ sreća
- ✓ tuga
- ✓ ljutnja
- ✓ strah
- ✓ gađenje
- ✓ iznenađenje

One su univerzalno prikazane i priznate. (Hess and Thibault, 2009)

U istraživačkoj zajednici ne postoji konsenzus koje se emocije mogu klasificirati kao osnovne, ali lista se uglavnom sastoji od gore navedenih. (Plutchik, 1980) Ostale emocije kombinaciju

su osnovnih ili društveno naučene varijacije tih emocija. Drugi pogled na proučavanje klasifikacije emocija naglašava da postoje dvije ili više dimenzija koje opisuju i razlikuju različite emocije. Dimenzionalan pogled u kojem su sve emocije obilježene s dvije, ili ponekad tri dimenzije. (Barrett and Russell, 1999) Dimenzionalne metode vide emocije kao mjesto u dvodimenzionalnom ili čak višedimenzionalnom prostoru, gdje se emocija izražava kao točka u ravnini ili prostoru definiranom varijablama koje se uzimaju u obzir. Postoji univerzalno slaganje među teorijama o dvjema temeljnim dimenzijama: ugodnost–neugodnost i uzbuđenje–opuštenost. Dimenzije dakle uključuju određenu mjeru valentnosti ili ugodnosti i neku mjeru intenziteta ili uzbuđenja.

Dimenzionalni modeli emocija sugeriraju da je zajednički i međusobno povezan neurofiziološki sustav odgovoran za sva afektivna stanja.

Ovi modeli su suprotstavljeni teorijama osnovnih emocija, koje predlažu da različite emocije proizlaze iz diskretnih i neovisnih neuronskih sustava. Podrška za dimenzionalnu teoriju dolazi iz psihologijskih korelacija emocionalnih podražaja. Prvi dimenzionalni model razvio je Wundt 1904. (Lopatovska and Arapakis, 2011)

4.2. Afektivna paradigma u informacijsko komunikacijskim znanostima

Zamršenost informacijskih procesa i zamršenost same osobe i njezina funkcioniranja, njezine reakcije na unutarnje i vanjske čimbenike, te mnoštvo koncepata i paradigmi korištenih za njihovo proučavanje, razlozi su zašto ne postoji jedinstvena definicija emocija. (Ben-Ze'ev, 2010) Emocije usmjeravaju ljudsko djelovanje kroz registriranje informacija, potiču procjenu, utječu na izbore pojedinaca.

Dokazi koji proizlaze iz prakse psihologije i srodnih znanosti, uključujući informacijsku znanost, potvrđuju da su ljudi po prirodi emocionalna bića i da emocije na različite načine utječu na njihov razvoj, djelovanje i ponašanje.

Treba napomenuti da se psihološka definicija i razumijevanje emocija i afektivnih čimbenika može razlikovati od onih koji se koriste u biologiji, fokusirajući se na mentalne procese, funkcije mozga i tjelesne reakcije. (Damasio and Carvalho, 2013), odnosno u sociologiji, koja kao prioritet daje stvaranje međusobnih društvenih odnosa kroz emocionalne fenomene.

Poteškoća u razumijevanju i definiranju emocija je nedostatak znanstvenog konsenzusa u pogledu razlike između emocija i povezanih afektivnih fenomena, kao što su osjećaji, raspoloženja i afektivne osobine. (Savolainen, 2015)

Razvijanje preciznijih definicija pojedinačnih pojmova i fenomena trebalo bi rezultirati sveobuhvatnom karakterizacijom afektivnog područja. (Ben-Ze'ev, 2010) Damasio kaže da emocije igraju ključnu ulogu u socijalnoj interakciji, obavljaju važne regulatorne funkcije u ljudskom tijelu i mozgu i olakšavaju donošenje odluka. (Lopatovska, 2009)

Utjecaj osjećaja koji nastaju u različitim situacijama i njihov utjecaj na spoznaju neophodan je za razumijevanje informacijskog ponašanja. (Fourie and Julien, 2014; Krakowska, 2020; Nahl and Bilal, 2007)

Afektivna dimenzija informacijskog ponašanja oduvijek je u sjeni teorijskih postavki proučavanja informacijskog ponašanja i pretraživanja. (Savolainen, 2014).

Afekt je komponenta koja se spominje u ranim istraživanjima modela informacijskog pretraživanja. Istraživanja emocija u informacijskom ponašanju postoje od kasnih 1980.-tih. (Hartel, 2019; Krakowska, 2020).

Autorice poput Jenne Hartel (2019) čak govore o afektivnom obratu u informacijskim znanostima kao njihovoj zasebnoj teorijsko-istraživačkoj fazi. Afektivni obrat usmjerava informacijske znanosti prema afektivnom iskustvu osobe koja pretražuje informacije, te donosi izraženiji fokus na kvalitativne istraživačke metode. Temeljni okviri upravo su tri modela: Dervinina teorija stvaranja smisla, Kuhlthauin model pretraživanja i Wilsonov model informacijske potrebe i traženja informacija.

Wilson (1981) piše o pretečama u identificiranju afektivnih potreba osobe kao ključne komponente u razumijevanju sveukupnog traženja informacija. (Wilson, 1981)

Dervin i Fraser (1985) identificirali su 16 "pomagača" ili načina na koji ljudi imaju koristi od knjižnica koje su uglavnom bile isprepletene afektima, uključujući stjecanje osjećaja potvrde, nade, sreće i zadovoljstvo ili jednostavno osjećaj povezanosti. Kroz svoje istraživanje sa studentima, Kuhlthau (1991, 2004) ocrta je afekt zajedno s mislima (spoznaja) i akcija - kao jedna od tri vrste faza koje tragači informacija doživljavaju. Kuhlthau (1991) utvrđuje da osjećaj nesigurnosti varira u različitim fazama pretraživanja i obično se osjeća u fazi početnog pretraživanja informacija. Kuhlthauin model proširio je naše razumijevanje dugoročne

sveobuhvatnosti pretraživanja i skrenuo pozornost na afektivna iskustva pretraživača. Ova tri modela ključna su u identifikaciji i razvoju "afekta" kao koncepta.

Kontekstni ili socijalni okviri devedesetih, o kojima je raspravljao Pettigrew i sur. (2001), pomaknuo je polje naprijed tvrdeći da se informacijsko ponašanje događa u društvenom kontekstu i uključuje više ljudi, što ilustrira da pojedinci ne traže informacije u vakuumu. (Pettigrew et al., 2001) Tu socijalnu konstrukcionističku leću zagovarali su Tuominen i Savolainen (1997) i prirodno se javlja sve veći interes za afekt.

4.3. Emocije kao motivatori informacijskog pretraživanja

Posljednjih godina postoji sve veći interes za proučavanje afektivnih pojava informacijskog ponašanja. Treba spomenuti Fultonovo (2009) istraživanje uloge pozitivnog afekta u pretraživanju informacija. Lopatovska i Arapakis (2011) pružaju izvrstan pregled studije afektivnih čimbenika u kontekstu pretraživanja informacija, pretraživanja i interakcija čovjek-računalo.

21. stoljeće je donijelo brojne migracije, nestalnost, nesigurnost, obilje informacija prema tome se usmjeravaju i istraživanja, česte promjene radne okoline, putovanja sve to utječe i na informacijsko ponašanje. (Yao 2009 prema Fourie, 2014)

Brojna istraživanja upravo govore o informacijskom ponašanju u virtualnom svijetu te utjecaju afektivnih dimenzija. (Yao 2009, Augustsson 2010, Brubaker, Hayes and Dourish 2013 prema Fourie, 2014)

Istraživanja obuhvaćaju i fizičke prostore kao što su knjižnice (Kun-Yu and Chang 2010; Sharp and Williamson 2013, Fourie 2014, Meyer&Fourie, 2017; Krakowska, 2020)

Staru praksu licem u lice zamijenili su forumi, društvene mreže i ostale aplikacije koje informacijskom pretraživanju daju drugu dimenziju. Rješavanje zdravstvenih i socijalnih problema upravo su u ovom vidu pronašli svoju nišu. Ljudi traže informaciju i emocionalnu podršku. (Cotten, Anderson and McCulloch, 2013 prema Fourie 2014) Istražuje se kombinacija emocionalnog i kognitivnog procesa kao i utjecaj emocija na proces stjecanja znanja (Krakowska, 2020; Koh et al. 2019; Meyer&Fourie, 2017; Orlu 2016)

Istraživanje emocija kao uzročnika, aktivatora, odgovora i motivatora informacijskog procesa vrlo su česta, u takvim istraživanjima najčešće se koristi Kuhltauin model pretraživanja. (Krakowska, 2020)

Informacijski proces i utjecaj emocija, kao što su frustracije i nesigurnost istražuje se među različitim grupama, najčešće se istražuju studenti i srednjoškolci. (Krakowska, 2020; Luo&Nahl, 2019; Kim, 2015)

Emocije koje se proučavaju u informacijskom ponašanju dijele se u dvije kategorije, one koje izazivaju barijeru i one koje stvaraju motivaciju.

Navedena je opća kategorizacija vidljiva i u istraživanjima pozitivnih i negativnih emocija, odnosno primarnih ili sekundarnih.

Negativne emocije poput onih povezanih s depresivnim poremećajima dobivaju posebnu pozornost.(Campbell et al., 2018), kao i negativne emocije (strah, tjeskoba) koje određuju pasivno informacijsko ponašanje zatvorenika.(Canning and Buchanan, 2018) ili frustracija znanstvenika u procesu traženja informacija.

Određena istraživanja proučavaju utjecaj negativnih emocija koje su povezane uz depresiju i anksioznost te njihov utjecaj na proces traženja informacija, primjenjujući emocionalno nabijene ključne riječi za pretraživanje.

Rezultati su pokazali snažan utjecaj afektivnih stanja na funkcioniranje korisnika i njihove misaone procese.(Campbell et al., 2018) Sva ova istraživanja potvrđuju da afektivni aspekt nikako ne smije biti marginaliziran u istraživanju informacijskog ponašanja, naročito ako se proučavaju posebne skupine koje su izložene jakim afektivnim elementima ili se kao ovo istraživanje bave ispitanicima u kontekstu tranzicije koju karakteriziraju upravo jaki afektivni aspekti.

5. Tranzicija

Tranzicija je sastavni dio života svih ljudi. Prema Hicks (2022) tranzicije su prijelomne točke nakon kojih dolazi do promjena statusa, uloga ili odnosa u ljudskim životima.

Zbog svoje povezanosti s razvojnim fazama i velikim životnim događajima, tranzicija je često predmet brojnih istraživanja. Tranzicija od pojedinca traži da se aktivno nosi s promjenama koje nastaju, bilo da su one očekivane ili neočekivane, izabrane ili prisiljene, pozitivne ili negativne. Sve promjene zahtijevaju redefiniranje situacije.

Sve to utječe i na potrebu za informacijama, korištenje i dijeljenje informacija. Tranzicija je predmet proučavanja u brojnim disciplinama, uključujući savjetovanje, organizacijsku psihologiju, ljudske potencijale, obrazovanje i njegu.

5.1. Teorije i modeli tranzicije

Tranzicija može biti kategorizirana na različite načine, uključujući i tipove tranzicije:

- ✓ razvojna tranzicija (promjene u životnom ciklusu)
- ✓ situacijska tranzicija (promjena okolnosti osobnom ili profesionalnom životu)
- ✓ organizacijska tranzicija (promjene u organizacijskoj okolini koje utječu na pojedinca)
- ✓ zdravstvena tranzicija (promjene izazvane zdravstvenim faktorima, bolest itd..)

(Willson, 2019)

Proučavajući uzroke tranzicije, može se pojaviti jedna ili više tranzicija istovremeno.

Tranzicije se također mogu kategorizirati i kao predviđene (vjenčanje, starenje) i nepredviđene (bolest, otkaz). Glavni je problem što je teško odrediti granice kada počinje, a kada završava tranzicija. Upravo zbog svih čimbenika koji mogu utjecati na tranziciju ne možemo ju promatrati kao linearni proces već naprotiv višedimenzionalan, ciklički, spiralno, s potezima prema naprijed, ali i prema natrag.(Kralik et al., 2006)

Ovi intervali koje karakteriziraju potezi prema naprijed ili natrag karakteristični su za tranzicije koje traju dulji vremenski period, pa se može zaključiti da prevladava puno nestabilnosti.(Kralik et al., 2006)

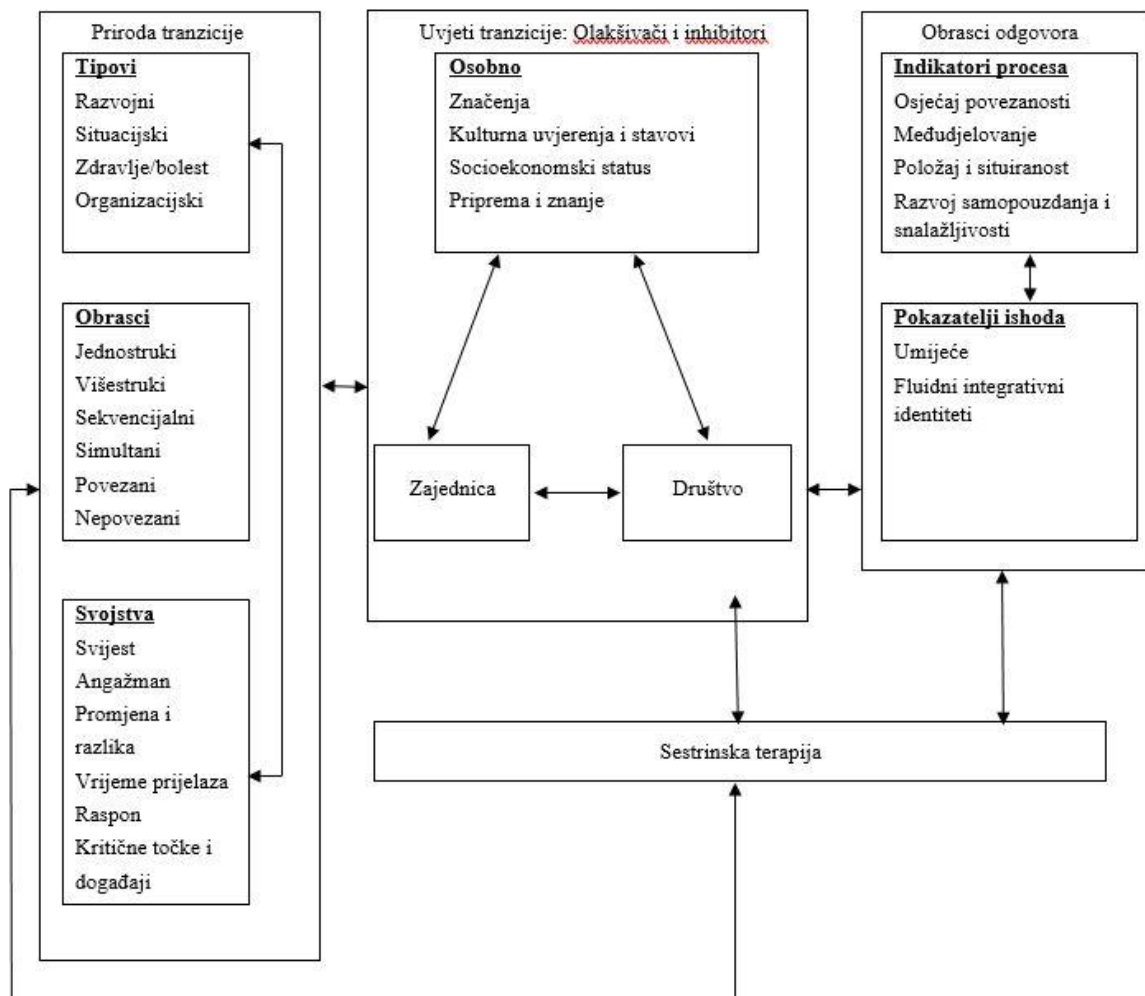
Kada se razmišlja o tranziciji također je važan poremećaj stabilnosti koji inicira tranziciju, nepovezanost koja se osjeća, osjećaj gubitka i nesklad između prošlih, sadašnjih i budućih očekivanja. (Meleis, 2015).

Ovaj poremećaj može poremetiti osjećaj sigurnosti pojedinca jer očekivanja temeljena na prošlim iskustvima ostaju neispunjena, prethodni načini zadovoljavanja potreba nisu dostupni, a poznate referentne točke nestaju. Te referentne točke mogu biti mentalna reprezentacija ili fizička lokacija. Fizička lokacija može biti važan aspekt prijelaza, jer promjena lokacije remeti poznate orijentire i zahtijeva učenje o novoj okolini i prilagodbu na nju. Mentalne reprezentacije, kako se pojedinac pozicionira u određenim situacijama, mijenjaju se tranzicijom. S obzirom da je tranzicija kompleksni pojam, puno je čimbenika koji utječu na iskustvo i sam ishod tranzicije. Najvažnije elementi: svijest, očekivanja, spremnost, planiranje, znanje i vještine, okolina i stvaranje smisla. (Meleis, 2015)

Svijest o tranziciji prema Meleisu je obavezani prethodnik najave same tranzicije, ako nema svijesti znači da se tranzicija ne događa. Očekivanja tranzicije omogućava pojedincu da prema vlastitim prijašnjim iskustvima oblikuje svoje ponašanje. Očekivanje tranzicije iziskuje planiranje i pripremu za promjene koje će nastupiti te na taj način i to može olakšati tranziciju. Nesigurnost koja se pojavljuje kao centralni osjećaj u svim tranzicijama pokretač je informacijske potrebe za znanjem i pokretač za razvijanje novih vještina. Ključ svake tranzicije je redefiniranje sebe ili situacije u kojoj se pojedinac nalazi. (Willson, 2019).

Promatrajući obrasce koji dovode do tzv. "uspješne" tranzicije, Meleis definira četiri uzroka: osjećaj povezanosti, interakcija, pronalaženje smisla na poziciji na kojoj si sada, razvijanje samopouzdanja i snalažljivosti.

Redefiniranje koje nastaje u procesu tranzicije je pregovaranje između sebe i novog društvenog konteksta, pozicioniranje sebe na novi način u novi informacijski krajolik.

Slika 11: Model tranzicije - Meleis

5.2. Tranzicija i istraživanja informacijskog ponašanja

Kad se govori o istraživanju informacijskog ponašanja, potreba za informacijama u vrijeme tranzicije naročito je naglašena. Traženje i korištenje informacija može se promijeniti ovisno o tome gdje se pojedinac nalazi unutar svog prijelaznog iskustva.

U proučavanju informacijskog ponašanja često se istražuje kako pojedine skupine prolaze kroz promjene. Može se utvrditi da je već u Dervininom istraživanju stvaranja smisla nalaze prve premise teorije tranzicije. (Willson, 2019)

Još jednu sličnost nalazimo i kod Carol Kuhlthau i u njezinom modelu u 1991. gdje isto spominje nesigurnost koja proizlazi iz nedostatka razumijevanja.

Znanstvenici koji se bave informacijskim znanostima proučavali su širok raspon tranzicije, ali samo nekolicina istraživali su iz percepcije tranzicije.(Ruthven, 2022) Novija istraživanja pomiču se prema korištenju formalnih teorija i modela tranzicije.

Proučavanje tranzicije iz perspektive informacijskog ponašanja može razotkriti nova i različita informacijska ponašanja.(Hicks, 2022), pomoći nam da razumijemo kako emocije i kontekst utječe na informacijsko ponašanje tijekom tranzicije. (Willson and Given, 2020a)

Tranzicija može psihološki i emocionalno ometati način na koji doživljavamo život. Definicije što čini tranziciju su slabe.(Willson, 2019) i tranzicija se može proučavati iz brojnih kuteva.(Hicks, 2022) Većina studija tranziciju vidi kao promjenu između dva stabilna dijela života koje dovode do promjene identiteta, odnosa i ponašanja.

Meleisova teorija tranzicije može poslužiti kao vrijedan okvir za pružanje informacija, nasuprot većine u informacijskim znanostima koje su fokusirane na traženje informacija. Alternativni pristup vjerojatno je i najdominantniji, proučava tranziciju kao proces, istražuje ponašanje, osjećaje i iskustva u različitim fazama tranzicije.

Tijekom posljednjih 40 godina Meleis i kolege u području sestriinstva opsežno su proučavali temu tranzicije, razvijajući teoriju koja se temelji na tri paradigme: teorija uloga, proživljeno iskustvo i feministički postkolonijalizam.(Meleis, 2015)

Prijelazi mogu biti raznoliki, postoje značajke koje ih definiraju i koje uključuju kretanje, proces i značajne promjene.

Bez ovih karakteristika za promjenu ne možemo reći da spada u tranziciju. Promjena je svojstvena svim tranzicijama, ali nisu sve promjene tranzicija.(Meleis, 2015)

Kad govorimo o informacijskim znanostima znanstvenici su proučavali teme koje se bave biološkom tranzicijom kao što je trudnoća, menopauza i bolest.(Genuis and Bronstein, 2017), geografska tranzicija koja se bavi pitanjem migranata. (Caidi et al., 2010,Bronstein, 2018) , studentima koji odlaze na razmjene (Hicks, 2018).

Sociokulturni pristup često je prisutan u istraživanjima tako da su česta istraživanja tranzicije od pripravnika do stručnjaka.(Lloyd and Somerville, 2006)

Veliki dio istraživanja informacijskog ponašanja ispituje pojedince ili skupine koji prolaze tranziciju prije ili nakon nekog događaja.(Willson, 2019)

Iako je ispitivanje iskustava pojedinaca u određenom trenutku važno za razumijevanje informacijskog ponašanja osoba u određenom kontekstu, ono što često nedostaje su promjene koje su nastale tijekom tranzicije.

Iako tranzicija može biti dio istraživanja, ona uglavnom nije u fokusu studije. Proučavanje informacijskog ponašanje u kontekstu tranzicije nužno je da bi se olakšala tranzicija i razvili modeli koji bi olakšali cjelokupni proces.

6. Istraživanje

Za istraživanje je korišten kombinirani metodološki okvir. Istraživanje mješovitim metodama kombinira elemente kvantitativnog i kvalitativnog istraživanja kako bi se odgovorilo na istraživačka pitanja.

Mješovite metode pomažu da se dobije cjelovita slika od samostalne kvantitativne ili kvalitativne studije, jer integrira prednosti obje metoda.

Istraživanje mješovitih metoda često se koristi u bihevioralnim, zdravstvenim i društvenim znanostima, posebno u multidisciplinarnim okruženjima i složenim situacijskim ili društvenim istraživanjima. Stoga je upravo ova metoda primjerena za ovaj vid istraživanja. Mješoviti istraživački pristup sastoji se od miješanja kvantitativnog i kvalitativnog pristupa u jednom istraživanju (Este, Sitter i Maclaurin, 2009.).

Kvantitativni pristup temelji se na primjeni metoda koje omogućuju kvantificiranje pojava, odnosno njihovo brojčano iskazivanje te generaliziranje zaključaka o uzročnosti na cjelokupnu populaciju.

Ovaj pristup dobar je za testiranje teorija, odnosa, identificiranje određenih obrazaca podataka ili čak uspostavljanje uzročno-posljedičnih veza između pojava.

Nedostaci kvantitativnog pristupa odnose se na nemogućnost obuhvaćanja konteksta, kao i nemogućnost dovoljno »dubokog« obuhvaćanja svega onog što je potrebno za potpuno razumijevanje socijalne interakcije.

Također, s obzirom da je kvantitativno istraživanje deduktivno, rezultati su ograničeni varijablama uključenim u istraživanje. S druge strane, kvalitativni nacrt je induktivan te stvara prilike propitkivati postojeće ideje, razvijati nove teorije i biti otvoren za perspektivu sudionika istraživanja koja nedostaje u kvantitativnim istraživanjima (Guba i Lincoln, 1994.).

Glavne poteškoće i problemi s kvalitativnim istraživanjima su pitanje vjerodostojnosti i dosljednosti podataka, pitanje objektivnosti zaključaka te generalizacije rezultata istraživanja. U ovom istraživanju korišten je sekvencijalni mješoviti pristup.

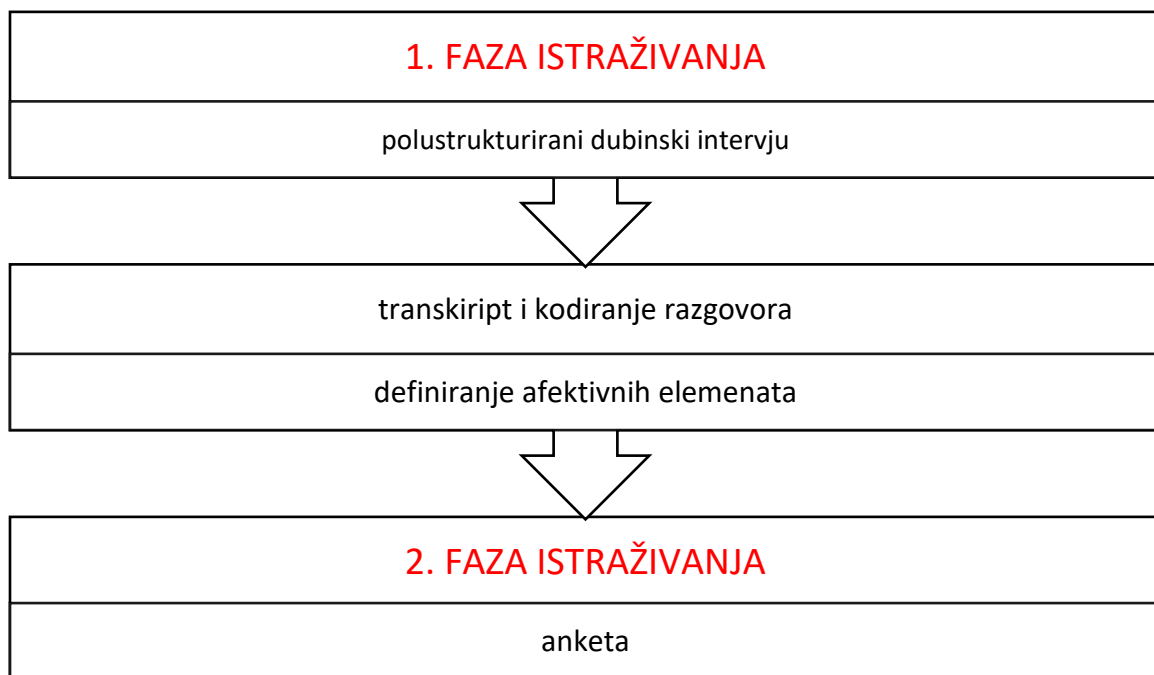
Prvo je provedeno kvalitativno istraživanje ne temelju kojeg su oblikovana pitanja i formuliran kvantitativni dio istraživanja.

Vrste mješovitog istraživačkog pristupa su različite, u ovom istraživanju korišten je eksplorativni sekvencijalni nacrt uključuje upotrebu kvalitativnog, a potom kvantitativnog istraživačkog pristupa. (Sekol, 2017)

Upotrebljava se kako bi istraživač, provodeći drugo, kvantitativno istraživanje, generalizirao rezultate kvalitativnog istraživanja.

Istraživanje je podijeljeno u dvije faze. U prvoj fazi korištena je metoda dubinskih polustrukturiranih intervjua.

Razgovoru su vođeni s 20 ispitanika koji su podijeljeni u dvije skupine, koji rade u sustavu znanosti i koji ne rade u sustavu znanosti. Prilikom odabira uzorka vođen je račun da bude podjednaki broj muških i ženskih ispitanika. Nakon odrađenih razgovora, napravljen je transkript razgovora i kodiranje iz čega su izdvojene emocije koje su motivatori i koji stvaraju barijeru u informacijskim procesima. Na osnovu prvog dijela, napravljena je anketa koja je prosljeđena na širu populaciju.

Slika 12: Struktura istraživanja (rad autorice)

6.1. Metodologija istraživanja

Kvalitativna metoda polustrukturiranog intervjua odabrana je kao najprihvatljivija metoda da se dobije uvid u društveni kontekst ispitanika. Ciljana skupina promatrana je u kontekstu tranzicije. S obzirom da je tranzicija kompleksni pojam, puno je čimbenika koji utječu na iskustvo i sam ishod tranzicije. Polustrukturirani intervju usmjeren je na istraživanje temeljnih elemenata tranzicije: svijest, očekivanja, spremnost, planiranje, znanje i vještine, okolina i stvaranje smisla, te na detekciju pozitivnih i negativni aspekti koji utječu na informacijske prakse.

6.1.1. Kriterij odabira i struktura uzorka

U dubinske razgovore uključeno je 20 ispitanika od čega je 12 žena i 8 muškaraca. Od muških ispitanika pet radi u sustavu znanosti, a tri nisu zaposlena u sustavu visokog školstva.

Područja koja pokrivaju odnose se na: 2 humanističke znanosti, 3 tehničke znanosti, 2 društvene znanosti i 1 prirodne znanosti. Ženskih ispitanica je 12 od čega 7 radi u sustavu znanosti, 5 ne radi u sustavu visokog školstva. Od područja znanosti ispitanice obuhvaćaju: 8 ispitanica društvena znanost, 2 tehnička znanost, 1 biotehnička, 1 biomedicina.

Ovakvom raspodjelom ispitanika nastojalo se uključiti sva područja znanosti, doktorande koji su u različitim fazama svojeg doktorskog studija, ispitanike koji rade u sustavu znanosti i koji ne rade u sustavu znanosti sukladno statističkim pokazateljima.

Za dubinske intervju kreiran je namjerni uzorak tipičan za populaciju koju istražujemo, u ovom slučaju doktorandi. Istinska reprezentativnost nije imperativ, ali je važno da istraživanjem budu obuhvaćeni vrlo različiti ispitanici, što bi trebalo osigurati zastupljenost svih kategorija koje bi se među sobom mogle razlikovati po mišljenjima. (Milas, 2005)

Razgovori se vode dok se ne iscrpi izučavana tema, odnosno tako dugo dok se odgovori ne počnu ponavljati. Strauss i Corbin (1997) nazivaju tu pojavu teorijskim zasićenjem, koja se definira i kao nepojavljivanje novih ili značajnih podataka. U ovom istraživanju stoga je obuhvaćeno 20 ispitanika.

Kriterij odabira izrađen je sukladno rezultatima Državnog zavoda za statistiku. U akademskoj godini 2020./2021. na poslijediplomski sveučilišni doktorski studij bilo je upisano 3 987 doktoranada.

Najviše doktoranda bilo je upisano na doktorski studij na Sveučilištu u Zagrebu, i to 61,5%, na Sveučilištu u Rijeci bilo ih je upisano 13,5%, na Sveučilištu u Osijeku 9,1%, na Sveučilištu u Splitu 7,9%, na Sveučilištu u Zadru 3,7%, na Hrvatskome katoličkom sveučilištu 2,1%, na Sveučilištu Sjever 1,3% i na Sveučilištu u Slavonskom Brodu 0,5%, dok je najmanje doktoranda bilo upisano na Sveučilištu u Dubrovniku, i to 0,4%.

Među upisanima na poslijediplomski sveučilišni doktorski studij više je žena

Udio žena u ukupnom broju doktoranda bio je 2 229 (55,9%). Najviše doktorandica upisano je na Sveučilištu Sjever, 88,0%. Zatim slijede Sveučilište u Zadru, 65,1%, Hrvatsko katoličko sveučilište, 58,1%, Sveučilištu u Zagrebu, 56,2%, Sveučilište u Osijeku, 54,4%, Sveučilište u Rijeci, 53,9%, Sveučilište u Dubrovniku, 43,7%, i Sveučilište u Splitu, 51,7%, dok je na Sveučilištu u Slavonskom Brodu upisano najmanje doktorandica, 10,5%.

Najviše doktoranda upisuje poslijediplomski studij u dobi od 25 do 29 godina.

Promatrajući dobnu strukturu u petogodišnjim dobnim skupinama, najviše je doktoranda u skupini 25 – 29 godina (39,4%), a najmanje u skupini 55 i više godina (1,8%). U skupini 30 – 34 godine ima 22,0% doktoranda, u skupini 35 – 39 godina 13,0%, u skupini 40 – 44 godine 9,1%, u skupini 45 – 49 godina 6,7%, u skupini do 24 godine 4,1%, a u skupini 50 – 54 godine ima 3,9% doktoranda.

Područje tehničkih znanosti najzastupljenije je kod odabira dokorskog studija.

Promatrajući znanstvena područja na koja se odnose studiji, najviše doktoranda upisalo je doktorski studij iz područja tehničkih znanosti (21,1%), slijedi područje društvenih znanosti (21,0%), područje prirodnih znanosti kao i područje biomedicine i zdravstva (18,3%), područje humanističkih znanosti (9,1%), područje biotehničkih znanosti (6,5%) i interdisciplinarna područja znanosti (5,7%).¹

¹ <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9964>, podaci od 28.1.2022.

Tablica 1: Struktura ispitanika - ispitanici koji rade u sustavu znanosti

Biotehničke znanosti	Polje prehrambene tehnologije	Znanost	žena
Tehničke znanosti	Polje grafičke tehnologije	Znanost	žena
Društvene znanosti	Polje ekonomije	Znanost	žena
Tehničke znanosti	Polje strojarstva	Znanost	žena
Biomedicina i zdravstvo	Polje javnog zdravstva	Znanost	žena
Društvena znanost	Polje informacijsko-komunikacijsko	Znanost	žena
Tehničke znanosti	Polje prometa	Znanost	muškarac
Tehničke znanosti	Polje strojarstvo	Znanost	muškarac
Društvene znanosti	Polje informacijsko-komunikacijsko	Znanost	muškarac
Društvene znanosti	Polje ekonomije	Znanost	muškarac
Društvene znanosti	Polje informacijsko-komunikacijsko	znanost	žena

Tablica 2: Struktura ispitanika - ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti

Društvene znanosti	Polje ekonomije	nije u znanosti	žena
Humanističke znanosti	Polje povijesti	nije u znanosti	muškarac
Humanističke znanosti	Interdisciplinarne humanističke znanosti	nije u znanosti	muškarac
Prirodne znanosti	Polje medicinske kemije	nije u znanost	muškarac
Društvene znanosti	Polje informacijsko-komunikacijsko	nije u znanosti	žena
Društvene znanosti	Polje informacijsko-komunikacijsko	nije u znanosti	žena
Društvene znanosti	Polje informacijsko-komunikacijsko	nije u znanosti	žena
Društvene znanosti	Polje pedagogije	nije u znanosti	žena
Tehničke znanosti	Polje prometa	nije u znanosti	muškarac

6.1.2. Prikupljanje podataka i analiza

Razgovor s ispitanicima odvijao se u razdoblju od siječnja 2022. do travnja 2022. Ispitanici su birani metodom koja je obuhvatila ispitanike različitih disciplina, različite fakultete, različito trajanje samog dokorskog školovanja.

Prikupljanje podataka započelo je polustrukturiranim intervjuom koji je trajao 45 minuta. Ispitanici su kontaktirani putem maila te je sa svakim pojedinim ispitanikom dogovaran način odvijanja samog razgovora.

Svaki ispitanik na samom početku upoznat je s protokolom razgovora (Prilog 1), glavnim temama razgovora te je potpisao suglasnost (Prilog 4) da pristaje biti dio istraživanja.

S obzirom na specifičnost problematike istraživanja, u ovom kontekstu afektivne elemente informacijskog ponašanja, ispitanici su upoznati da je razgovor potpuno anoniman što je omogućilo veću otvorenost i iskrenost ispitanika. Dio razgovora obavljen je uživo, dok je drugi dio razgovora u kojem to nije bilo moguće obavljen online, koristeći platformu Zoom.

Svi razgovori su snimani te su pretvoreni u transkripte.

Svaki od ispitanika na početku razgovora ispunjavao je psihologijski upitnik pozitivnih i negativnih afektivnih stanja – PANAS (Prilog 3) koji služi za pomoć pri kodiranju korpusa teksta. Ljestvica pozitivnih i negativnih utjecaja (PANAS) (Watson et al., 1988) jedna je od najčešće korištenih ljestvica za mjerenje raspoloženja ili osjećaja.

Ova kratka ljestvica sastoji se od 20 pojmova, 10 pojmova koji mjere pozitivan afekt (npr. uzbuđeni, nadahnuti) i 10 pojmova koji mjere negativni afekt (npr. uzrujani, uplašeni).

Nakon pretvaranja razgovora u korpus teksta kreće analiza samog materijala.

Prvi dio analize i obrade uključivao je tematsku podjelu sukladno protokolu. Tematska podjela sastoji se od segmenta: odabir teme, pretraživanje informacija, prednosti i izazovi, osobe koje doktorand konzultira i tranzicija.

Obrada podataka temeljila se na Utemeljenoj teoriji / Grounded Theory, Utemeljena teorija je osmišljena 1960-ih godina. Formirala su je dva sociologa: Barney Glaser (rođ. 1930.) i Anselm Leonard Strauss (1916. – 1996.) Prvi puta su je koristili u istraživanju svijesti o umiranju pacijenata u bolnici prvom polovinom 1960-ih godina (Jeđud, 2007).

Ovaj pristup primjenjuje se u istraživanjima u kojima predmet istraživanja usko određen, odnosi se na neki određen socijalni kontekst, bez reprezentativnosti uzorka. Radi se o eksploatarebnim istraživanjima, istraživanjima usmjerenim na društvene fenomene.

U kodiranju korpusa teksta korišten je princip konstantna komparativna metoda, proces koji su razvili Glaser i Strauss i koji se koristi u utemeljenoj teoriji, sortiranjem i organiziranjem dijelova neobrađenih podataka u grupe prema atributima i organiziranje te grupe na strukturiran način kako biste formulirali novu teoriju.

Analiza počinje čim su prvi podaci prikupljeni (Charmaz, 2008; Strauss and Corbin, 1997; Willig, 2014). Podatke je potrebno prvo kodirati.

Kodiranje je moguće definirati kao proces definiranja o čemu se radi u podacima (Charmaz, 2006.) Najčešći proces kodiranja sadrži tri faze, odnosno tri vrste kodiranja: otvoreno ili inicijalno (engl. open coding), osno ili aksijalno (engl. axial coding) te selektivno kodiranje (engl. selective coding).

Analiza, tj. kodiranje ne mora nužno slijediti ovaj poredak. Ovo su samo smjernice koje istraživaču pomažu da podatke „razbije“ u manje dijelove (fragmentira), a potom ih ponovno grupira, odnosno objedini u smislene kategorije i odnose među njima. (Jeđud, 2007)

U utemeljenoj teoriji pristupa se „otvorena uma“ te su kodovi kontekstualno i sadržajno formirani (Willig, 2014)

Nakon pretvaranja razgovora u word dokument, metoda analize sastojala se od iščitavanja samog teksta. Cjelokupni korpus čitan je četiri puta te su dodavani novi kodovi.

Nakon završetka svi komentari ekstrahirani su u Excel tablicu. Dobiveni broj kodova iznosio je 375 nakon čega je krenulo spajanje kodova u tematske cjeline i povezivanje bliskih. Svi kodovi su podijeljeni u dvije kategorije pozitivnih i negativnih afektivnih iskustava. Svaka od zasebnih kategorija promatrana je i proučavana zasebno.

U tablicama su prikazani svi elementi koji su proizašli iz analize korpusa.

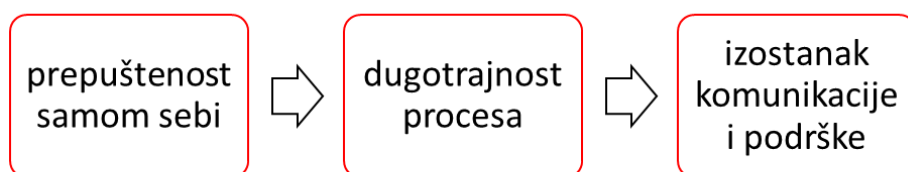
Tablica 3: Popis negativnih afektivnih elemenata dobivenih obradom razgovara s ciljanom skupinom

NEGATIVNI OSJEĆAJI
Svijest da joj doktorat neće pomoći jer ne radi u znanosti
Osjećaj prepuštenosti samom sebi
Osjećaj nesigurnosti
Osjećaj demotivacije
Dugotrajnost procesa
Kriva percepcija i očekivanja
Osjećaj neizvjesnosti
Odustajanje jer ne znaš kako
Osjećaj frustracije/nezadovoljstva
Nisam znala procijeniti što je dobro, a što ne? Nemam dovoljno iskustva
Često sam neraspložena
Osjećala sam se nespremno
Traženje u cijeloj priči već na početku
Osjećaj nezadovoljstva
Lutanje jer nisam bila spremna
Neorganiziranost
Nesistematičnost
Izgubljenost u moru izvora
Jezična barijera i barijera terminologije/nerazumijevanje materije
Slaba potpora mentora
Teško usklađivanje privatnog i disertacije
Ne postojanje metodologije u pretraživanju, selekciji i čitanju – još je na početku

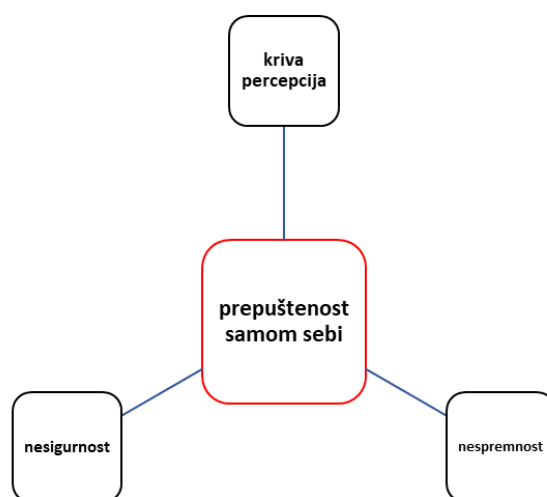
Prepreka jer ne razumijem
Nemam podršku kolega
Nisam imao metodološku podlogu
Svijest o odricanju i težini
Što mi krade vrijeme i zašto?
Osjećaj samokritičnosti
prepreke oko pisanja, nesigurnost
Svijest da je prerano upisala doktorski
U znanosti pa joj nije bilo jednostavno
Osjećaj beznada
Nezadovoljstvo samim studijem, organizacijom
Osjećaj lutanja
Odabir krive teme
Nisu joj dostupne baze koje joj trebaju
Osjećaj prepreka u strojarstvu
Gubljenje oko pronalaska pravog mentora
Osjećaj nemoći
Sporost i tromost jer nisi na ustanovi i nemaš kontakt
Otišla sam u krivom smjeru jer nije bilo vođenja / specifičnost dokorskog nema jasne strukture
Svijest koliko je važna podloga da bi bilo lakše
Teško balansiranje jer je perfekcionista
Pretjerivanje s informacijama
Teško koordiniranje, puno odricanja
Htjela sam odustati
Strah jesam li dovoljno kompetentna?
Imala sam nišu, ali nisam bila dovoljno vješta da ju izoštrim
Nije se htio prilagoditi sustavu, ali to mu nije bio problem s obzirom da si sam plaća
Osjećaj svijesti da nisu svi jednako vješti

Sukladno analizi kodova tablica prikazuje popis negativnih afektivnih elemenata koji se mogu povezati u zajedničke teme.

Teme koje proizlaze iz analize negativnih afektivnih elemenata zaokružene su na tri kategorije koje su detektirane kao najveći izvor negativnih afektivnih elemenata. To su: prepuštenost samom sebi, dugotrajnost procesa i izostanak komunikacije i podrške.

Slika 13: Teme kao izvor negativnih afektivnih elemenata (rad autorice)

Slika 14: Prepuštenost samom sebi – tema A (rad autorice)

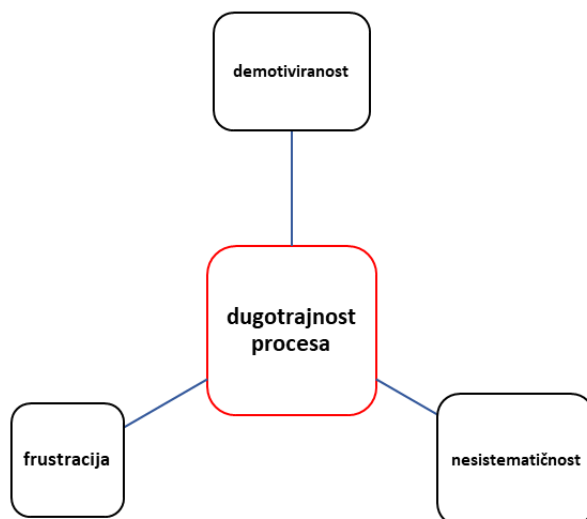
Najveći broj ispitanika naglašavao je kao ključni element prepuštenost samom sebi u cijelom procesu koji je intenzivan.

Upravo ta prepuštenost kod ispitanika izaziva najveći aspekt negativnih emocija koje stvaraju krivu percepciju i očekivanja.

Prepuštenost samom sebi tematska je cjelina koja podjednako zaokuplja obje skupine ispitanika i iz nje proizlazi čitav spektar negativnih emocija koje se reflektiraju na sve etape s kojima se doktorandi susreću, a ponajviše na pretraživanje informacija.

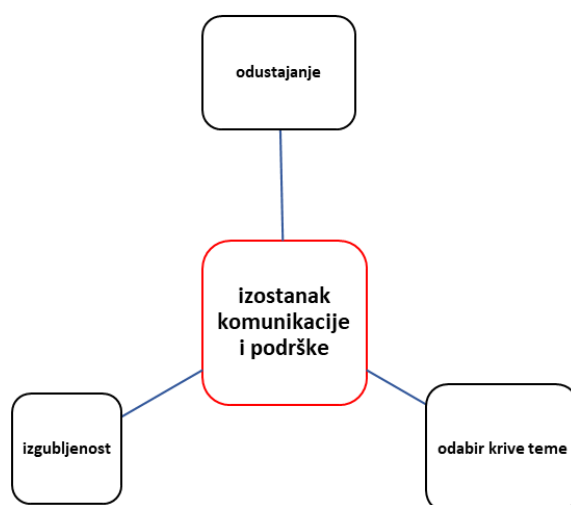
Prvi problem na koji svi ispitanici nailaze je formiranje teme gdje su uočeni najveći negativni afektivni elementi: nesigurnost, nespremnost, frustracija, neizvjesnost.

Kod pretraživanja informacija posebno je zanimljivo što se često ističe da ispitanici nemaju sistematičnost u pretraživanju koja je povezana uglavnom s neiskustvom i predrasudom i pitanjem koje si često postavljaju, a to je koliko su zaista vješti? U ovoj tematskoj cjelini većina ispitanika naglašava da smatraju da nisu bili spremni za svoju poziciju doktoranda i sve što ona nosi.

Slika 15: Dugotrajnost procesa – tema B (rad autorice)

U drugoj tematskoj cjelini dugotrajnosti procesa koja je isto jedan od najčešćih navedenih razloga kao izvor negativnih afektivnih elemenata doktorandi naglašavaju da je upravo to glavni razlog demotivacije, frustracije, straha od neuspjeha.

Slika 16: Izostanak komunikacije i podrška (rad autorice)

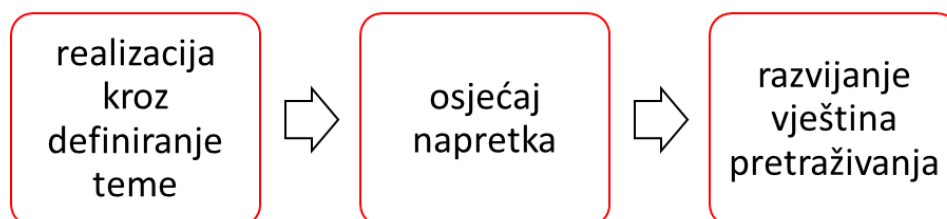
Tematska cjelina komunikacija i podrška koja je zastupljena u obje klasifikacije pozitivnih i negativnih elemenata pokazala se kao ključ za uspjeh samog doktorskog puta.

Upravo izostanak komunikacije doktorande, naročito one koji nisu u sustavu znanosti, dovodi do odustajanja i izgubljenosti u cijelom procesu. Odabir krive teme ovdje se naglašava kao vrlo česti razlog koji izaziva najviše negativnih elemenata.

Tablica 4: Popis pozitivnih afektivnih elemenata dobivenih obradom razgovora s ciljanom skupinom

Pozitivni osjećaji
Osjećaj sigurnosti/ugode /osjećaj interesa
Osjećaj nadanja
Osjećaj motivacije
Osjećaj znatiželje
Osjećaj inspiracije
Osjećaj sreće/slučajnosti
Osjećaj učenja
Osjećaj zadovoljstva
Osjećaj razvoja
Osjećaj prednosti jer nisi u sustavi
Osjećaj slobode
Osjećaj povezanosti i podrške mentorice
Razvijanje vlastite metodologije
Osjećaj znatiželje
Osjećaj sigurnosti
Usmjeravanje
Razvijanje vlastite metodologije na osnovu pokušaja i pogrešaka
Pozitivno doživljam svoje vještine
Osjećaj napredovanja i učenja
Osjećaj euforije
Prednost rada u znanosti
Osjećaj požrtvornosti
Osjećaj spremnosti
Ako si uporan, završit ćeš
Osjećaj samomotivacije
Osjećaj stabilnosti
Usavršavanje informacijskih vještina uz pomoć knjižničarke
Podrška i oslonac na mentore i kolege
Znao sam o čemu želim pisati, samouvjerenost
Doktorski samo za ljude u znanosti
Podrška jer sam u znanosti

Razvijanje vlastitih vještina
Osjećaj zadovoljstva
Dobar sam u pretraživanju
Osjećaj olakšanja / zadovoljstva
Osjećaj samostalnosti
Svijest o važnosti discipline i organiziranosti
Osjećaj napora i dobre organizacije
Svijest da sam u prednosti jer sam u zrelim godinama
Osjećaj sigurnosti
Mogućnost povezivanja posla i disertacije
Osjećaj podrške kolektiva
Svijest koliko je važan kontinuitet
Osjećaj radosti, sreće, zadovoljstva
Recept za uspjeh, komunikacija s mentoricom
Osjećaj samostalnosti
Razvijanje discipline i rasporeda da se sve uklopi
Tek je na početku i još nije razvila vještinu pretraživanja
Osjećaj sistematičnosti
Važnost podrške i komunikacije
Pisanjem napredujem
Pomoć knjižnice / knjižnica kao oslonac
Osjećaj ustrajnosti
Osjećaj sigurnosti
Važnost komunikacije s mentorom i podrška njega i kolega
Osjećaj uzbuđenja
Euforija kad pronade nešto dobro

Slika 17: Teme kao izvor pozitivnih afektivnih elemenata (rad autorice)

Analizom pozitivnih afektivnih elemenata sve osjećaje možemo grupirati u tri temeljne kategorije: osjećaj vlastitog napretka, realizacija kroz definiranje teme i razvijanje vještina pretraživanja. Ova tri elementa glavni su izvor pozitivnih elemenata koji su uočeni u analizi korpusa. Osjećaj vlastitog napretka posebno je uočen kod ispitanika koji se nalaze u drugoj etapi tranzicije i definirali su svoju temu, međutim osjećaj napretka je element koji možemo slobodno definirati kao ključni element koji je vidljiv u svim etapama, od pretraživanje informacija do definiranje teme, čitanja radova, selektiranje radova i savladavanje vještine pisanja koja se isto pokazala kao posebno izazovna za većinu ispitanika.

Nakon što su definirali temu i krenuli prema pisanju disertacije kod većine doktoranda to mijenja samu perspektivu i izraženi su osjećaji povećane motivacije i organiziranosti.

Ono što ispitanici ističu, a što je nešto što podjednako ulazi u negativne i pozitivne aspekte je svakako kontinuitet koji je ključan.

Razvijanje vještina pretraživanja tematska je cjelina koja kod svih ispitanika neovisno na stadij i status izaziva najviše pozitivnih elemenata.

Pozitivni i negativni afektivni aspekti koji su proizašli kroz ovo istraživanje objašnjeni su kroz tri poglavlja:

- ✓ **Tranzicija prema samostalnom znanstveniku**
- ✓ **Pretraživanje informacija**
- ✓ **Prepreke i izazovi**

6.1.3 Tranzicija prema samostalnom znanstveniku

Doktorski studij je prva stepenica prema znanstvenoj karijeri i prema razvoju profesionalnog znanstvenog identiteta. (Baker and Pifer, 2011)

Kroz iskustvo doktorskog studija doktorandi uče o prirodi znanstvene karijere, usvajaju znanstveni jezik, znanstveno pismo i usvajaju sve što se veže za znanost određene discipline. Prema (McAlpine et al., n.d.) ključno je razumjeti iskustva i povezane izazove koje doktorandi prolaze jer je upravo to ključ za razumijevanje znanstvene prakse.

U ovom istraživanju ispitanici su podijeljeni u dvije skupine, ispitanici koji rade u sustavu znanosti i ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti.

Motivi za upisivanje doktorskog studija individualne su prirode, ali je svima zajednička želja za učenjem, napredovanjem i usvajanjem novih znanja. Doktorandi koji rade u sustavu znanosti imaju uvjetovani vremenski rok i u većini slučajeva im posao ovisi o završetku studija, ali kod navedenih ispitanika nije uočeno da je to ubrzalo ili olakšalo cjelokupan proces.

„Moj osobni motiv za upisivanje doktorskog studija je čista znatiželja. Uvijek sam istraživala, uvijek sam čitala, uvijek su me zanimale različite stvari. Ako ideš na Maslovljevu piramidu potreba, na samom vrhu je samoaktualizacija, od tuda proizlazi moj motiv.“

Ispitanici pohađaju različite doktorske studije koji svatko ima svoje pravila, uvjete i koncept. Ovisno o području znanosti u kojem se ispitanici nalaze. Bez obzira na različitosti svima je zajedničko to da nisu imali iskustvo ovakvog vida školovanja, tj doktorska razina nosi svoje specifičnosti.

„Svatko od nas ima neke poteškoće u savladavanju cijelog tog programa. Nije toliko stvar ispita ili studijskih obaveza, više je stvar neiskustva u smislu pristupa pisanju. Meni je to konkretno bio problem. Načina na koji se piše disertacija, jer piše se tipski.

Traži se ujednačen pristup, tu sam imao poteškoća, ali nisu to nekakve ne premostive prepreke. Čovjek uz dovoljno angažmana i koncentracije savlada i takve vještine. Pisanje je vještina koju nisam razvijao dok nisam pristupio pisanju. Tu mentor uskoči i korigira stvari. Vrati ti ili ti napravi kolosijek da se slikovito izrazim.“

Savladavanje akademske pismenosti i akademskih pravila segment je koji je posebno zahtjevan za doktorande koji ne rade u sustavu znanosti i koji nemaju iskustva u znanstvenom pismu.

„Činjenica je da je pisanje vještina kao i kirurška tehnika koja se mora usavršavati. Ne možete postati vješti u pisanju, ako ne pišete.“

„Mislim da me upravo moja želja za stalnim učenjem usmjerila na doktorat. Doktorat je nešto što ovisi o vama i vašim ambicijama i ako vi ne želite raditi ništa imate prostora da ne radite ništa. Ako vi hoćete istraživati, baviti se samo znanosti, možete samo predavati i tu su vam sva vrata otvorena, kraj samo kada vi kažete da je kraj i to me najviše privuklo jer sam nekako pronašao sebe u istraživanju, to me oduševljava.“

Doktorski studij neovisno o područjima možemo promatrati kroz dva aspekta tj. dvije ključne faze. Ovo je zajedničko svim ispitanicima, period prije i nakon definiranja teme. Isto tako dvije vještine su ključne koje se pojavljuju kod svih ispitanika neovisno kojoj kategoriji pripadaju, a to je vještina selekcije izvora i njihovog vrednovanja i vještina pisanja koja je ključna.

Na kraju prve faze / stadija, kada se polože svi ispiti i odslušaju predavanja javlja se osjećaj zadovoljstva postignutim. (Baker and Pifer, 2011) Ista saznanja prisutna su kod svih ispitanika gdje se vrlo linearno može pratiti njihov razvoj u akademskom i znanstvenom smislu.

Slika 18: Ključ tranzicije – (rad autorice)

Kad se opisuju iskustva u prvoj fazi /stadiju doktorandi su često usmjereni na kratkoročne ciljeve. Položiti ispit, napisati rad, izraditi prezentaciju.

Postoje točno određeni rokovi, zadaci na kojima je fokus. U fazi / stadiju 2 kratkoročno planiranje prelazi u dugoročno. Jer samo definiranje teme, istraživanje i pisanje disertacije proces je koji traje i za kojeg je potreban određeni vremenski period.

Ključni element da se ne bi desio neuspjeh je razvijanje novih vještina. Učenje koje se definira kao stjecanje znanja i razvijanje identiteta ključno je za proces tranzicije u stadiju 2.(Baker and Pifer, 2011)

Većina ispitanika upisala je doktorski studij nekoliko godina nakon završetka diplomske razine te su već imali neko životno i radno iskustvo za koje napominju da smatraju da je ključno za

ovaj vid školovanja. Kod većine ispitanika pojavljuje se element zrelosti koji povezuju s osjećajem spremnosti za ovakav vid obrazovanja.

„Smatram da se doktorski treba upisati kasnije, jer čovjek nekako zrelije, promišljenije pristupa rješavanju određenog problema. Naravno tu je i komunikacijska atmosfera s mentorom gdje se sigurno bolje razumiješ sa osobom.“

Istraživanja su potvrdila da u ovoj fazi koja je ključna da bi doktorand došao do svojeg cilja, temeljnu ulogu igraju odnosi koje student ostvaruje.

Ti odnosi doprinose samoefikasnosti i motivaciji.(Baker and Pifer, 2011) Upravo samoefikasnost i motiviranost segment je koji je zajednički u svim obrađenim razgovorima s ciljanom skupinom

Sva istraživanja koja su provedena, a uključivala su doktorande i njihovo informacijsko ponašanje suglasna su u jednom da je mentor i njegova podrška ključan segment o kojem ovisi ishod samog procesa. Svi ispitanici neovisno o kategoriji i području znanosti jasno su potvrdili da smatraju da je uloga mentora ključan element u cijelom procesu.

Komunikacija s mentorom, kolegama i drugim doktorandima nešto je što je ključ i glavni izvor pozitivnih elemenata.

„Jako je bitan mentor, svi možemo fizički odraditi ono što možemo. Ono što zapažam, ja ću relativno kasno doktorirati, ja imam sad 44 godine i ove godine ću vjerojatno i obraniti disertaciju. Vidim ljude koji s 30 imaju dokorate, ne vidim da su osim što su obrazovani, ne vidim da su zreli u tom pogledu.“

Kod svih ispitanika uočena je isti obrazac, a to je svijest o važnosti odabira prave teme. Manji dio ispitanika od samog početka imao je jasnu viziju svoje teme, dok je većina upravo u odabiru teme i mentora naišla na najveće izazove.

Ispitanici imaju kontradiktorna mišljenja o tome koliko je dobro od samog početka imati temu.

Različita su iskustva oko odabira teme, ali svima je zajedničko da je upravo to ključni i prijelomni trenutak koji određuje ishod cjelokupnog procesa.

Nakon definiranja teme uočen je razvoj pozitivnih elemenata i afektivnih aspekata koji utječu na cijeli proces

„Na samom početku nisam mogla oblikovati temu tj. usko uči nego sam bila jako, jako široko. Mislim da je to ustvari vrlo često problem kod doktoranda da suze temu.“

Zanimljiv je stav jedne ispitanice koja je sada kada je pri kraju vrlo brzo osvijestila važnost odabira i sužavanja prave teme. Ovo je problem koji je vrlo učestao kod svih doktoranda.

Jasna definiranost teme pomogla je da lakše premoste barijere i odvažer se na samo pisanje disertacije. Osjećaji izgubljenosti, nesnalaženja i nezadovoljstva najviše su prisutni u ovoj fazi tranzicije doktoranda.

Svijest o nepoznavanju alata za pretraživanje, dovoljno znanja o metodologiju te nedostatak prave podrške i vodstva dovode do lutanja koji obično cijeli proces produži.

U ovom dijelu tranzicije najčešće dolazi do odustajanja od cijelog procesa.

„Tako je i meni bilo, imali smo taj tempo, predavanja, seminari, ispiti i onda je stalo. Sve čovjek položi i sad ti kažu, idite si naći mentora. I tu se nekako čovjek izgubi u cijeloj toj situaciji. Možda izgubite volju i ne znam što sve ne, ali s vremenom se opet čovjek pokrene.“

Tranzicija prema bilo kojoj profesionalnoj ulozi, tako i prema ostvarivanju titule doktora znanosti, podrazumijeva usvajanje novih vještina i kompetencija te razvijanje veza i odnosa mijenjanjem postojećih obrazaca. (Wortham, 2006) Wortman ističe da pojedinci imaju svoj identitet i prije nego ulaze u novi stadij /fazu i upravo ti identiteti se miješaju s učenjem kao što se očekuje od novog stadija.

Kada doktorand nema podršku na koju se može osloniti, dolazi do toga da im nisu jasne obaveze koje se od njih očekuju te samim time i cijeli proces postaje puno teži za realizirati.

„Mentorstva ljudi uzimaju jer im to treba za napredovanje i da opravdaju znanstveno-nastavni status. To nije nikakvo jamstvo da će on zaista vama posvetiti onu količinu vremena koja je potrebna za uspješnu realizaciju istraživanja, pisanja, proučavanja literature. U konačnici svatko od nas ima svoje obaveze. Netko je u većoj ili manjoj mjeri talentiran za neke stvari, ali na neki način bi vas morao kanalizirati, da ne morate preširoko bosti. Voditi borbe s vjetrenjačama. Da idete ravno prema cilju.“

U prvoj fazi doktorskog puta postoji jasno naglašena struktura, raspored i očekivanja.

Kao što tvrde Baker i Pifer u drugoj fazi doktorandi se odmiču od strukture koju su do sad imali u okviru kolegija i rasporeda i ulaze u stadij kojeg karakterizira samousmjernost i izoliranost. Doktorandi počinju u drugom stadiju razvijati svoj znanstveni identitet,

profesionalni „glas“ i znanstvenu neovisnost / samostalnost. Izbor teme nešto je što razlikuje studente koji rade i ne rade u sustavu znanosti.

Studenti koji nisu u znanosti temu biraju prema svom afinitetu i svjesni su da im to što nisu u sustavu ne ograničava njihovu mogućnost izbora.

Studenti koji rade u sustavu znanosti odabrali su teme koje su bile usko vezane uz kolegije i predmete u koje su bili direktno uključeni.

„Ne mogu reći da je taj moj izbor teme bio kompliciran. Ja sam imala ideju koji područjem se želim baviti i prije nego sam upisala doktorat. Točno se sjećam prvih intervjua i ja sam na prvom intervju rekla ja želim to istraživati i hoću tog i tog profesora za mentora. Mislim da mi je to olakšalo cijeli taj proces, imala sam dosta jasnu viziju što želim i što me zanima i imala sam veliku sreću da nisam morala područje svojeg interesa prilagođavati. To se kolegama dešavalo da su morali mijenjati i područje i temu jer nisu mogli naći kvalitetnog mentora, to je možda i sreća dok ne radiš na fakultetu ne moraš se uklapati u kućice u koje možda neko drugi od tebe očekuje. Dok to radiš u vlastitoj režiji i vlastitom trošku, imaš tu slobodu da ne moraš tuđa očekivanja ispunjavati, možeš krenuti smjerom koji ti je interesantan“

Ono što je ključni problem ove faze kako sve ovo održavati bez vodstva i strukture koja je karakteristična za period prije. Upravo u ovom dijelu tranzicije kada usvajaju znanja i sve je usmjereno prema samostalnom radu doktorandi mogu postati izgubljeni u nastojanjima da dođu do svojeg cilja, a to je da postanu samostalni znanstvenici.

Upravo zato cijeli ovaj dio karakterizira dugotrajnost procesa.

„Jako teško je uskladiti posao i studiranje, zato taj proces toliko i traje. Jer ti si prepušten sam sebi i jako ovisi o tome koliko si ti discipliniran, koliko si dobro organizirao vrijeme i koliko možeš sam sebe motivirati da sad se ne baviš nekim drugim stvarima nego radiš na disertaciji. Jako se teško prebacivati iz poslovnog svijeta u znanstveni. To je meni u cijelom procesu bilo najteže, pogotovo na početku dok radiš prve konceptualne dijelove disertacije dok još niti sam ne znaš kako. Dok nisi upoznat s terminologijom, pogotovo dok imaš prekid, a ja sam ga imala jer život se desi. Ne možeš se svaki dan natjerati i ne možeš svaki dan naći motiv da budeš toliko discipliniran. I onda napraviš prekid. I što je duži prekid, to je teže se vratiti natrag.“

6.1.4. Pretraživanje informacija

Informacijsko ponašanje u pretraživanju informacija dugo je predmet istraživanja, naročito u akademskom okruženju kojeg karakterizira stalno usavršavanje tehnika i metoda pretraživanja. Fokus je na početnim koracima koje pojedinci rade da identificiraju izvore koji su ključni za njihove informacijske potrebe. (Spezi, 2016) Promjene do kojih dolazi iskustvom i razvijanjem vlastitih metoda ključ je za sve doktorande.

Doktorandi koji su definirali svoju temu i počeli pisati svoju disertaciju imaju naprednije informacijske vještine. Svi ispitanici svjesni su napretka svojih vještina, koje se ne odnose samo na pretraživanje informacija već i na način na koji čitaju sami znanstveni tekst. Ispitanici koji tek kreću prema definiranju teme ne čitaju selekcijski i vrlo teško razlučuju važno od nevažnog. Točnije relevantno od nerelevantnog.

„Vidim promjenu u tom cijelom procesu i za mene je to sve jedan veliki proces učenja. Mislim da to i je poanta izrade disertacije, a to je da naučiš raditi sve te stvari. Može ti netko ispričati princip kako se to radi, ali tako dugo dok ti ne počneš i to ne isprobaš ne možeš si to zamisliti. Jednostavno treba proći taj proces.“

Ono s čim se svi doktorandi susreću su koraci koji obuhvaćaju inicijalnu pretragu, konstrukciju pretraživačkih strategija, lociranje i vrednovanje identificiranih izvora.

Ove promjene u informacijskom ponašanju doktoranda vidljive su kroz pregled literature, a potvrđene su i kroz ovaj dio istraživanja.

Posljednjih nekoliko godina možemo pratiti strelovitu promjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija koju u korak prati i akademsko izdavaštvo. Promjenom okruženja u kojem se traže informacije, mijenja se i načini na koje korisnici komuniciraju s informacijama.

„Prije sam tražila sve živo, htjela sam neki određeni rad i sve žive sam kontaktirala. Onda su me kolege savjetovale da to prestanem raditi, ako ga ne možeš naći zaboravi to, idi dalje. Nekad sam znala izgubiti po dva dana, pretraživanje svih mogućih baza i ne možeš naći i onda sam odustala. Na početku me je to demotiviralo, sad sam to jednostavno prihvatila i to pustim.“

Prema Niu and Hemminger, 2012 akademska pozicija ima najutjecajnije odrednice informacijskog ponašanja, postoje snažni indikatori u literaturi da upravo početno pretraživanje kreće na webu ili preko matične knjižnice.

Neovisno o broju baza podataka, primarna uloga knjižnice i knjižničnih kataloga još uvijek ima aktivnu ulogu.

Knjižnice kao centralno mjesto i izvor informacija, mijenja se samo uloga knjižničara koji postaje produžena ruka do relevantnih baza podataka.

Edukacije koje su ispitanici imali u sklopu svojih doktorskih studija, edukacije su koje su za njih održavali knjižničari.

Pojedini ispitanici istaknuli su upravo važnost svoje matične knjižnice koja ih je usmjerila prema relevantnim baza. Isto tako naglašene su i edukacije i moduli koji su održani od strane knjižničara, a pomogli su im u pretraživanju relevantnih baza, upoznali ih s citatnim parametrima i usmjerili ih u periodu kada su lutali u moru informacija.

U tablici negativnih afektivnih osjećaja navodi se problem snalaženja u previše informacija, selekcije, dostupnosti. Sve su to elementi koje su ispitanici rješavali uz pomoć svojih knjižnica.

„Prije nego uopće krenem u rudarenje podataka otvaram mail s detaljnim uputama koje su mi napravile knjižničarke što treba biti moja ruta pretraživanja. Vrtim uglavnom ključne riječi koje sam si generirao za svoju temu. Moj princip izgleda tako da nađem 10 radova i onda ih čitam sve, od početka do kraja. Ne radim selekciju kod čitanja. Sad sam trenutno u fazi da sve prikupljam i čitam. Mislim da sam sve što se veže za moju temu sam uspio detektirati i skinuti“

Ono što se jasno vidi kod svih ispitanika da tijekom godina i iskustva razvijaju sami svoju metodu pretraživanja, selekcije i vrednovanja informacija.

Prije nego su razvili svoje vlastite metode i tehnike pretraživanja što se isključivo postiže praksom dio ispitanika ističe da su upravo puno vremena gubili na ovom dijelu što je samo po sebi bi izvor frustracije i nezadovoljstva.

„Rekla bi da sam jako puno naučila u smislu što je izvor one ili ove težine, kako do nečega doći, kako procijeniti neki podatak ima težinu. Kako naučiš da brže dođeš do relevantnih podataka. Na početku dok sam tek krenula za iskopati jedan članak mi je trebalo danima. Kako uloviš ritam i uđeš u samu temu, kad isprofiliraš ključne riječi i izvore i do njih dođeš, onda pronadeš na neki način i svoju metodologiju i cijeli proces ide brže. „

Doktorandi su zadovoljni sa svojim vještinama pretraživanja, što se jasno vidi iz analize razgovara provedenih u ovom istraživanju, ali ima isto tako snažno uporište u ostalim provedenim istraživanjima. (Bøyum and Aabø, 2015)

Međutim kada se analizira njihovo stvarno iskustvo situacija je znatno drugačija. Gotovo nitko od ispitanika ne koristi napredne alate za pretraživanje. Samo jedan ispitanik upoznat je s korištenjem Boolean-ovim operatorima.

„Uvijek krećem od ključne riječi i uvijek prvo sa Scholarom. Na početku sam kretala iz Googlea, trebala sam doći do tog momenta da dođem do Schoolara, to je sve proces učenja, uvijek si filtriram po relevantnosti, drugi mi je kriterij ono što je javno dostupno i što mogu otvoriti. Mislim da mi dostupnost informacija nije više prepreka, imaš neke članke koji su u određenim bazama do kojih na prvu ne možeš doći, ali uvijek krećem od radova koji su javno dostupni i uvijek nađem barem jedan koji se djelomično poklapa s tim što mi treba, uvijek prvo gledam sažetak, onda gledam zaključke na temelju toga ili si spremim članak ili ga maknem i zaboravim za njega. Pokušavam te neke ključne riječi dorađene ponovno tražiti, ali onda se baziram po datumu objave da bi dobila najnovije izvore“

Zapažanja su da je ključan problem u uspostavljanju strategija pretraživanja, ne postoji sistematičnosti u pretraživanju i selekciji. (Bøyum and Aabø, 2015)

Ovo možemo povezati s ponavljajućom točkom kroz sva istraživanja, a to je da Google generacija nema razvijene strategije pretraživanja jer su naučeni na jednostavne obrasce koje ima nudi Google tražilica, a to je formuliranje jednostavnih upita korištenjem prirodnog jezika. (Spezi, 2016)

Catalano (2013) u svojem istraživanju naglašava da uz kognitivni aspekt formuliranja i definiranja pravilne istraživačke strategije postoje tri elementa koja studentima otežavaju pronaći informacije.(Catalano, 2013)

Ova tri elementa pojavljuju se u svim provedenim razgovorima te potvrđuju da su ključni izvor nezadovoljstva i frustracije i kod doktoranda, a samim time i izvor jakih afektivnih elemenata koji utječu na cijeli kognitivni proces:

- ✓ Nedostatak vremena za pretraživanje
- ✓ Nedostatak vremena za čitanje
- ✓ Pretjerana sigurnost i samopouzdanost

(Catalano, 2013)

Nedostatak vremena za pretraživanje nešto je što se pojavljuje kao stalni obrazac kod svih ispitanika, ne postoji jasno naznačena vrijeme kada se posvećuju pretraživanju. Vrijeme za pretraživanja uglavnom je vrijeme koje im se samo nametne.

Površno i potpuno slučajno pristupaju procesu pronalaska literature, ovo se može povezati s trećim segmentom, a to je pretjerana sigurnost i samopouzdanje.

Što za sa sobom povlači da ne postoji kritičko promišljanje i valorizacija pronađenih izvora.

Nepoznavanje tehnika i alata. Izdvajam stav ispitanika koji je na samom početku definiranja svoje teme i još uvijek nije definirao i razvio svoje pretraživačke vještine.

Ispitanik se nalazi u prvom stadiju tranzicije te još uvijek nije osvijestio ključan segment, a to je razvoj svojih vještina.

„Što se tiče pretraživanja informacija za disertaciju nemam uopće jasan raspored i plan nego se s tim bavim dok sam voljan i raspoložen i to moram priznati nije baš često. Često mi se dešava da pretražujem informacije za pripremu nastave ili za neki projekt i onda dođem do informacije koja mi može pomoći i koristiti upravo za temu moje disertacije. Ustvari dosta često slučajno nailazim na informacije.“

Na to se nadovezuje stav ispitanika koji je u drugoj fazi tranzicije.

„Vidim promjenu u svojem razvoju tehnika pretraživanja, prije sam se bazirao samo na dostupnim i otvorenim bazama, koristio sam puno Hrčak, otvorene stranice koje nude hrpu radova. Nakon što se usmjeravaš prema malo ozbiljnijoj razini shvatiš da ti takve stvari više ne pomažu. Ne možeš ipak doći do kvalitetnih izvora.“

Upravo iz ovih navoda jasno se vidi razlika kod ispitanika koji se nalaze u različitim fazama tranzicije.

Nedostatak vremena za čitanje povezano je uz barijeru koja se pokazala česta, a to je engleski jezik i stručna terminologija. Svi ispitanici su potvrdili da im za razumijevanje jednog rada potrebno nekoliko sati.

„Savladavanje pojmova i nove terminologije mi je bilo najzahtjevnije. Trebalo mi je jako dugo i radila sam si cijeli rječnik pojmova, ima jedno 10 strana gdje sam si pisala pojmove to sam sad prestala jer sam skroz savladala i ušla u terminologiju. S obzirom da disertaciju pišem na hrvatskom morala sam sve prilagođavati hrvatskom jeziku. Na samom početku mi je

trebalo cijeli jedan dan da pročitam i savladam članak na engleskom jeziku. Jedan dan, jedan članak.“

Ono što je ključno kod analiziranja ove ciljane skupine svakako je da je potrebno uzeti u obzir specifičnosti pojedinih područja znanosti.

Kada se naglašavaju različitosti informacijskog ponašanja u pojedinim disciplinama, dolazi do prilično kompleksnog zadatka zbog prirode istraživanja.

Često se pojedine discipline istražuju na velikom uzorku, dok pojedine obuhvaćaju mali broj ispitanika i koriste studiju slučaja. (Spezi, 2016)

Ono što se isto tako pojavljuje kao česti nedostatak u istraživanjima, je da se u pojedinim područjima javljaju specifičnosti pojedinih grana i polja koja se proučavaju.

Ono što se potvrđuje u svim područjima su preferencije prema e-izvorima. Razumljivo je da se istraživači iz područja humanistike više oslanjaju na fizičke izvore i rade na korpusu arhivske građe. Premda je i digitalizacija baštine dovela do toga da je i njima potrebno snalaženje u digitalnim repozitorijima.

Koliko god da to iziskuje snalažljivost, olakšalo je svakako dostupnost jer više nije potrebno satima sjediti u arhivima i knjižnicama (Madden, 2014).

Kada se promatra objedinjeno možemo zaključiti da pojedine discipline imaju više sličnosti u informacijskim praksama nego različitosti.

„Povijest je specifična jer ima povijesne izvore koji meni diktiraju i vode me dalje u radu s temom i u istraživanje. Tema mi je vezana uz jedan list koji je prije izlazio. Tako mi istraživanje građe iz dana u dan otvara neke nove teme i područja. Koristim digitaliziranu građu i baze kao i za sva svoja druga istraživanja. Koristim digitaliziranu građu NSK, često mi je korisna, njihova digitalizirana baština, pogotovo novine. Pošto radim teme lokalnog karaktera koristim lokalni digitalizirani tisak. Često odlazim u arhivu.“

Doktorandi koji rade u sustavu znanosti dio svog radnog dana i vremena povezuju za rad na svojoj disertaciji. Većina ispitanika potvrđuje da su svjesni prednosti koje im sustavu nudi.

„Cijeli dan pretražujem radove koji se odnose ili na moju temu ili nešto slično što bi mi moglo koristiti i pridonijeti mojemu istraživanju ili mi olakšati. Ja se svakodnevno bavim istraživanjem za svoju disertaciju, ali meni je pretraživanje na svakodnevnoj bazi jer je to usko vezano uz moj

posao jer istražujem puno i za nastavu. Jedan dio vremena u danu uvijek potrošim na pretraživanje informacija.“

6.1.5 Prepreke i izazovi – komunikacija i podrška kao temelj uspjeha

Neovisno o kategoriji ispitanika, ispitanici iz obje kategorije jednako nailaze na različite prepreke i izazove.

Zajedničko svim ispitanicima koji ne rade u sustavu znanosti je stav da je doktorandima koji rade u sustavu puno jednostavnije jer imaju pristup informacijama.

Doktorandi koji rade u sustavu znanosti isto potvrđuju da im je s tog aspekta neke stvari puno lakše odraditi.

„Mislim da je puno lakše ljudima koji rade na fakultetu, možda oni misle da je meni lakše. Moram sebi uvesti drugu smjenu da bi radila na disertaciji, nikako drugačije nego tako.

Mislim da ljudi koji rade na fakultetu mogu barem dio toga odraditi unutar radnog vremena. Znam da imaju obaveze na nastavi i da im to sve oduzme vremena i da mogu upasti u taj žrvanj, ali oni imaju dodatan motiv da se drže rokova koji im možda i uvjetuje. Ja unutar radnog vremena niti pod razno to ne mogu raditi.“

Doktorandi koji rade u sustavu znanosti dobivaju i podršku od strane kolega koji su prošli isto doktorski put i imaju ista iskustva. Podrška koja je ključna u ovom periodu nešto je što doktorandi koji rade u sustavu imaju na raspolaganju.

Osim podrške, alati i mehanizmi za pretraživanje informacija dostupniji su im i prije su upoznati s metodama pretraživanja.

„Sretna sam da sam u okruženju u kojem jesam pa mogu svakodnevno diskutirati s ljudima s kojima radim ne vezano za područje. To je ok s jedne strane, a s druge strane ne treba širiti jer ti se stalno otvaraju nova pitanja.“

...ali jako puno informacija dobijem od svojih kolega. Imam jako podršku ljudi s kojima radim i to mi je u ovom segmentu dolaska do informacija posebno značajno.

Svi ispitanici neovisno rade li u sustavu znanosti nailaze na jednu prepreku, a to je organizacija vremena i dugotrajnost samog procesa. Druga faza tranzicije koja nosi veliki broj izazova često traje puno duže od zacrtanih okvira.

„Doktorski studij sam upisala 2014. tako da je sad to jedna velika brojka i stalno sam mislila još godinu dana i gotova sam. Svaki put dok pišem izvještaj doktoranda, svaki put napišem da ću završiti studij u sljedećih godinu dana i tako već pišem zadnjih 4, 5 godina.“

Prijašnja istraživanja utjecaja tranzicije potvrdila su važnost socijalnog aspekta. Odnosi unutar akademske zajednice služe kao kanali za akademsku zajednicu i omogućavaju doktorandima da budu upućeni u sve što se tiče njihovog profesionalnog razvoja. Nedostatak bliskih odnosa na koje se doktorandi mogu osloniti tijekom tog procesa mogu izazvati strah i neprikladni stres u cijelo tom procesu koju je sam po sebi izrazito izazovan.

(Baker and Pifer, 2011).

„Jako teško, zato taj proces toliko i traje. Jer ti si prepušten sam sebi i jako ovisi o tome koliko si ti discipliniran, koliko si dobro organizirao vrijeme i koliko možeš sam sebe motivirati da sad se ne baviš nekim drugim stvarima nego radiš na disertaciji. Jako se teško prebacivati iz poslovnog svijeta u znanstveni. To je meni u cijelom procesu bilo najteže, pogotovo na početku dok radiš prve konceptualne dijelove disertacije dok još nisi sam ne znaš kako. Dok nisi upoznat s terminologijom, pogotovo dok imaš prekid, a ja sam ga imala jer život se desi. Ne možeš se svaki dan natjerati i ne možeš svaki dan naći motiv da budeš toliko discipliniran. I onda napraviš prekid. I što je duži prekid, to je teže se vratiti natrag.“

Ono što olakšava cjelokupan proces tranzicije u ovoj zahtjevnijoj drugoj fazi svakako je da se bavite područjem koje Vam je blisko i kojem možete dobiti adekvatnu podršku.

„Da, svjestan sam koliko mi je to puno olakšalo jer sam od početka u tim vodama i od početka se fokusiram na to područje i samo idem prema tom području bez da šaram okolo naokolo, da se tražim u koje vode da krenem, s čim da se bavim. Jednostavno znam da je to moje niša u kojoj sam doma i u kojoj se razvijam, želim se specijalizirati za to područje i idem prema tome.“

Intenzivan proces tranzicije koji počinje tijekom doktorskog studija uključuje brojne nove uloge koje se od doktoranda očekuju. Svaka od tih uloga stvara nove informacijske potrebe i zahtjeva učenje. Brojne promjene dešavaju se kontinuirano i iziskuju veliki stupanj prilagodbe s toga ne čudi da je upravo utjecaj emocija nešto što izaziva pažnju istraživača informacijskog ponašanja. Naročito povećani broj izvora na temu stresa, pregorijevanja i mentalnih oboljenja doktoranda. (Willson and Given, 2020b).

O afektivnih aspekata informacijskog ponašanja već su nas upoznali brojni istraživači. Nedostaje istraživanja koja nas upućuju na koji način osjećaji utječu na pronalazak, dijeljenje i korištenje informacija.

Emocije koje su sastavni dio svake faze i perioda života u procesu tranzicije prema samostalnom znanstveniku kod doktoranda dobivaju posebnu težinu. Doktorski put je u istraživanjima prepoznat kao emotivni „vrtuljak“ i put emotivnih transformacija. (Collins and Brown, 2020).

„Mislim da se sve teme vrte oko komunikacije mentor – doktorand. Sad je pitanje koliko ste vi otvoreni s mentorom da možete dobiti, ne bi rekao ključne informacije, čisto da vam otvori neki klik. Jer vi kad čitate radove i tekstove trebate imati nekoga tko će vam otvoriti neke stvari da vi to razumijete, a pa da ima logike, sad mi je jasno što ovi rade i s čime se bave. Onda vam se pokaže smjer u kojem vi možete krenuti i ima dovoljno „mesa“ za istraživanje. Da napravite ili članak ili doktorat. „

Doktorandi koji su u prvoj fazi tranzicije imaju puno manje izražene negativne afektivne elemente jer se još uvijek nalaze u „sigurnoj“ fazi u kojoj imaju jasno naznačene zadatke i podršku kolega i profesora. Ovo potvrđuje i izjava jedne od ispitanica:

„Nemam još uvijek nikakve negativne osjećaje vezane uz doktorski jer sam još na samom početku i nekako mi se čini da za sad ide sve po planu. Još mi se trenutno ništa nije izjalovilo iz nekoga razloga.“

Najveći izvor negativnih osjećaja kod svih ispitanika izaziva parametar koji je ključan, a to je organizacija vremena i kontinuitet koji je nekako najteže postići.

Ovdje se radi o čimbeniku koji je podjednako zastupljen u obje skupine ispitanika i onih iz sustava i onih koji su izvan njega.

„Nemam vremena. Vrijeme mi je ključno. Ljuta sam sama na sebe, odem na trening, nađem nešto drugo da bi se možda bolje osjećala. Voljela bi se posvetiti da imam vrijeme samo za to. Samo da budem produktivna samo u tome, ali ne mogu. Ne mogu se ja samo tome posvetiti mene tu x drugih stvari sa strane kači i prekida mi i moraš opet doći na početak gdje si našao te misli a možda je prošlo par dana, a vrijeme mi ide. Nastojim par dana u tjednu se tome posvetiti tome, da sama sebe natjeram da sve maknem i sad budem taj dan radila samo to, ali ne mogu baš točno upravljati životom.“

Ono što je svakako za istaknuti su specifičnosti pojedinih područja znanosti vezano uz samo pretraživanje informacija, dostupnost izvora itd. Ispitanici koji spadaju u tehničke znanosti nekoliko puta su naglašavali koliko im predstavlja problem nedostatak opreme i resursa.

Taj problem čest je i kod biomedicine. Ne samo da postoji ozbiljan problem provesti neki eksperiment, problem se javlja kada i čitaju izvore jer te metode koje se navode u izvorima njima nisu uopće moguće. Nemaju svi mogućnost otići van provesti istraživanje ističu pojedini ispitanici. Jedan od ispitanika koji radi u sustavu znanosti upravo radi toga svoj eksperimentalni dio provodi u inozemstvu gdje ima pristup opremi.

Isto tako bez obzira na dostupnost baza i dobre pretplate, još uvijek naglašavaju da im neke baze koje se vežu za neko specifično područje ipak nisu dostupne i samim time je upitna kvaliteta radova upravo zbog manjka dobrih izvora.

Radeći na projektima nabavljaju si programe koje im omogućavaju pojedina mjerenja, ali postavlja se pitanje koliko je to uopće moguće za ljude izvan sustava?

Kod pojedinih područja važne su međunarodne suradnje čak i ključne da bi se uopće doktoriralo. Valja napomenuti da su tri ispitanika mijenjala doktorski studij, dva iz sustava znanosti, jedan izvan. Promjene su bile isključivo zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog mentora i nesnalaženja u cijelom sustavu te u nedostatnoj komunikaciji koja ih je navela da promjene fakultet. Zanimljivo je da upravo promjena fakulteta kod ispitanika dovodi do pozitivnog pomaka jer se javlja motivacija da se cjelokupan proces privede kraju.

Element odustajanja vrlo je čest kod sugovornika, što ustvari i potvrđuje postotak malog broja studenata koji završe doktorat. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2021. akademski stupanj postiglo je 737 doktora znanosti. Udio žena u tom broju iznosio je 399, odnosno 54,1%. Najviše doktora znanosti u dobnoj skupini 30 – 34 godine.

Većine doktoranda ističe i naglašava kao jedna od ključnih prepreka osjećaj straha, a to je osjećaj straha je li sve što rade dovoljno dobro.

Što samo nameće značaj važnosti podrške i potvrde da ste na dobrom putu, a upravo je tu ključan sustav. Sustav kojeg čine svi dionici procesa, profesori koji su uključeni u doktorski studij, studijski savjetnici, kolege doktorandi i na kraju mentor. Nedostatak povratne informacije kao element koji izaziva najviše frustracije i stresa, a jednako je prisutan u svim etapama studija.

„Često sam se preispitivao da li je to dovoljno dobro? Jer ja uvijek imam problem što god radio da nije dobro. Meni je pao kamen sa srca kad sam ja to riješio i stavio zadnju točku. U cijelom tom procesu s nikim nisam dijelio ni razgovarao i nisam imao podršku, nisam inače taj tip. Izgubio se i kontakt s kolegama s faksa jer svako ode na svoju stranu“

Brojna su istraživanja koja se bave se bave mentalnim zdravljem doktoranda, Spomenut ću samo provedeno istraživanje 2017. godine koje naglašava da:

- ✓ jedan od dva doktoranda doživi psihološki disbalans
 - ✓ jedan od tri je u opasnosti od razvijanja psihijatrijskih poremećaja
 - ✓ problema mentalnog zdravlja veća je kod doktoranda nego kod visokoobrazovanih članova opće populacije, visokoobrazovanih zaposlenika i studenta nižih razina
 - ✓ Radni i organizacijski kontekst značajni su prediktori mentalnog zdravlja doktoranda.
- (Levecque et al., 2017)

„Mislim da je mentor ključan čimbenik u tom doktorskom putu, bez njega niti ne možete razraditi nacrt jer ste prepušteni ste sami sebi, mentor je tu da vam pomogne oko metodologije i znanstvenog doprinosa. Mentora kontaktiram svaki tjedan, sad kako idemo prema kraju onda i češće. Jako mi je dostupan. Moj mentor dolazi iz ustanove u kojoj ja radim pa mi to olakšava. Imamo prisniji, prijateljski odnos. Što se tiče svoje disertacije pričam samo s dvoje kolega. Bitno je ustvari pričati samo s mentorom da se ne bi stvarala druga distrakcija. Mentor je jedina osoba koja razumije što vi pišete. A kolege s kojima dijelite s doktorskog oni vas mogu razumjeti u ljudskom segmentu“

Zanimljiva je spoznaja koju naglašavaju svi ispitanici koliko je važno paralelno pisati i istraživati te na taj način stjecati vještinu savladavanja pisanja.

Jedna ispitanica zaključuje da je posebno dobro u radu s njezinom mentoricom što je paralelno pisala znanstvene radove na kojima joj je mentorica onda ukazivala na sve njezine pogreške tako da joj sam postupak pisanja disertacije nije predstavljao problem jer je savlada vještine koje su nužne i preduvjet pozitivnog rezultata.

Zanimljiva spoznaja koja je uočena kod većeg dijela ispitanika je euforija i osjećaj uzbuđenja koje je povezano s uspješnim pretraživanjem informacija.

Većina ispitanika uspješno „rudarenje“ povezuju s pozitivnim osjećajima, ne samo pretraživanje već kada naiđu na neki novi pojam koji im otvara potpuno nove spoznaje.

„Sjećam se jedne situacije kada sam otkrila jedan novi pojam, negdje prije dvije godine sasvim slučajno i onda shvatiš da ima milijardu radova na tu temu i oni su mi odlični izvori i onda sam presretna jer sam našla hrpu odličnih radova i sva euforično zovem kolegicu jer imam super novu ključnu riječ koja mi je otvorila potpuno novu perspektivu.“

Teme koje su proizašle iz ovog dijela istraživanja: prepuštenost samom sebi, dugotrajnost procesa i izostanak komunikacije i podrške treba ju se promatrati u kontekstu složenih procesa koje sa sobom donosi tranzicija. Promatrana skupina spada u kategoriju koja je izložena velikim promjenama. Promatramo li ciljanu skupinu kroz temeljne elemente tranzicije možemo zaključiti da su svjesni da prolaze kroz tranziciju što potvrđuje teorijske pretpostavke da se tranzicija zaista i dešava. Element očekivanja kod ispitanika razlikuje se s obzirom na fazu tranzicije i zaposlenje. Ispitanici koji su zaposleni u sustavu znanosti svoja očekivanja vežu uz završetak procesa, jasno definiranje ciljeva i rješavanje egzistencijalnih pitanja.

Dio ispitanika na direktno pitanje jesu li imali očekivanja od doktorskog studija i jesu li ona ispunjena odgovaraju različito. Element tranzicije spremnost kod većine ispitanika se pokazao kao faktor na koji su odgovarali niječno. Smatraju da nisu bili spremni za izazove koji su se pred njima našli, ističu prednost zrelosti. Ispitanici koji su starije životne dobi smatraju da je to njihova prednost u procesu studiranja. Element planiranja kod ove skupine ispitanika pokazao se kao element s najviše nedoumica s obzirom na dugotrajnost procesa i ovisnosti o podršci sustava, dobroj komunikaciji, ali i nizu drugih elemenata planiranje nije moguće.

Jasno planiranje moguće je u prvoj fazi tranzicije kada su zadaci jasno definirani, kada postoje rokovi. Prelaskom u drugu fazu tranzicije, planiranje postaje fleksibilno i ne ovisi više o pojedincu. Znanje i vještine kod ove skupine u procesu tranzicije ključne su. Jer upravo stjecanje novih znanja i vještina dolazi do lakšeg savladavanja svih izazova koje tranzicija ovdje donosi.

Posljednji element, ali i najvažnije je okolina. Komunikacija i podrška ključ su uspješne tranzicije kod doktoranada, komunikacija s kolegama u prvom dijelu tranzicije, povezanost grupe, komunikacija s kolegama na poslu, podrška od strane obitelji da se lakše podnese dugotrajnost i zahtjevnost samog procesa. Komunikacija i podrška mentora u drugom dijelu tranzicije, kada upravo o tome elementu ovisi cjelokupni ishod procesa. Svi elementi tranzicije jasno su prisutni i vidljivi u svim fazama tranzicije ispitanika.

Naglasak je i na pozitivnim aspektima koji su izraženiji nakon definiranje teme, osjećaj napretka koji se pojavljuje tijekom cjelokupnog procesa. Ključno je razumijete iskustva i

izazove promatrane populacije da bi svi izazovi tranzicije bili jasni te da bi se detektirali svi pozitivni i negativni elementi koji utječu na informacijsko ponašanje.

6.2. Kvantitativni dio istraživanja – anketni upitnik

Drugi dio istraživanja proveden je metodom anketiranja. U tu svrhu izrađen je posebno strukturirani anketni upitnik (Prilog 2) koji se sastojao od 31-og pitanja. Upitnik je izrađen putem Google obrazaca te je distribuiran na mail adrese studentski službi poslijediplomskih studija i voditelja doktorskih studija.

Anketni upitnici isključivo su se slali putem mail adrese da se potvrdi da će ih ispuniti isključivo pripadnici ciljane populacije.

Metoda odabira poslijediplomskih studija na čije adrese je prosljeđen upitnik išao je u smjeru zastupljenosti svih sveučilišta te svih područja znanosti.

Birani su fakulteti koji imaju najveći broj doktoranada te se uzimala u obzir i geografska zastupljenost svih ispitanika. Zadovoljen je kriterij da su u ispitivanju sudjelovali polaznici svih sveučilišta u Republici Hrvatskoj te da su zastupljena sva područja znanosti. Isto tako kriteriji geografske raspršenosti ispunjen je sudjelovanjem minimalno po tri doktoranda iz svake županije. Istraživanje je usklađeno s Etičkim kodeksom o znanstveno-istraživačkom radu i Etičkom kodeksu o zaštiti i tajnosti podataka. Vrijeme provedbe istraživanja od 8.11.2022. do 8.12.2022. Upitnik je ispunito 256 ispitanika. Sadržajna struktura upitnika dijeli se na tri djela.

Pitanja koja obuhvaćaju socio-demografske aspekte (spol, dob, županija), pitanja koja se odnose na pretraživanje informacija i komunikaciju te treći aspekt koji se odnosi na afektivne aspekte informacijskog ponašanja. Emocije koje su barijere i emocije koje su motivatori informacijskih praksi.

Provedena je interna validacija upitnika na način da su postavljena tri ista pitanja na drugačiji način te je tom metodom došlo do eliminacije ispitanika koji su na tri pitanja davali različite odgovore. Ovakav princip omogućio je da se isključe svi ispitanici koji su odgovarali na pitanje bez čitanja istih. Pojedini testovi rađeni su na manjem uzorku ispitanika.

Nakon provedenih istraživanja podaci su obrađeni u programima Microsoft Excel 16, Statistica 13.3., te Flourish studio programu .

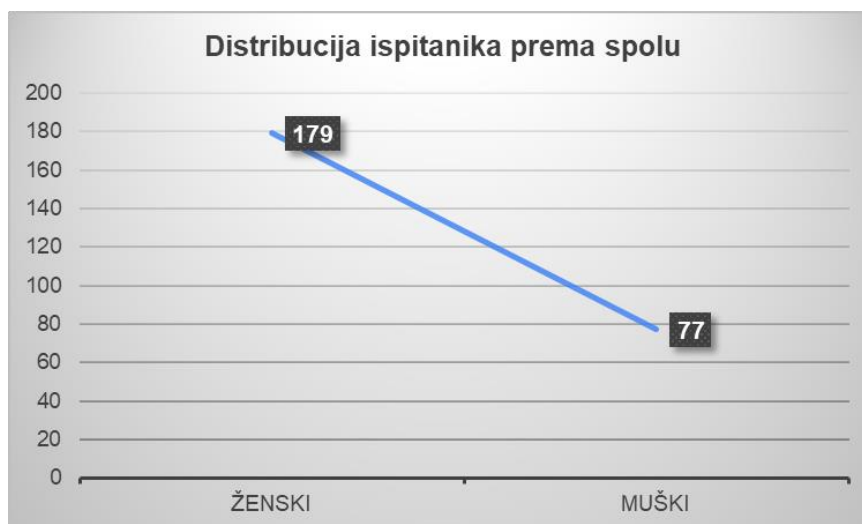
Statistička analiza dobivenih rezultata obradila se osnovnom deskriptivnom statistikom. Ispitala se normalnost distribucije podataka Shapiro-Wilks W testom. Homogenost varijance ispitala se Leveneovim testom. Na temelju toga krenulo se na testove koji su dozvoljeni za pojedinu skupinu podataka. Podaci koji nisu normalno distribuirani ili nemaju homogenu varijancu obrađeni su neparametrijskim testovima (Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis ANOVA).

Podaci koji su normalno distribuirani obrađeni su s ANOVOM (LSD – Least Significant Difference i Tukey HSD test).

6.2.1 Socio-demografski pokazatelji ispitane ciljane skupine

Broj ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju iznosi $N=256$, ovaj broj se odnosi na sve ispitanike koji su ispunili upitnik. Distribucija ispitanika prema spolu kao što je vidljivo iz slike 16 iznosi: ženski ispitanici 179 (70%), muški ispitanici 77 (30%). Ukupni omjer žena u ciljanoj populaciji je viši te je stoga ova distribucija očekivana. Prema zadnjem dostupnom izvješću Državnog zavoda za statistiku o broju studenta koji su upisani na poslijediplomski studij od 28. siječnja 2022. ukupan broj doktoranada iznosu 3987 od čega je žena 2229 (55,9%).

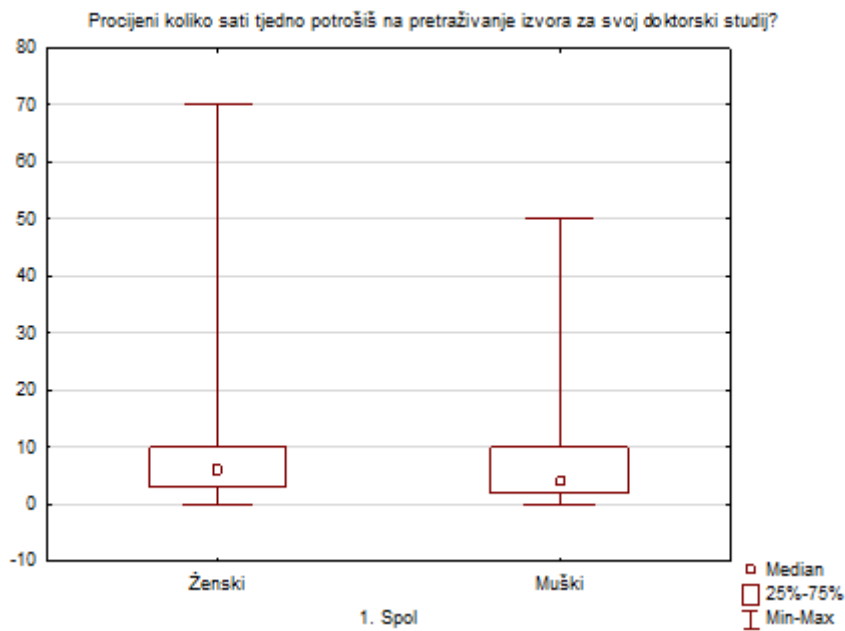
Sukladno broju čitave populacije omjer broj sudionika koji su sudjelovali u istraživanju iznosi 6,4 % od broja ukupne populacije.

Slika 19: Distribucija ispitanika prema spolu

Postoji statistički značajna razlika između spolova vezano za vrijeme koje utroše za pretraživanje izvora. Na pitanje Procijeni koliko sati tjedno potrošiš na pretraživanje izvora za svoj doktorski studij uočena je značajna razlika između muškaraca i žena.

Žene više sati potroše na pretraživanje izvora nego muškarci, $p=0.006$ Prikaz je vidljiv na slici 20.

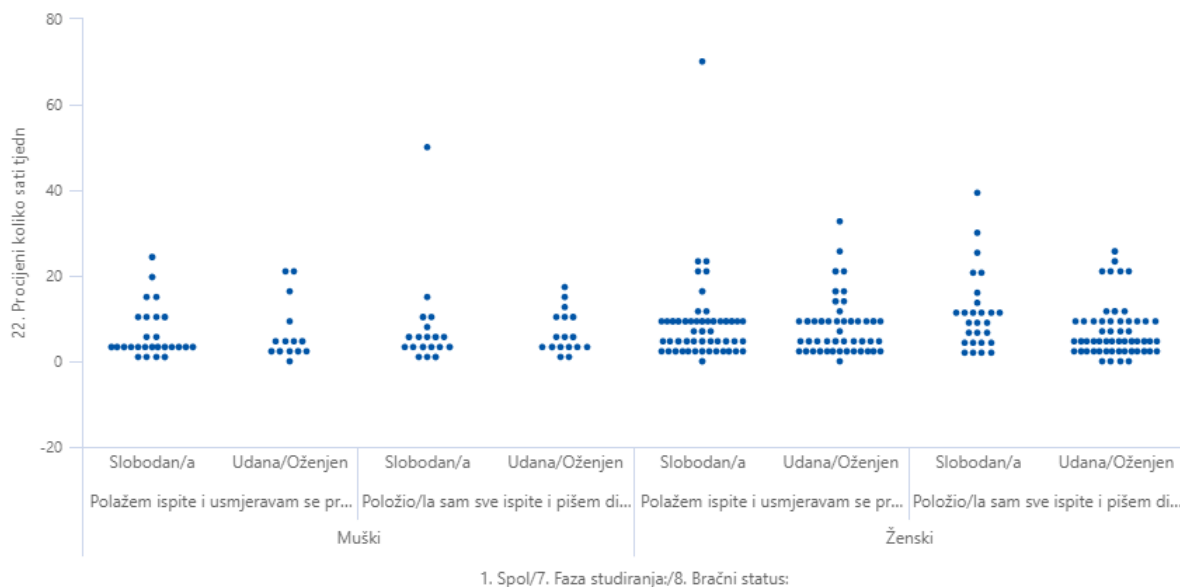
Slika 20: Box & Whisker dijagram - Mann-Whitney U test varijabla spol i vrijeme pretraživanja informacija

Slika 20. pokazuje grafički prikaz utrošenih sati pretraživanja prema različitim kriterijima. Prikaz je napravljen u programu Tableau Desktop 2022.2. Kao što se jasno vidi iz slike ženski ispitanici znatno više sati potroše na pretraživanje informacije.

Sukladno kategorijama, najmanje vremena potroše muški ispitanici koji su prvoj fazi tranzicije, dok najviše vremena utroše ženski ispitanici u drugoj fazi tranzicije.

Prema grafičkom prikazu na slici 21. jasno se vidi raspodjela prema promatranim skupinama. Udane žene koje su u drugoj fazi tranziciji najviše vremena utroše na pretraživanje, nakon toga najviše vremena utroše udane ženske ispitanice koje u prvoj fazi tranzicije.

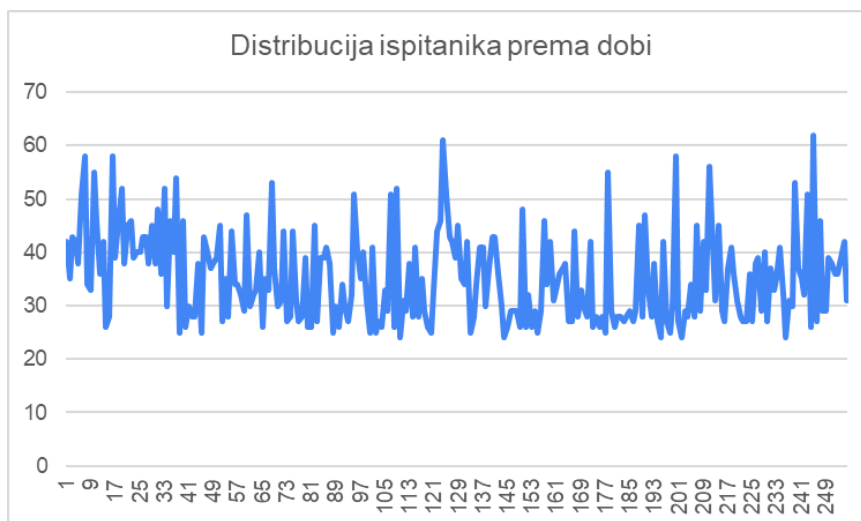
Što se tiče muških ispitanika najmanje vremena za pretraživanje potroše oženjeni muškarci koji se nalaze u drugoj fazi tranzicije, dok je odmah iza njih ista skupina muškaraca, ali u prvoj fazi tranzicije.

Slika 21: Grafički prikaz sati utrošenih na pretraživanje prema različitim kriterijima

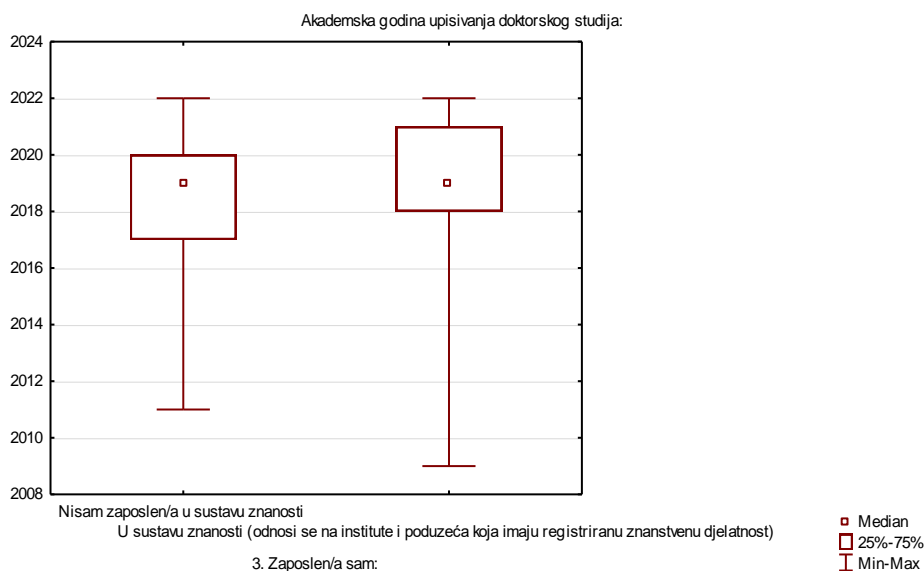
Promatrajući ciljanu skupinu prema distribuciji podataka prema dobi, a u petogodišnjim dobnim skupinama najviše je doktoranada između 25-29 godina (N=85, 33,2%). Prema Državnom zavodu za statistiku broj doktoranada u ovoj skupini iznosi 39,4% posto.

Najmanji broj ispitanika spada u dobnu skupinu 55 i stariji (N=4, 1,5%). Prema podacima Državnog zavoda taj postotak je 1,8%.

Slika 22: Distribucija ispitanika prema starosnoj dobi

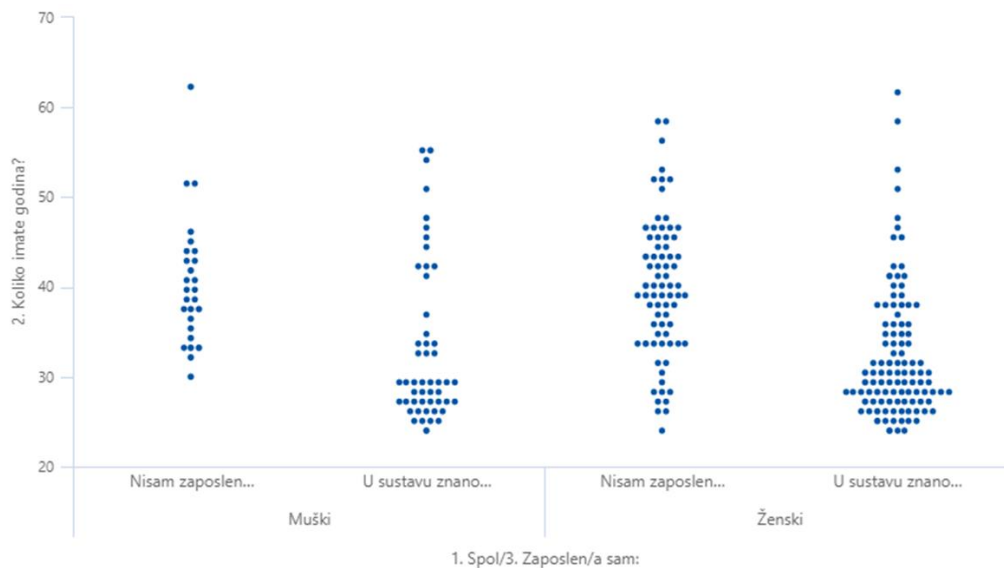
Ako uspoređujemo godine ispitanika prema kategoriji rade li u sustavu znanosti koji rade u sustavu su u prosjeku stariji, od druge skupine. Upisali su ranijih godina od ovih koji nisu u sustavu znanosti. Što se jasno vidi iz slike 23.

Slika 23: Box & Whisker dijagram- Mann-Whitney U test varijable akademska godina i zaposlenje

Prema slici 24. koja prikazuje distribuciju ispitanika prema dobi, spolu i zaposlenosti. Vidljivo je da je najveći broj ispitanika ženskih ispitanika koji su zaposleni u sustavu znanosti i između

20 i 30 godina starosti. Najmanje muških ispitanika je koji rade izvan sustava znanosti i distribucija godina muških ispitanika je ravnomjerno zastupljena.

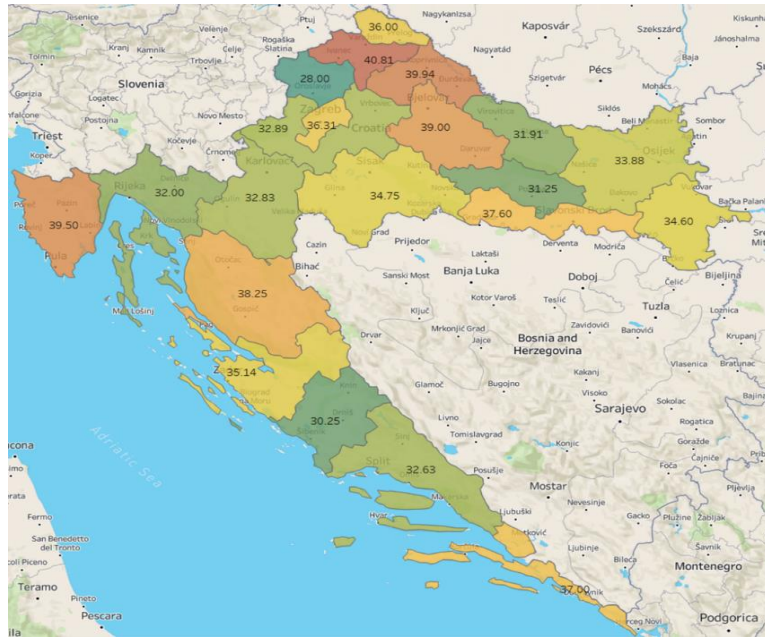
Slika 24: Grafički prikaz dobne strukture ispitanika s obzirom na spol i zaposlenost

Distribucija ispitanika prema županijama pokazala je statističku značajnu razliku prema dobi ispitanika.

Kruskal-Wallis test: $H(20, N=256) = 33.01848, p = .0336$

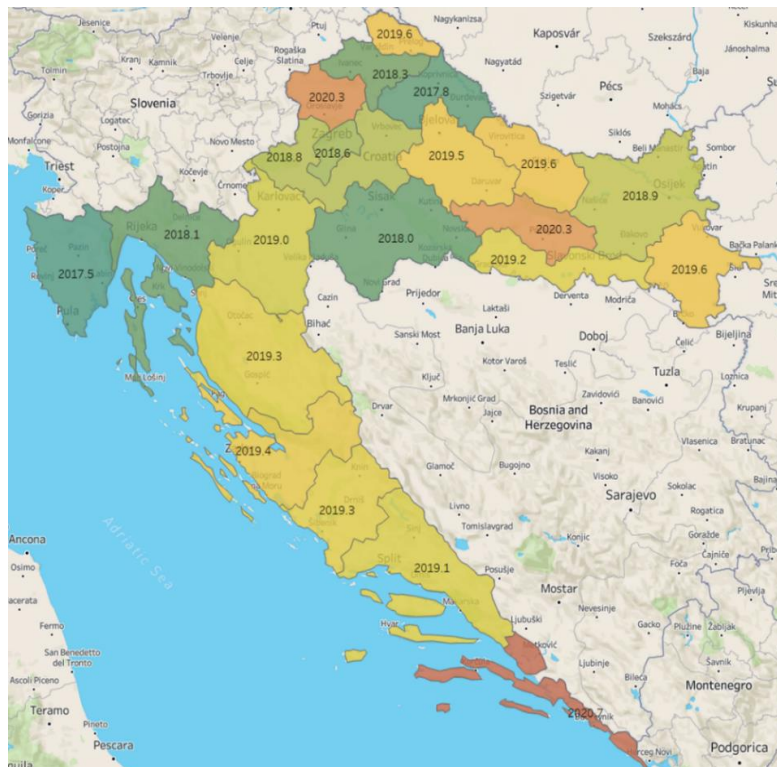
Prema slici možemo vidjeti da su najstariji doktorandi iz Koprivničko-križevačke županije dok su najmlađi iz Krapinsko-zagorske županije.

Prilikom biranja uzorka vodilo se računa da ispitanici obuhvaćaju sve županije premda istraživanje nije usmjereno na doktorande iz Republike Hrvatske, ali zbog kvalitete uzorka minimalni kriterij je postavljen, a to je da iz svake županije sudjeluje najmanje tri ispitanika.

Slika 25: Distribucija ispitanika prema dobi i geografskoj raspršenosti

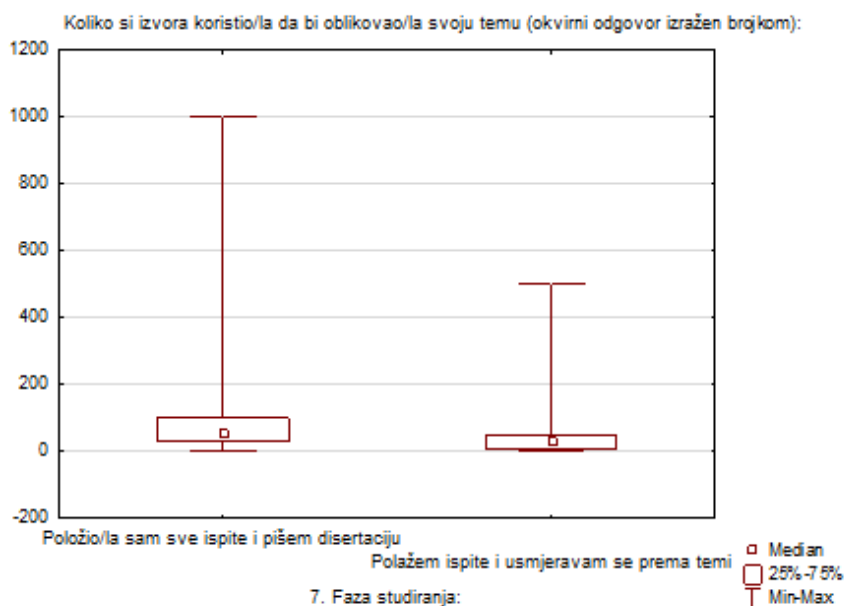
Ne postoji statistički značajna razlika prema godinu upisivanja doktorskog studija. U Istarskoj su studenti koji najduže studiraju, dok su u Dubrovačko-neretvanskoj studenti koji su upisali najkasnije.

Slika 26: Distribucija ispitanika prema godini upisivanja doktorskog studija i geografskoj raspršenosti

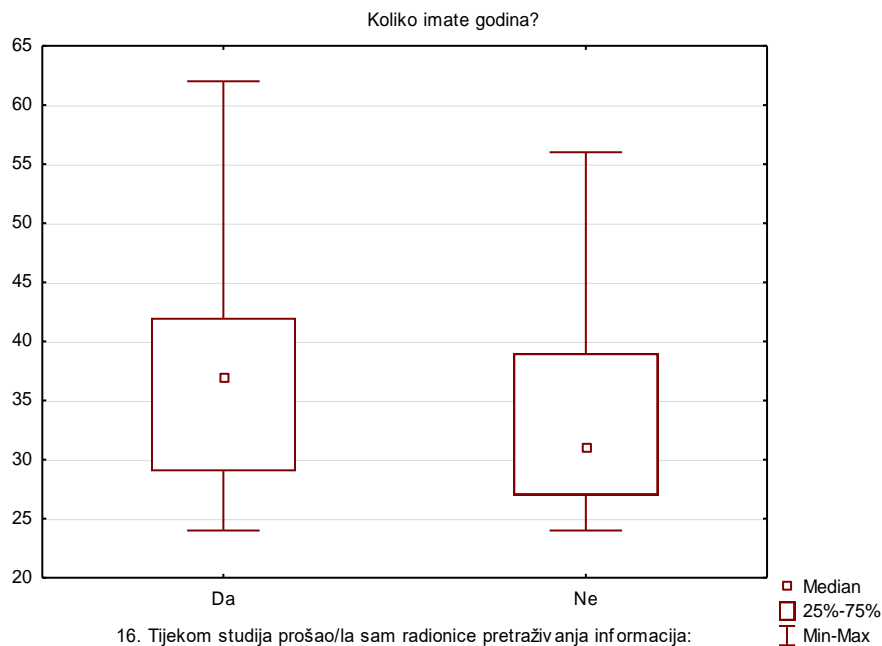
Dva važna parametra za ovo istraživanje su kategorije koje se odnose na fazu tranzicije u kojoj se doktorandi nalaze. Prema fazi tranzicije ispitanici su svrstani u dvije kategorije. Prva faza obuhvaća doktorande koji se usmjeravaju se prema svojoj temi, njih je među ispitanicima N=138 (54%). Druga skupina odnosi se na doktorande koji su obranili temu i pišu disertaciju njih je među ispitanicima N=118 (46%). Drugi parametar tj. skupina na koju se ispitanici u ovom istraživanju dijele jesu ispitanici koji rade u sustavu znanosti i oni koji su zaposleni izvan sustava znanosti. Ispitanika koji rade u sustavu znanosti je N=155 (60,5%), a ispitanika koji rade izvan sustava znanosti je N=101 (39,5%) Postoji statistički značajna razlika prema kriteriju ispitanika u kojoj su fazi studiranja. Ispitanici koji se nalaze u drugoj fazi studiranja stariji su od ispitanika koji su u prvoj fazi studiranja, upisali su prije doktorski studij, međutim značajna je statistička razlika da studenti u prvoj fazi tranzicije koriste više izvora za pretraživanje. Broj ispitanika koji su u prvoj fazi ispitivanje iznosi N=138 (54%), dok je broj ispitanika u 2. fazi tranzicije N=118 (46%).

Ovo se može povezati da u prvoj fazi tranzicije utjecaj afektivnih aspekata jači i usmjerenost je na informacijskim praksama. Omjer promatranih skupina je podjednako zastupljen (zaposlenje i vrsta tranzicije)

Slika 27: Box & Whisker dijagram - Mann-Whitney U test varijable broj izvora i faza studiranja

Postoji statistički značajna razlika u kategoriji ispitanika dob, ispitanici starije životne dobi češće pohađaju radionice informacijskog opismenjavanja koje su se i u prvom dijelu istraživanja pokazale kao ključne za formiranje teme i usmjeravanju prema disertaciji. U kasnijem dijelu istraživanja koji se bavi isključivo pohađanjem radionica informacijskog opismenjavanja, vidljivo je koliko je ustvari izraženo nerazumijevanje važnosti pohađanja takvih edukacija. Prikaz je jasno vidljiv iz slike 28., ispitanici starije životne dobi češće pohađaju radionice informacijskog opismenjavanja.

Slika 28: Box & Whisker dijagram- Mann-Whitney U test varijable dob i radionice pretraživanja

Ispitanici su obuhvatili sva sveučilišta u Republici Hrvatskoj iz grafa je vidljiva distribucija ispitanika prema sveučilištima. Najviše ispitanika je sa Sveučilišta u Zagrebu njih 125, točnije 58,4% što je više od polovice svih ispitanika. Ovakva distribucija je razumljiva s obzirom da 80% čitave populacije upravo studira na Sveučilištu u Zagrebu. Najmanje ispitanika je sa Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Slavonskom Brodu.

Tablica 5: Distribucija ispitanika prema sveučilištima na kojima studiraju

Sveučilište	Broj ispitanika	Postotak
Sveučilište u Rijeci	34	13,3%
Sveučilište Sjever	45	17,6%
Sveučilište u Osijeku	31	12,1%
Sveučilište u Zagrebu	124	48,4%

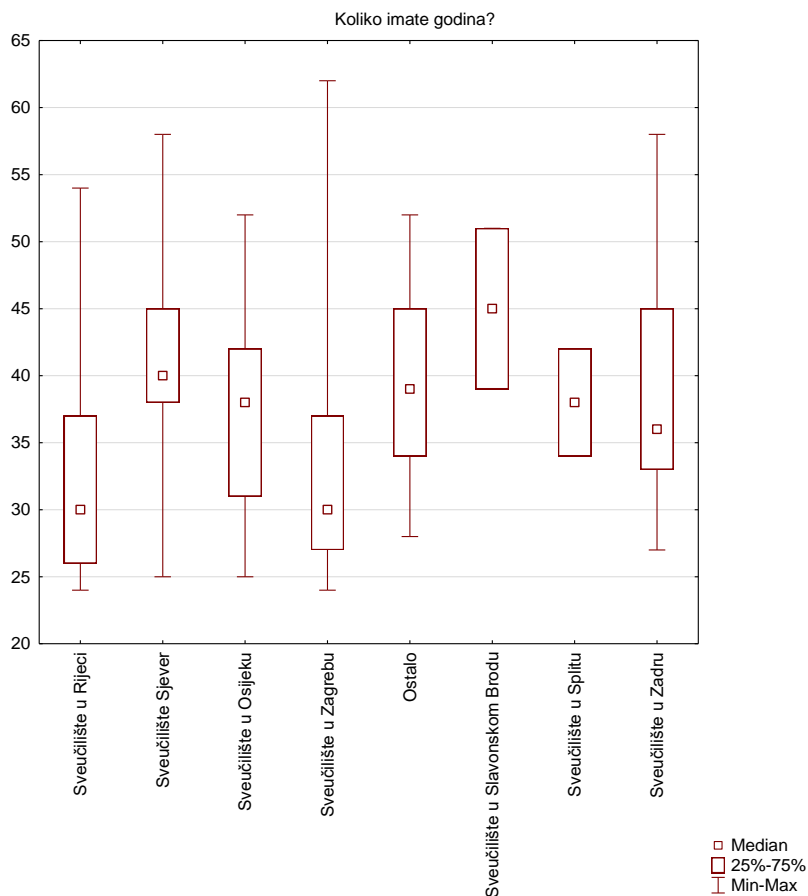
Ostalo	13	5,0%
Sveučilište u Slavonskom Brodu	2	0,8%
Sveučilište u Splitu	2	0,8%
Sveučilište u Zadru	5	2,0%

Postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob i sveučilište na kojem studiraju ispitanici.

Prema provedenom Kruskal-Wallis neparametrijskom testu, a što je vidljivo iz tablice 6. i sa slike 29. najstariji ispitanici dolaze sa Sveučilišta u Slavonskom Brodu, dok su sa Sveučilišta u Zagrebu i Rijeci najmlađi ispitanici.

Tablica 6: Kruska-Wallis test varijable dob i sveučilišta

Depend.: 2. Koliko imate godina?	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 2. Koliko imate godina? (Spreadsheet1_(Recovered)) Independent (grouping) variable: 4. Navedite sveučilište na kojem studirate: Kruskal- Wallis test: H (7, N= 256) =45.91491 p =.0000			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
Sveučilište u Rijeci	101	34	3265,00	96,0294
Sveučilište Sjever	102	45	8047,50	178,8333
Sveučilište u Osijeku	103	31	4583,50	147,8548
Sveučilište u Zagrebu	104	124	13340,00	107,5806
Ostalo	105	13	2130,00	163,8462
Sveučilište u Slavonskom Brodu	106	2	414,50	207,2500
Sveučilište u Splitu	107	2	331,00	165,5000
Sveučilište u Zadru	108	5	784,50	156,9000

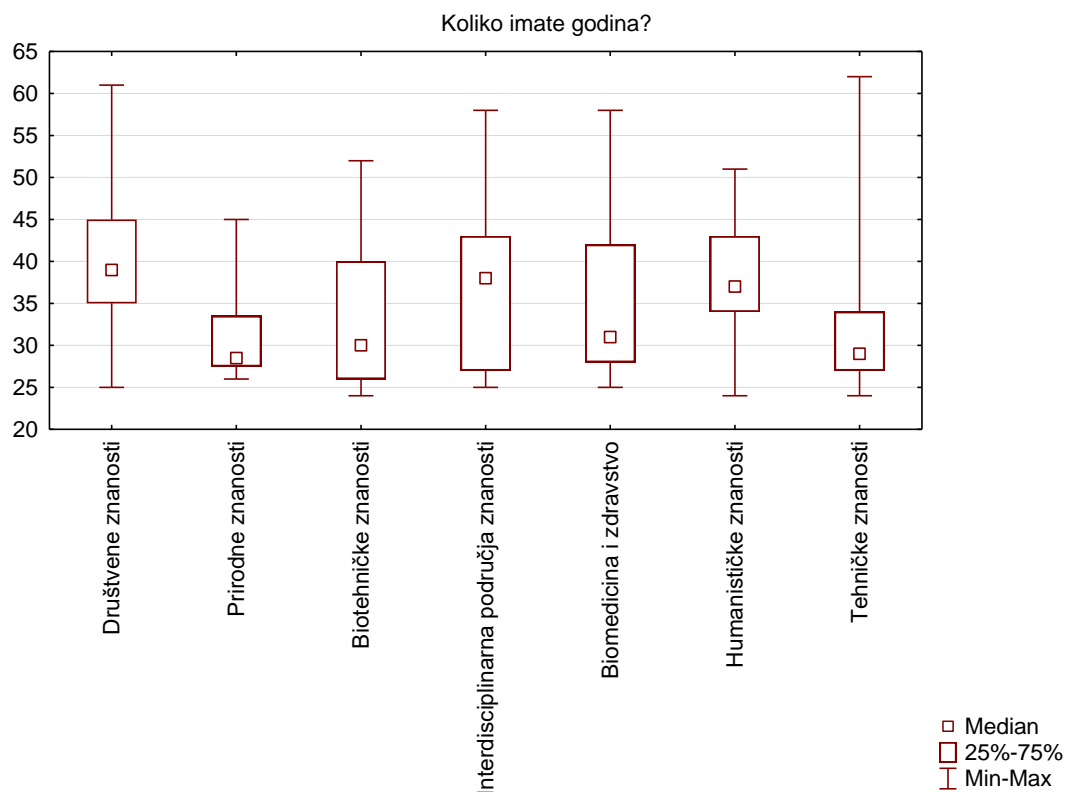

Slika 29: Box & Whisker dijagram- dob i sveučilišta Kruskal Wallis test

Ne postoji statistički značajna razlika na utrošenosti vremena u pretraživanju informacija s obzirom na sveučilište. Najmanje vremena utroše studenti iz Sveučilišta u Slavanskom Brodu, najviše sa Sveučilišta u Zadru. Što se tiče dobi ispitanika, a sukladno područjima znanosti postoji statistička značajna razlika. Najstariji su doktorandi koji studiraju društvene znanosti, najmlađi koji studiraju prirodne znanosti. Omjer godina i područja studiranja vidi se iz tablice 7. i sa slike 30.

Tablica 7: Kruskal-Wallis varijable dob i područja znanosti

Depend.: 2. Koliko imate godina?	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 2. Koliko imate godina? (variable: 5. Područje znanosti doktorskog studija: Kruskal-Wallis test: H (6, N= 256) =53.04857 p =.0000			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
Društvene znanosti	101	82	13847,50	168,8720
Prirodne znanosti	102	20	1843,50	92,1750
Biotehničke znanosti	103	24	2492,50	103,8542
Interdisciplinarna područja znanosti	104	24	3423,00	142,6250
Biomedicina i zdravstvo	105	10	1257,00	125,7000
Humanističke znanosti	106	17	2657,00	156,2941
Tehničke znanosti	107	79	7375,50	93,3608

Slika 30: Box & Whisker dijagram- dob i područje znanosti Kruskal Wallis test

Ne postoji statistički značajna razlika između područja znanosti i vremena koje provedu na pretraživanju izvora. Doktorandi iz područja humanističkih znanosti provedu najmanje vremena u pretraživanju izvora, dok doktorandi iz područja tehničkih i biotehničkih znanosti najviše vremena utroše na pretraživanje izvora. Ne postoji statistički značajna razlika kod broja izvora da bi oblikovali svoju temu. Doktorandi iz područja biomedicine i zdravstva koriste najmanje izvora, dok studenti humanističkog područja najviše. Povežemo li prijašnji zaključak da studenti humanističkih znanosti koriste najmanje vremena za pretraživanje, a koriste najviše izvora ustvari se odnosi na vrstu izvora koja studenti humanističkih znanosti koriste.

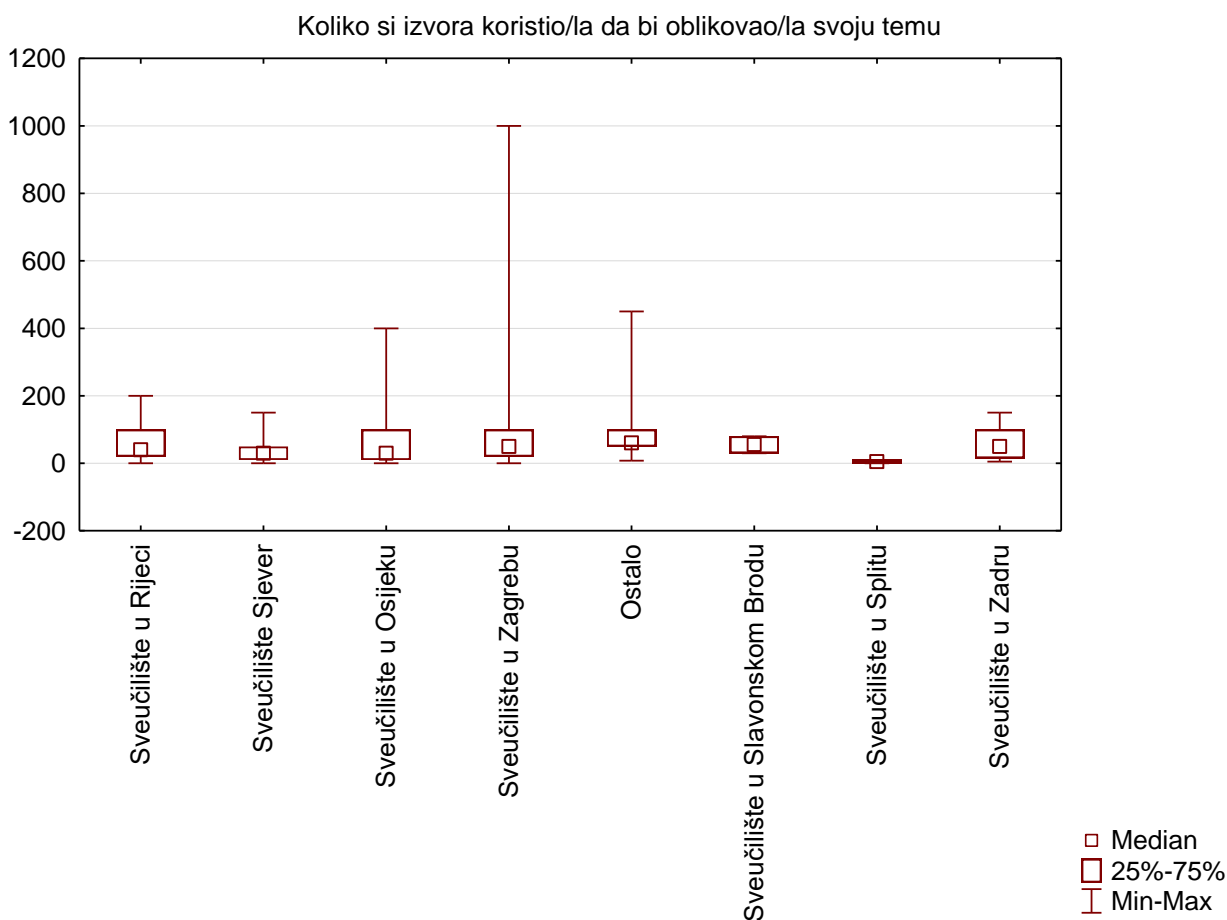
Pretraživanje e-baza i e-izvora još uvijek nije u fokusu humanističkih znanosti koje svoj oslonac nalaze uglavnom u arhivskoj građi i knjižnicama, oslanjajući se na tradicionalne izvore informacija.

Ne postoji značajna statistička razlika između vremena utrošenog na pretraživanje i geografskog položaja doktoranda. Najmanje vremena pretražuju doktorandi iz Ličko-senjske županije, dok najviše vremena utroše doktorandi iz Vukovarsko-srijemske županije.

Ne postoji statistički značajna razlika u korištenju izvora sukladno geografskoj raspršenosti doktoranada. Doktorandi iz Dubrovačko-neretvanske županije koriste najmanje izvora, dok doktorandi iz Istarske najviše izvora koriste. Postoji statistički značajna razlika između broj izvora koje su koristili i sveučilišta na kojem studiraju. Raspodjela odgovora vidljiva je iz tablice 8 i slike 31.

Tablica 8: Kruskal-Wallis varijable broj izvora i sveučilišta

Depend.: 23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom):	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom): (Spreadsheet1_(Recovered)) Independent (grouping) variable: 4. Navedite sveučilište na kojem studirate: Kruskal-Wallis test: H (7, N= 256) =15.37656 p =.0315			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
Sveučilište u Rijeci	101	34	4553,50	133,9265
Sveučilište Sjever	102	45	4523,50	100,5222
Sveučilište u Osijeku	103	31	3689,50	119,0161
Sveučilište u Zagrebu	104	124	16999,50	137,0927
Ostalo	105	13	2108,50	162,1923
Sveučilište u Slavonskom Brodu	106	2	292,00	146,0000
Sveučilište u Splitu	107	2	56,50	28,2500
Sveučilište u Zadru	108	5	673,00	134,6000

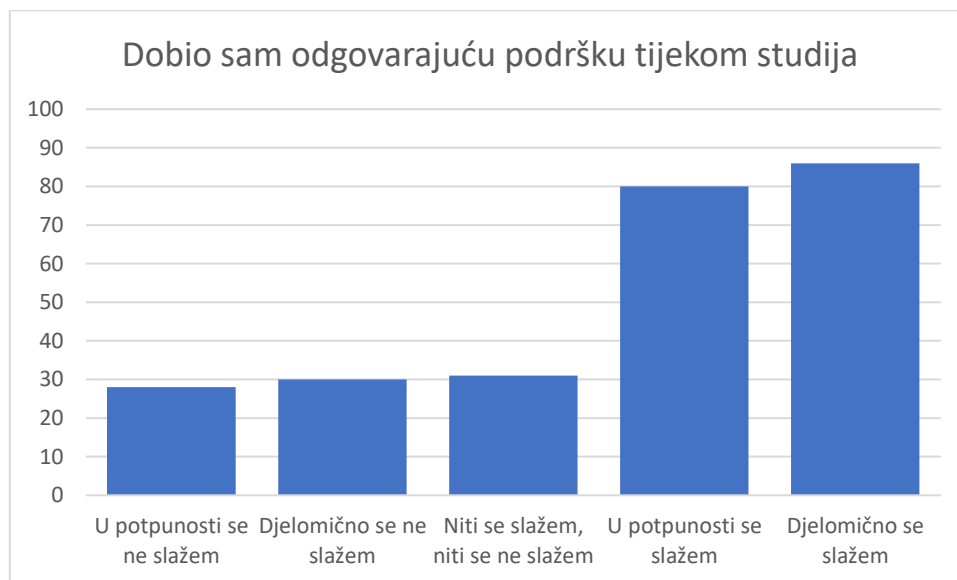
Slika 31: Box & Whisker dijagram -broj izvora i sveučilište Kruskal-Wallis test

Promatra li se zaključno socio-demografski element ispitanika, možemo zaključiti da je faza tranzicije varijabla koja se pojavljuje kao ključna po pojedinim pitanjima. Što se tiče varijable spola, u ispitanoj populaciji više je ženskih ispitanica, što se poklapa i s cjelokupnom populacijom ispitanice skupine. Ženski ispitanici više vremena utroše na pretraživanje izvora, te isto tako više izvora se pretražuje u prvoj fazi tranzicije što ustvari ukazuje na činjenicu da su studenti u prvoj fazi tranzicije izloženiji afektivnim elementima informacijskog ponašanja. Najviše ispitanika pripada u skupinu između 25-29 godina, što ukazuje da doktorski studij najviše ljudi upisuje nakon studiranja i ne postoji vremenski jaz, nego se dešava kontinuitet studiranja. Nadoveže li se ova spoznaja s prvim dijelom istraživanja kada je zaključeno da je upravo zrelost komponentna koja je ključna za doktorski studij, zasigurno je i ovo jedan od elemenata koji utječe na dugotrajnost studija, a to je da doktorandi u trenutku upisivanja nisu

spremni za svoju poziciju doktoranda. Ispitanici starije životne dobi češće pohađaju radionice informacijskog pretraživanja, jer su svjesni da postoji vremenski jaz, a i svjesni su svojih vještina pretraživanja. Postoji statistički značajna razlika u polasku radionica i dobi. Upravo su radionice informacijskog opismenjavanja ključne za formiranje teme i usmjeravanje prema disertaciji. Što se tiče područja znanosti, studenti koji studiraju humanističko područje najmanje vremena provedu pretražujući izvore, dok studenti tehničkog i biotehničkog područja najviše vremena provedu pretražujući izvore. Upravo kad se promatraju ispitanici iz svih područja znanosti potrebno je voditi računa o specifičnosti svakog područja što se jasno vidi i iz rezultata ovog dijela istraživanja.

6.2.2. Pretraživanje informacija i komunikacijski aspekti

Podrška i komunikacijski aspekti posebno su važan segment u obje faze tranzicije doktoranda. Podrška od strane ustanove, kolega, mentora nešto je što djeluje i osnažuje cjelokupni doktorandov put. Pitanja od 11 do 15 obuhvaćaju komunikacijski aspekt.

Slika 32: Distribucija odgovora – podrška tijekom studija

Na tvrdnju jesu li dobili odgovarajuću podršku tijekom studija većina ispitanika djelomično se slaže 87 ispitanika i u potpunosti se slaže njih 80. Što je ako zbrojimo obje vrijednosti 65,2% od ukupnog broja ispitanika. Ako promatramo ispitanike prema kriteriju zaposlenosti, na ovo

pitanje da se u potpunosti slažu da su dobili odgovarajuću podršku odgovorilo je 27 ispitanika koji ne rade u sustavu, dok oni koji rade u sustavu na isto pitanje je odgovorilo 53 ispitanika.

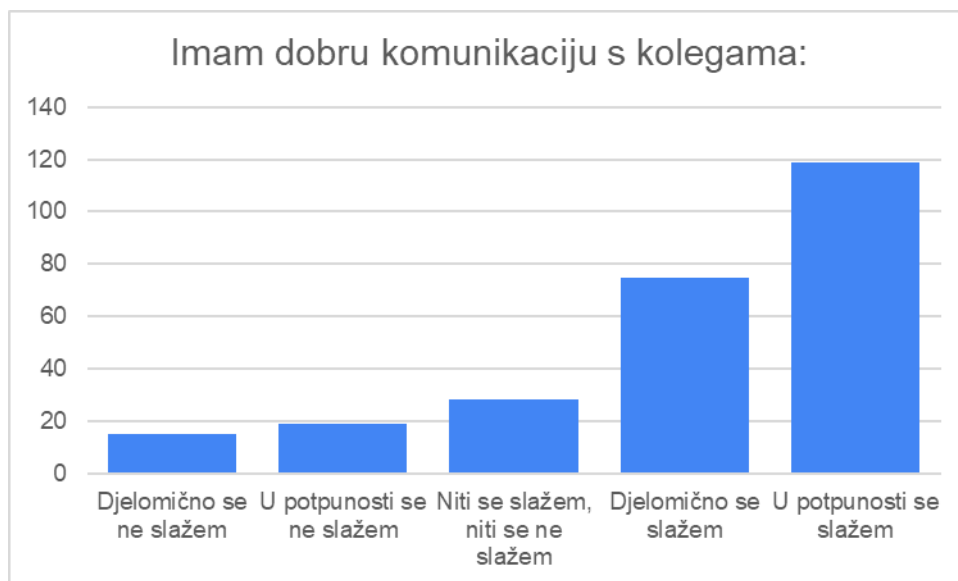
Da se u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom na ovo pitanje je odgovorilo 9 ispitanika koji ne rade u sustavu i 19 ispitanika koji ne rade u sustavu. Studenti koji ne rade u sustavu znanosti tijekom svojeg doktorskog puta nailaze na više poteškoća vezano uz podršku i komunikaciju.

Povežemo li ovo pitanje s istim pitanjem koje je bilo postavljeno tijekom dubinskih intervjua gdje su svi doktorandi jednoglasno zaključili da su svjesni prednosti rada u sustavu.

Naročito se slažu doktorandi koji su i poslijediplomski upisali na fakultetu na kojem rade.

Promatramo li ovo pitanje kroz varijablu tranzicije. Studenti koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije, 45 ih je odgovorilo da se u potpunosti slažu da su dobili odgovarajuću podršku, dok se uopće ne slaže s tom tvrdnjom 16 doktoranda. Studenti koji se nalaze u drugoj fazi tranzicije njih 35 je odgovorilo da su dobili odgovarajuću podršku dok 12 njih smatra da nije.

Što se tiče komunikacije s kolegama doktorandi koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije, 66 ih smatra da ima dobru komunikaciju s kolegama, dok se s tom tvrdnjom ne slaže 11 ispitanika. Studenti koji su u drugoj fazi tranzicije 53 ih se slaže da ima dobru komunikaciju dok 8 to ne smatra. Promatramo li ovo pitanje kroz varijablu zaposlenost. Disperzija odgovora može ponuditi drugačije odgovore. Doktorandi koji rade u sustavu znanosti u većoj mjeri su se složili da imaju dobru komunikaciju s kolegama, njih 82 odgovorilo je da se potpuno slaže s ovom tvrdnjom, dok ih je 12 odgovorilo da se u potpunosti ne slaže. Doktorandi koji ne rade u sustavu u manjoj mjeri su odgovorili da se u potpunosti slažu s ovom tvrdnjom, na ovo pitanje odgovorilo je 37 njih da se u potpunosti slaže, a 7 da ih se uopće ne slaže.

Slika 33: Distribucija odgovora imam dobru komunikaciju s kolegama

U prvom dijelu istraživanja komunikacija s kolegama i mentorom pokazala se kao ključna.

Na tvrdnju da imaju dobru komunikaciju s mentorom ispitanici koji rade u sustavu u većoj mjeri su odgovorili da se slažu s tvrdnjom, njih 89 odgovorilo je da se u potpunosti slaže dok su ispitanici u drugoj skupini na ovu tvrdnju odgovorili u manjoj mjeri, njih 58 je odgovorilo da se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. Što se tiče neslaganja s tvrdnjom čak 19 ispitanika koji rade u sustavu odgovorili su da se u potpunosti ne slažu s ovom tvrdnjom, dok je iz druge skupine da se ne slažu odgovorilo 9 ispitanika.

Tablica 9: Distribucija odgovora na tvrdnju: Imam dobru komunikaciju s mentorom

Odgovori	Imam dobru komunikaciju s mentorom	Postotak:
U potpunosti se slažem	147	57,4%
Djelomično se slažem	43	16,8%
U potpunosti se ne slažem	27	10,5%
Niti se slažem, niti se ne slažem	25	9,8%
Djelomično se ne slažem	14	5,5%
Ukupno	256	100%

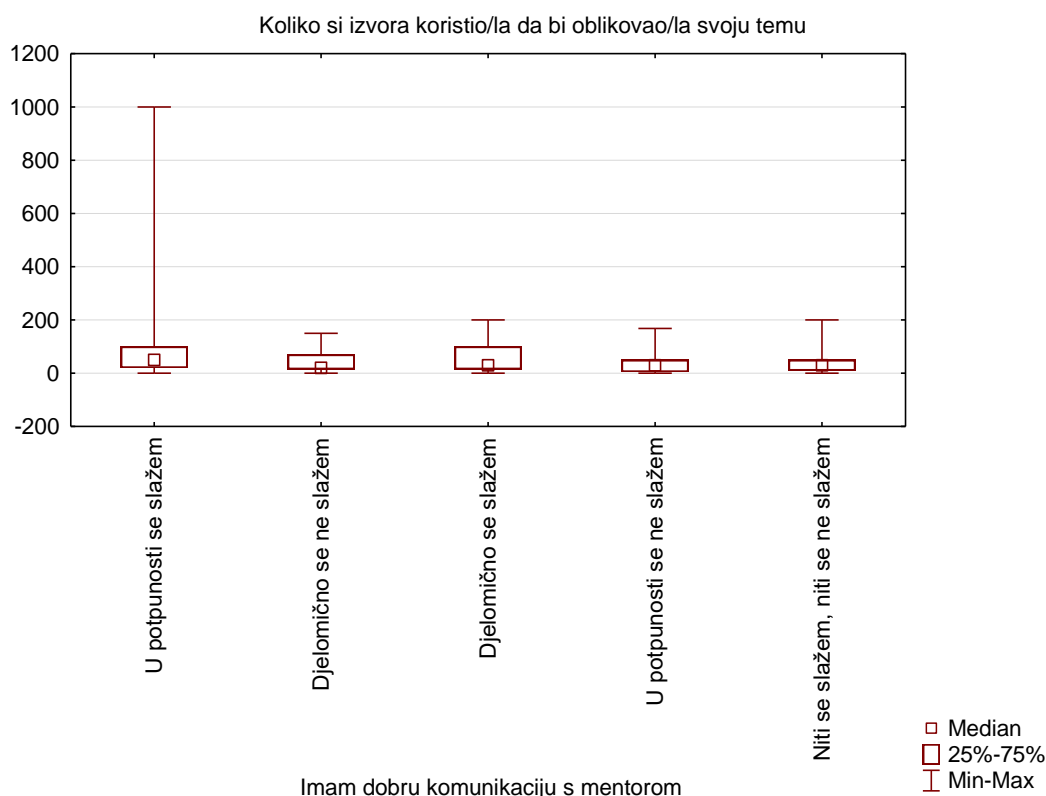
Tablica 10: Distribucija odgovora na tvrdnju: Komunikacija s mentorom je ključna za završetak studija

Odgovori	Komunikacija s mentorom ključna je za završetak studija	Postotak:
U potpunosti se slažem	188	73,4%
Djelomično se slažem	39	15,2%
U potpunosti se ne slažem	19	7,4%
Niti se slažem, niti se ne slažem	7	2,7%
Djelomično se ne slažem	3	1,3%
Ukupno	256	100%

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob i akademsku godinu upisivanja i ispitanika i procjenu zadovoljstva komunikacije s kolegama. Što se tiče zadovoljstva komunikacije s mentorom ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob ispitanika i akademsku godinu upisivanja studija. Postoji statistički značajna razlika između broja korištenih izvora i ocjene zadovoljstva komunikacijom s mentorom. Raspodjela odgovora vidljiva je iz tablice 11. i sa slike 34.

Tablica 11: Kruskal-Wallis varijable komunikacija s mentorom i broj izvora

23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom):	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom): (variable: [13. Imam dobru komunikaciju s mentorom] Kruskal-Wallis test: H (4, N= 256) =13.06464 p =.0110			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
U potpunosti se slažem	101	147	20915,00	142,2789
Djelomično se ne slažem	102	14	1479,00	105,6429
Djelomično se slažem	103	43	5108,00	118,7907
U potpunosti se ne slažem	104	27	2824,00	104,5926
Niti se slažem, niti se ne slažem	105	25	2570,00	102,8000

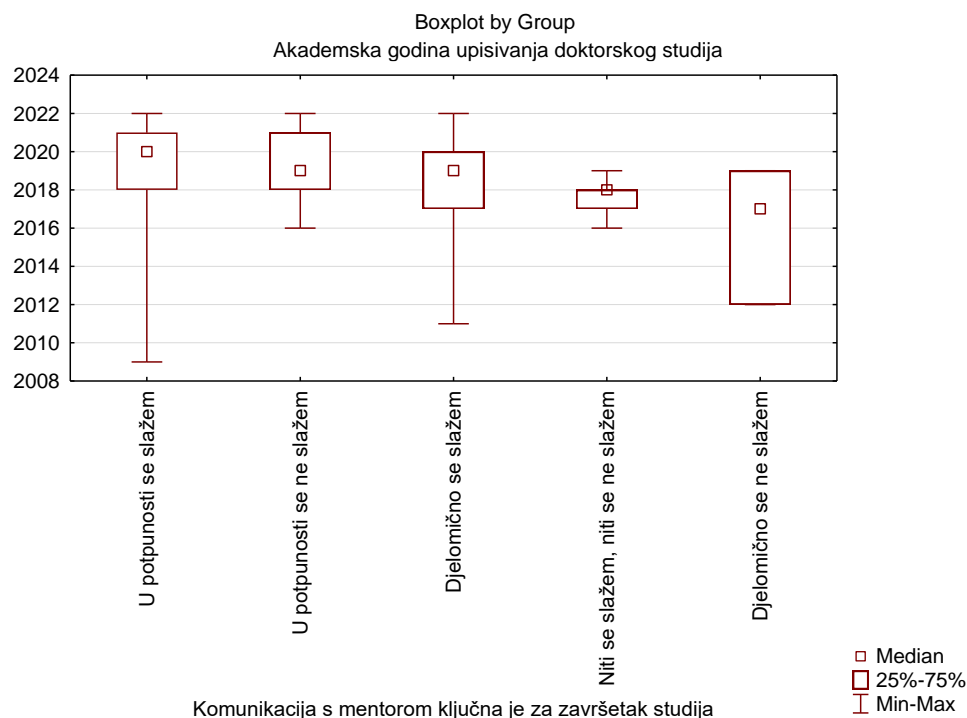
Slika 34: Box & Whisker dijagram – komunikacija s mentorom i broj korištenih izvora

Što se tiče varijable tranzicije vezano uz komunikaciju s mentorom, doktorandi koji su u prvoj fazi njih 69 u potpunosti se slažu da imaju dobru komunikaciju s mentorom, dok se u potpunosti ne slaže njih 14. Što se tiče doktoranda koji su u drugoj fazi, njih 78 se slaže s tvrdnjom, a 13 ne slaže. Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom dob ispitanika i tvrdnju da smatraju da je komunikacija s mentorom ključna za završetak studija. Postoji statistički značajna razlika s obzirom na akademsku godinu upisivanja i tvrdnju da je komunikacija s mentorom ključna za završetak studija. Distribucija odgovara vidi se iz tablice 12. i sa slike 35. Najviše se slažu s odgovorom doktorandi koji su kasnije upisali doktorski studij.

Tablica 12: Kruskal-Wallis- varijabla akademska godina i komunikacija s mentorom

Depend.: 6. Akademska godina upisivanja doktorskog studija:	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 6. Akademska godina upisivanja doktorskog studija: variable: [14. Komunikacija s mentorom ključna je za završetak studija] Kruskal-Wallis test: $H(4, N=256) = 11.41275$ $p = .0223$			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
	101	188	25228,50	134,1941

U potpunosti se slažem				
U potpunosti se ne slažem	102	19	2655,50	139,7632
Djelomično se slažem	103	39	4372,00	112,1026
Niti se slažem, niti se ne slažem	104	7	473,50	67,6429
Djelomično se ne slažem	105	3	166,50	55,5000

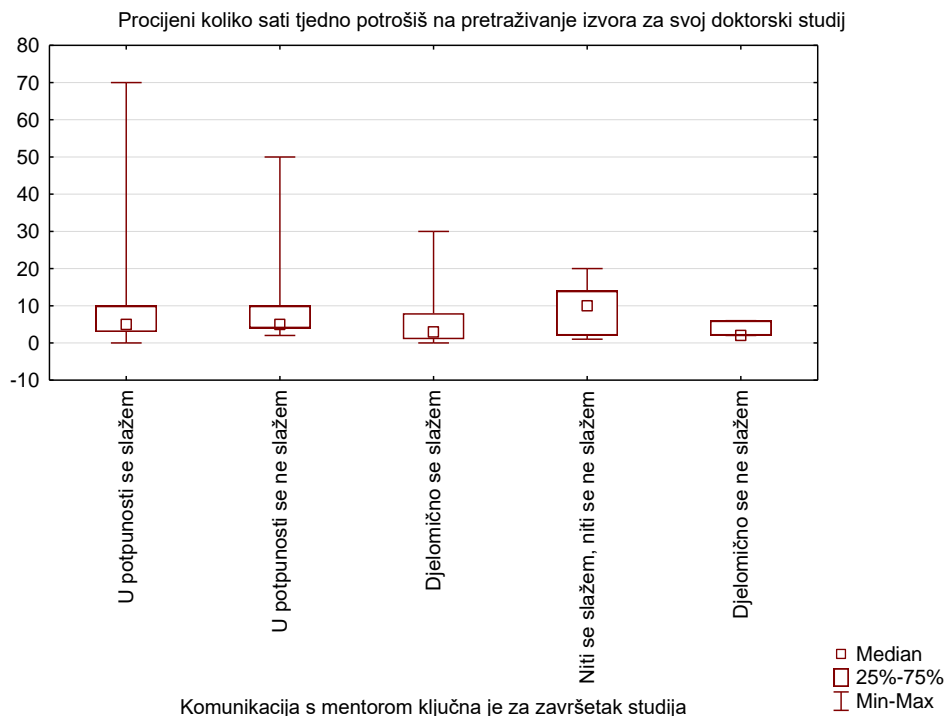

Slika 35: Box & Whisker dijagram – komunikacija s mentorom

Postoji statistički značajna razlika s obzirom na vrijeme provedeno na pretraživanje izvora i tvrdnju da je komunikacija s mentorom ključna. Distribucija odgovora vidljiva je iz tablice 13. i sa slike 36.

Tablica 13: Kruskal-Wallis – vrijeme pretraživanja i komunikacija s mentorom

Depend.: 22. Procijeni koliko sati tjedno potrošiš na pretraživanje izvora za svoj doktorski studij?	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 22. Procijeni koliko sati tjedno potrošiš na pretraživanje izvora za svoj doktorski studij? variable: [14. Komunikacija s mentorom ključna je za završetak studija] Kruskal-Wallis test: $H(4, N=256) = 9.850850$ $p = .0430$			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
U potpunosti se slažem	101	188	25146,50	133,7580
U potpunosti se ne slažem	102	19	2713,50	142,8158
Djelomično se slažem	103	39	3824,00	98,0513
Niti se slažem, niti se ne slažem	104	7	974,00	139,1429
Djelomično se ne slažem	105	3	238,00	79,3333

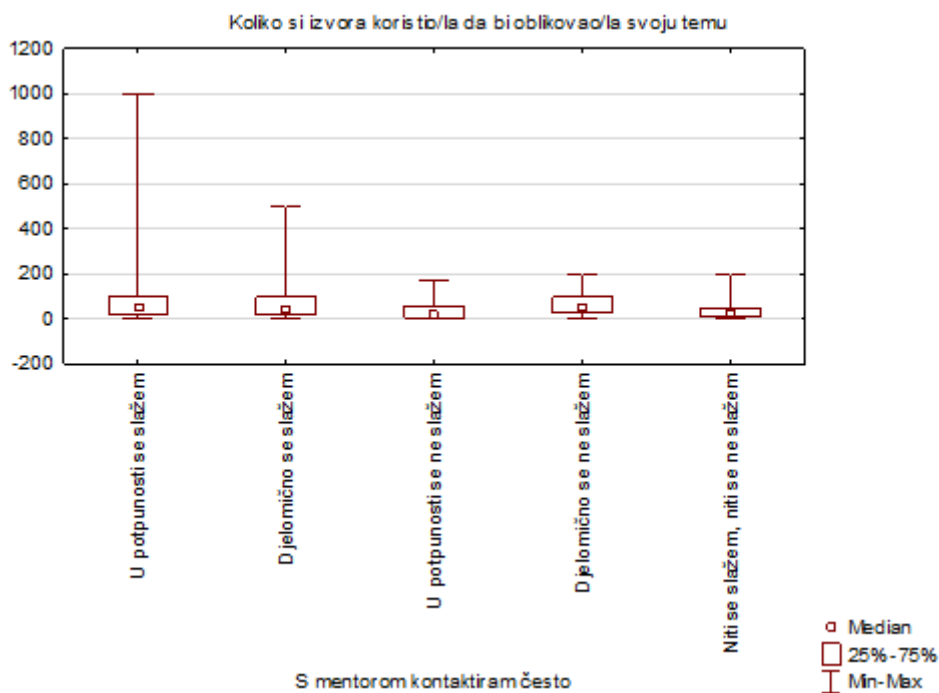

Slika 36: Box & Whisker dijagram komunikacija s mentorom – broj sati

Ne postoji statistički značajna razlika između dobi ispitanika i akademske godine upisivanja i tvrdnje da s mentorom komuniciraju često. Postoji statistički značajna razlika između broja izvora koje su ispitanici pretražili i tvrdnje da s mentorom kontaktiraju često. Distribucija odgovora vidljiva je iz tablice 14. i sa slike 37.

Tablica 14: Kruskal-Wallis – broj izvora i komunikacija s mentorom

Depend.: 23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom):	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; 23. Koliko si izvora koristio/la da bi oblikovao/la svoju temu (okvirni odgovor izražen brojkom): variable: [15. S mentorom kontaktiram često] Kruskal-Wallis test: H (4, N= 256) =19.87394 p =.0005			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
U potpunosti se slažem	101	110	15692,00	142,6545
Djelomično se slažem	102	60	8062,50	134,3750
U potpunosti se ne slažem	103	31	2880,00	92,9032
Djelomično se ne slažem	104	22	3166,00	143,9091
Niti se slažem, niti se ne slažem	105	33	3095,50	93,8030

Slika 37: Box & Whisker dijagram -komunikacija s mentorom – broj izvora

Pitanja od 16-24 obuhvatila su pretraživanje informacija. Radionice informacijskog pretraživanja temelj su za sve razine školovanja, često puta i nepravedno zapostavljene.

Točnije ne obraća se pažnja da su upravo doktorandi skupina kojoj su takve radionice ključne.

Kvaliteta izvora i vještine pretraživanja mogu olakšati doktorandima u obje faze tranzicije. Bez ovih segmenata ne može biti oblikovana tema niti napisana disertacija.

Istraživanja su potvrdila da studenti poslijediplomskog studija imaju često puta bolji stav o svojim vještinama pretraživanja, nego one to zaista i jesu. Na pitanje jesu li tijekom studija prošli radionice pretraživanje informacija veći broj je onih koji nisu prošli radionice pretraživanja informacija. Gleda li se ovaj odgovor s obzirom na varijablu zaposlenosti, doktorandi koji rade u sustavu znanosti, njih 71 je prošlo radionice dok čak njih 84 nije prošlo. Doktorandi koji ne rade u sustavu 54 ih je prošlo radionice, 47 ih nije. Ovi rezultati mogu se upravo povezati s ranije konstatiranom tvrdnjom da većina doktoranda zapravo smatra da im takve radionice uopće nisu potrebne. Ovdje se ne radi o tome da radionice i edukacije nisu dostupne već doktorandi ne vide prednost takvih edukacija. Knjižnice i knjižničari svakako trebaju biti uključeni u doktorske studije s modulima radionica koje bi olakšale doktorandima.

Često puta takve radionice su na bazi zainteresiranost samih studenata, što ne uključuje sve doktorande.

Tablica 15: Radionice pretraživanja informacija

Tijekom studija prošao/la sam radionice pretraživanja informacija:	Broj:	Postotak:
Ne	131	51,2%
Da	125	48,8%
Ukupno	256	100 %

Doktorandi koji rade u sustavu, njih 48 odgovorilo je da svoje vještine ocjenjuje kao vrlo dobre, dok doktorandi koji nisu u sustavu samo njih 23 ocjenjuje da su njihove vještine vrlo dobre.

Tablica 16: Ocjena vještina informacijskog pretraživanja

Svoje vještine informacijskog pretraživanja ocijenio/la bih kao:	Odgovor:	Postotak:
Dobre	97	37,9%
Zadovoljavajuće	80	31,3%
Vrlo dobre	71	27,7%
Slabe	7	2,7%
Vrlo slabe	1	0,4%
Grand Total	256	100%

Tablica 17: Vidim napredak u svojim vještinama pretraživanja

Vidim napredak u svojim vještinama pretraživanja	Odgovori	Postotak
U potpunosti se slažem	106	41,4%
Djelomično se slažem	95	37,1%
Niti se slažem, niti se ne slažem	32	12,5%
U potpunosti se ne slažem	14	5,5%
Djelomično se ne slažem	9	3,5%
Grand Total	256	100%

Napredak u pretraživanju nešto je što je vidljivo kod svih ispitanika jer proces kao što je doktorski studij zahtjeva razvoj vlastite metodologije te s vremenom dolazi do poboljšanja vještina pretraživanja. Promatrajući ispitanike s obzirom na varijablu zaposlenosti, doktorandi koji rade u sustavu znanosti, 67 ih je odgovorilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom da vidi napredak u svojim vještinama pretraživanja, dok je njih 39 na to pitanje odgovorilo koji ne rade

u sustavu. Ovakva disperzija se može objasniti da doktorandi koji rade u sustavu znanosti svoje vještine pretraživanja ne koriste samo za istraživanje teme svoje disertacije, nego je pretraživanje sastavni dio njihovog posla.

Da se u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom odgovorilo je sve zajedno samo 14 ispitanika, od toga 11 iz sustava znanosti i 3 koji nisu.

Promatramo li ovo isto pitanje prema varijabli tranzicije, ispitanika iz prve faze tranzicije 55 se slaže u potpunosti s ovom tvrdnjom, dok ih je iz druge faze tranzicije na to pitanje isto odgovorilo 51 ispitanik.

Da se u potpunosti ne slaže iz prve faze tranzicije odgovorilo je 6 ispitanika iz druge faze 8.

Što se tiče procjene svojih vještina pretraživanja ne postoji statistički značajna razlika prema dobi i akademske godine upisivanja ispitanika.

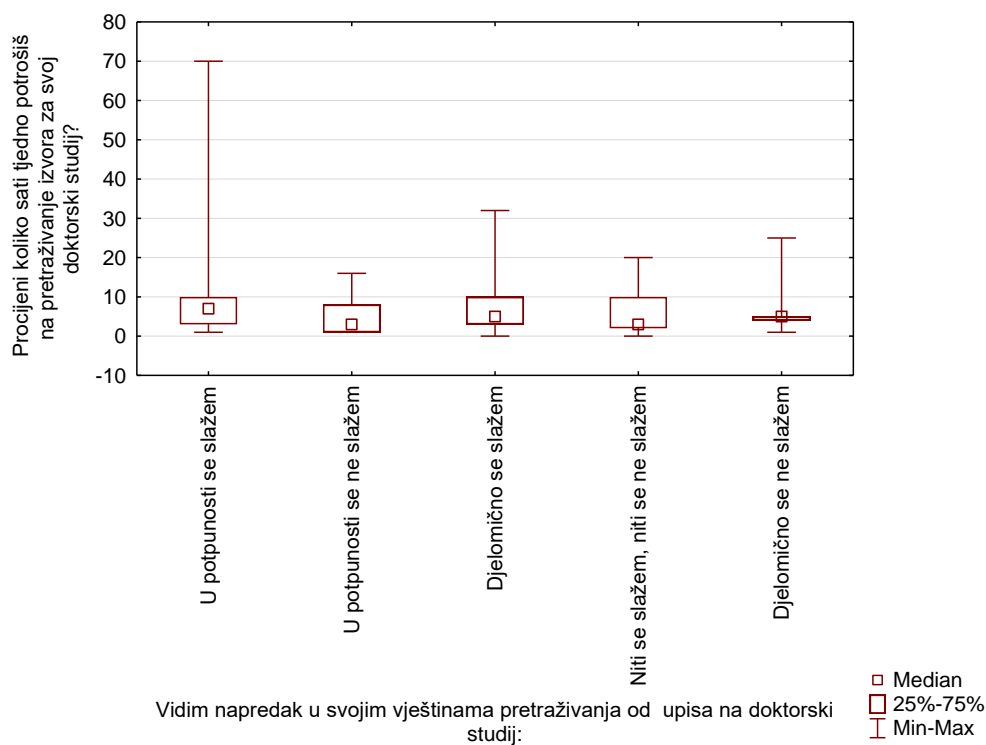
Ne postoji statistički značajna razlika procjene vještina informacijskog pretraživanja s obzirom na broj sati koliko ispitanici provedu u pretraživanju i broja pretraženih izvora. Što se tiče napredak u vještini pretraživanja ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol i akademsku godinu upisivanja.

Postoji statistički značajna razlika s obzirom na broj sati koji doktorandi provedu u pretraživanju i tvrdnji da vide napredak u svojim vještinama pretraživanja. Distribucija odgovora vidljiva je iz tablice 18. i sa slike 38.

Tablica 18: Kruskal-Wallis – broj sati i napredak u vještinama

Procijeni koliko sati tjedno potrošiš na pretraživanje izvora za svoj doktorski studij?	Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; Procijeni koliko sati tjedno potrošiš na pretraživanje izvora za svoj doktorski studij? variable: 18. Vidim napredak u svojim vještinama pretraživanja od upisa na doktorski studij: Kruskal-Wallis test: H (4, N= 256) =12.08761 p =.0167			
	Code	Valid N	Sum of Ranks	Mean Rank
U potpunosti se slažem	101	106	15210,50	143,4953
U potpunosti se ne slažem	102	14	1413,00	100,9286
Djelomično se slažem	103	95	12100,00	127,3684
	104	32	3154,00	98,5625

Niti se slažem, niti se ne slažem				
Djelomično se ne slažem	105	9	1018,50	113,1667

Slika 38: Box & Whisker dijagrama – napredak u pretraživanju i broj sati pretraživanja

Što se tiče zadovoljstva vještinama pretraživanja dobi ispitanika i akademskoj godini upisivanja ne postoji statistički značajna razlika. Ne postoji statistički značajna razlika u satima koje ispitanici provedu u pretraživanju i zadovoljstva vještinama pretraživanja niti u broju izvora koje pretražuju.

Na pitanje broj 20. *Za pretraživanje znanstvenih izvora najčešće koristim.* Od ponuđenih odabira (Citatne baze, Google Scholar, Google, Hrčak i ostalo) najviše odgovora bilo je da ispitanici koriste Citatne baze (Web of Science, Scopus).

Na ova dva pitanja bilo je moguće izabrati više odgovora s obzirom na pretpostavku da doktorandi koriste više različitih izvora. Disperzija odgovora dovodi do zaključka da je većina doktoranada upoznato s citatnim bazama podataka, te za svoje istraživanje poznaju i posjeduju napredne vještine pretraživanja. Najviše odgovora pripada na citatne baze, ali

svakako je zanimljiv podatak da veliki broj doktoranada isključivo se oslanja na Hrčak i Google.

Isto tako postoji razlika u odgovorima s obzirom na područje znanosti, pri čemu-

doktorandi tehničkih i prirodnih znanosti i biomedicine u većoj mjeri koriste citatne baze.

Dok doktorandi humanističkog područja najmanje koriste citatne baze. Raspodjela odgovora vidljiva je iz tablice 19.

Tablica 19: Najčešće korištene baze za pretraživanje znanstvenih informacija

Za pretraživanje znanstvenih izvora najčešće koristim:	Broj :
Citatne baze (Web of Science, Scopus)	163
Google Scholar	152
Google	125
Hrčak	94
Ostalo: Pubmed	4
Ostalo: Eric	3
Ostalo: Bibliografije iz drugih znanstvenih radova	1
Ostalo: Sci hub	1
Ostalo: Science Direct	1
Ostalo: On line biblioteke, Academia edu ...	1
Ostalo: Scifinder	1
Ostalo: ResearchGate	1
Ostalo: ssn, science direct, oatd, proquest, DART-Europe	1
Ostalo: CROSB	1
Ostalo: Apsolutno sve za što čujem	1
Ostalo: Semantic Scholar	1
Ostalo: Knjižnice u sjeni (Sci-Hub, LibGen, a*.org, monoskop, ...)	1
Ostalo: Sve dostupne relevantne i provjerene baze podataka, repozitorije, itd.	1
Ostalo: Komunikacija sa mentorom i upućenim kolegama	1
Ostalo: NASA/ADS, arxiv	1
Ukupno:	555

Tablica 20: Alternativne baze za pretraživanje izvora

Za pretraživanje izvora koristim alternativne baze:	Odgovori:
Sci-Hub	180
Research-Gate	157
Libgen	66
Kontaktirao sam s autorom	66
Ostalo: Ne koristim alternativne metode pretraživanja već se fokusiram na radove otvorenog tipa	1
Ostalo: Slične stranice kao što su sci-hub	1
Ostalo: Pitaj knjižničarku	1
Ostalo: Academia.edu	1
Ostalo: Academia, JSTOR, EThos, Sage, Emeraldinsight	1
Ostalo: Komunikacija sa kolegama na Sveučilištu	1

Ostalo: On line biblioteke	1
Ostalo: Kontakt s mrežom knjižnica u RH i izvan RH	1
Ostalo: Pomoć narodnih i sveučilišnih knjižnica.	1
Ostalo: VPN	1
Ostalo: Tražim pomoć od kolega	1
Ostalo: a*.org, monoskop, Memory of the World	1
Ostalo: Nađem drugu odgovarajuću literaturu	1
Ostalo: Kontaktiram NSK	1
Ukupno:	483

Što se tiče korištenja alternativnih, velika većina doktoranda je upoznata s alternativnim pristupima te su upoznati s platformom Research-Gate što dovodi do zaključka da koriste ovu vrstu umrežavanja za ostvarivanjem kontakata s drugim znanstvenicima s područja svojeg istraživanja. Svakako treba napomenuti nekoliko odgovora koji se oslanjaju na podršku knjižnica i knjižničara. Na pitanje što najčešće koriste za pretraživanje znanstvenih izvora postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob ispitanika.

Ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na akademsku godinu upisivanja i broj sati koje potroše na pretraživanje i broj izvora. Podrška i komunikacijski aspekti posebno su važni za doktorande. Promatrano li sve odgovore skupno jasno se ističe da važnost svijesti o važnosti podrške raste i mijenja se s obzirom na fazu tranzicije. Jasno se vidi pad zadovoljstva komunikacijom s obzirom na fazu tranzicije. Studenti u drugoj fazi tranzicije nisu zadovoljni s podrškom koju dobivaju od strane kolega i sustava. Komunikacija i faza tranzicije i u ovom setu pitanja usko je povezana. Isto tako treba naglasiti da je zadovoljstvo komunikacijom povezano i sa zaposlenjem. Studenti koji su zaposleni u sustavu zadovoljniji su svojom komunikacijom i svjesni svih prednosti koje im rad u sustavu znanosti donosi, ovaj zaključak donesen je i u prvom dijelu istraživanja. Podrška od strane ustanove, kolega, mentora nešto je što djeluje i osnažuje cjelokupni doktorandov put.

6.2.3. Afektivni aspekti informacijskih praksi

Pitanja od 25. do 31. vezana su uz afektivne aspekte informacijskih praksi. Sedam pitanja korelira se za sedam pozitivnih i sedam negativnih afektivnih elemenata. Skala ispitivanja je Likertova ljestvica s pet stavova. U Statistica 13.3. napravljena je osnovna deskriptivna analiza te ispitivanje normalnost distribucije podataka pomoću Shapiro-Wilksovog W testa, te homogenost varijance pomoću Levenovog testa. Budući da nije dobivena normalna distribucija podataka za usporedbu razlika između dvije varijable korišten je Mann-Whitney U test.

Za usporedbu distribucija podataka su korišteni prikazi Box & Whisker dijagrama u kojima su kao vrijednosti korištene medijan, interkvartalni raspon te minimalna i maksimalna vrijednost (zbog nenormalne distribucije) te kada je postojala statistički značajna razlika ona je navedena u legendi sa konkretnom p vrijednosti testa koji se koristio za usporedbu. Kod svih statističkih testova statistički značajna razlika se smatrala kada je $p < 0,05$. Sankey dijagrami korišteni su da bi pokazali kolika je podudarnost odgovora između dva različita pitanja u zadnjem dijelu ovog poglavlja.

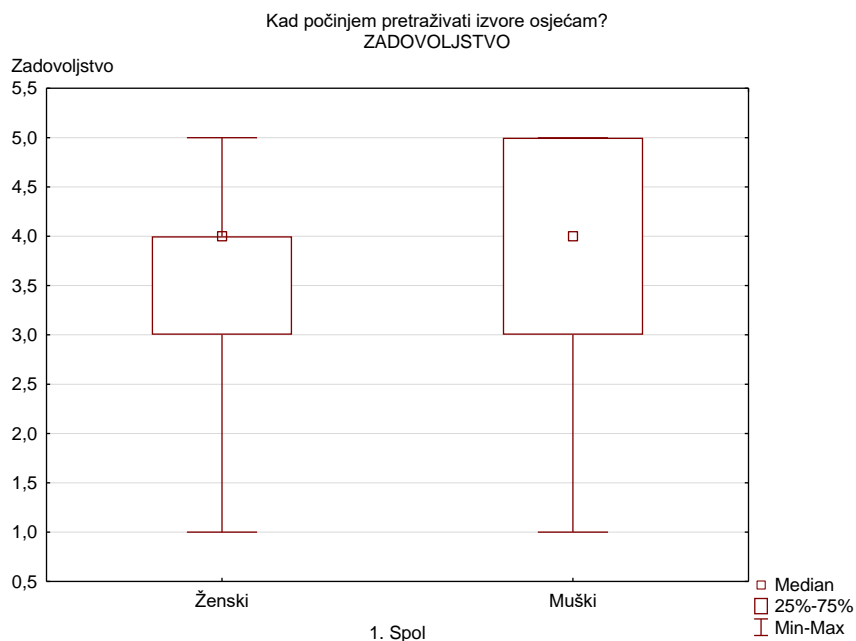
Tablica 21: Pitanja – afektivni aspekti

Pitanja afektivnih aspekata:
25. Kad počinjem pretraživati izvore najčešće osjećam?
26. Kad počinjem raditi selekciju izvora najčešće osjećam?
27. Kad tražim pomoć oko pretraživanja izvora najčešće osjećam?
28. Kad proširujem svoje pretraživanje najčešće osjećam?
29. Kada prestajem pretraživati najčešće osjećam?
30. Mijenjam svoje strategije pretraživanja kad osjećam?
31. Do diskontinuiteta u pretraživanju dolazi zbog:

Tablica 22: Negativni i pozitivni afekti

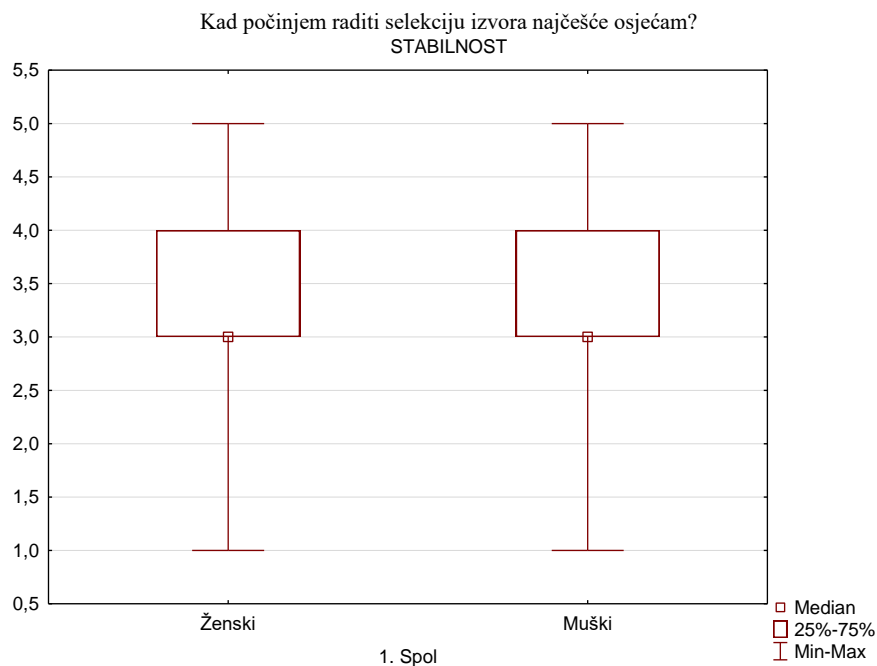
Negativni afekti:	Pozitivni afekti:
Stres	Stabilnost
Frustracija	Sigurnost
Averzija	Znatiželja
Neizvjesnost	Zadovoljstvo
Sumnja	Interes
Nesistematičnost	Napredak
Nekompetentnost	Samotivacija

Skupine koje su promatrane za ispitanike su spol, zaposlenje i period tranzicije. Prema kategoriji spol uočena je statistički značajna razlika na pitanje 25. Kada počinjem pretraživati izvore osjećam – zadovoljstvo. Ispitanici ženskog spola u većoj mjeri osjećaju zadovoljstvo kad kreću pretraživati informacije $p = 0,0305$. Na ostale afektivne aspekte prema varijabli spola na pitanje vezano uz početak pretraživanja izvora nije uočena statistički značajna razlika.

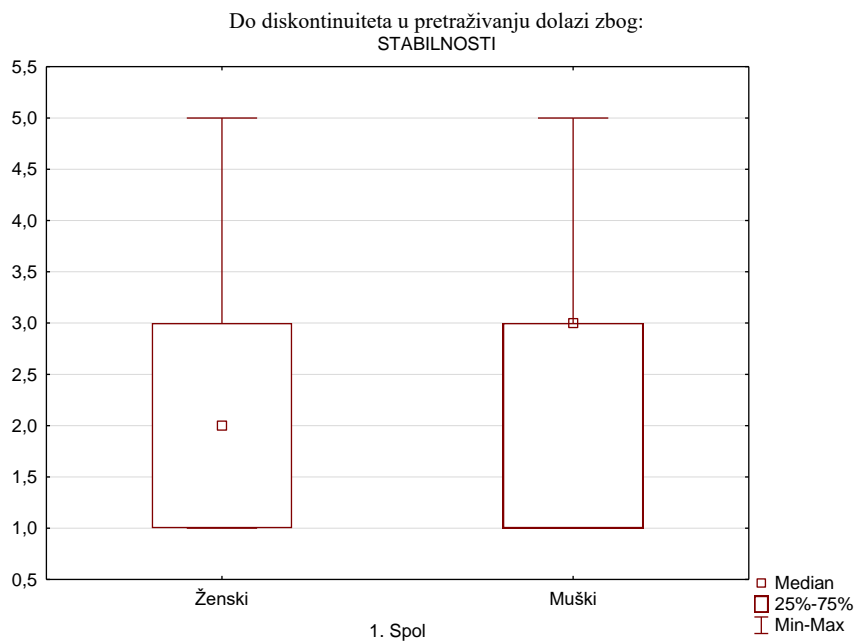
Slika 39: Box & Whisker dijagram - početak pretraživanja- osjećaj zadovoljstva

Na pitanje 26 vezano za selekciju izvora postoji statistički značajna razlika s obzirom na osjećaj stabilnosti, $p= 0,03176$. Statistički značajno više ženskih ispitanika odgovorilo je da osjeća stabilnost prilikom selekcije izvora. Prikaz je vidljiv na slici 40.

Slika 40: Box & Whisker dijagrama—selekcija izvora – osjećaj stabilnosti

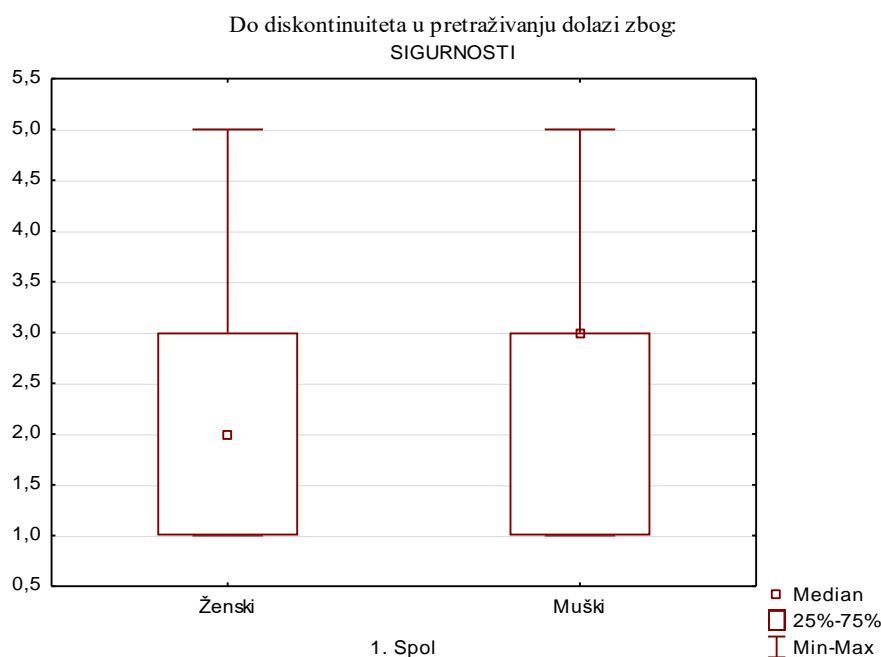
U ovoj kategoriji uočena su statističke razlike između spolova na pitanje 31 koje je vezano za diskontinuitet kod pretraživanja. Čak 77 ispitanica odgovorilo je da se ne slaže s tvrdnjom da osjeća stabilnost kad dolazi do diskontinuiteta dok je kod muških ispitanika to manje primjetno, na isto pitanje je odgovorilo 31 ispitanik. Prikaz je vidljiv na slici 41.

Slika 41: Box & Whisker dijagram – diskontinuitet u pretraživanju – osjećaj stabilnosti

Što se tiče osjećaja sigurnosti 77 ispitanica se u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom što je isto statistički značajna razlika između dva spola, prikaz je vidljiv na slici 42.

Kad se govori o varijabli spola treba svakako napomenuti da je upravo primjetna razlika u prvom djelu istraživanja gdje je statistički značajna razlika u vremenu koje provedu upravo ženski ispitanici na pretraživanje informacija.

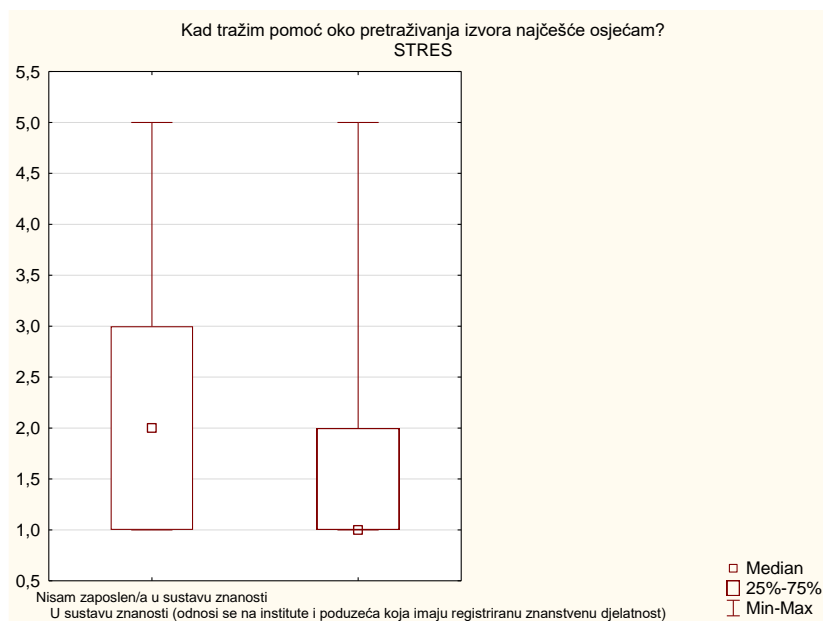

Slika 42: Box & Whisker dijagram – do diskontinuiteta u pretraživanju – osjećaj sigurnosti

Promatramo li odgovore vezane uz varijablu spola statistički značajne razlike nalaze se kod tri pitanja, a to su pitanja vezana uz početak pretraživanja, selekciju izvora i diskontinuitet.

Afektivni elementi koji se pojavljuju su osjećaj zadovoljstva, stabilnosti i sigurnosti. Ženski ispitanici u većoj mjeri osjećaju zadovoljstvo prilikom početka pretraživanja informacija, stabilnost kada rade selekciju te ne slažu se da do diskontinuiteta dolazi zbog stabilnosti već ga povezuju isključivo uz negativne afektivne elemente.

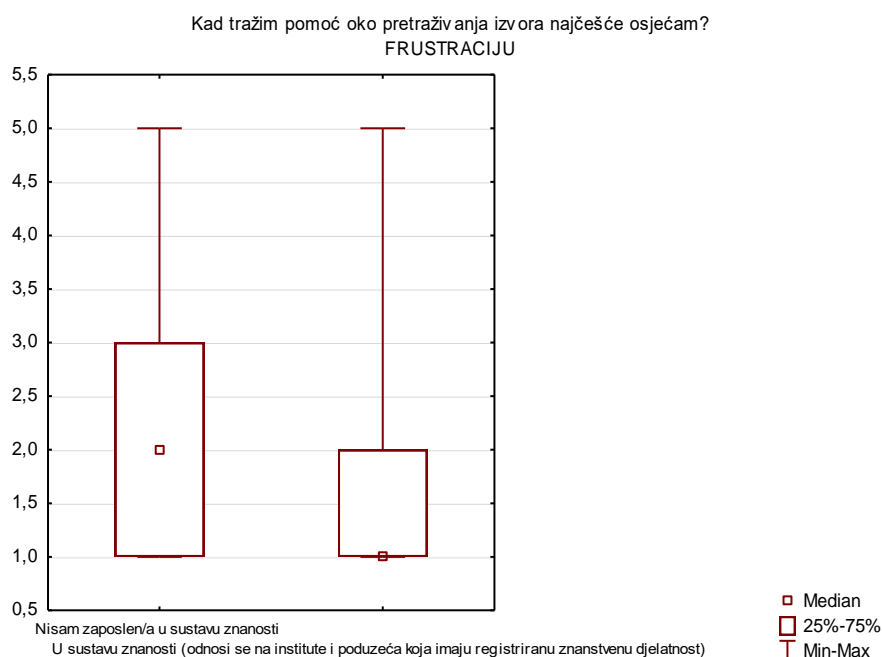
Kada se promatraju ispitanici prema drugom kriteriju, a to je zaposlenost na pitanje vezano uz početak pretraživanja i selekciju izvora ne postoji statistički značajna razlika u odgovorima između ispitanika koji rade u sustavu i koji ne rade u sustavu. Prema kategoriji zaposlenost uočena je statistički značajna razlika u odgovorima na pitanje 27. Kad tražim pomoć kod pretraživanja najčešće osjećam. Ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti u svim kategorijama negativnih afekata u većoj mjeri pokazuju negativne afektivne elemente. Posebno su naglašeni afektivni elementi: stresa, frustracije i averzije. Na pitanje osjećaju li stres kada traže pomoć oko pretraživanja izvora, oni koji rade u sustavu znanosti u najvećoj mjeri su odgovorili da se u potpunosti ne slažu da osjećaju stres, njih 44 odgovorilo je da se u potpunosti ne slaže.

Slika 43: Box & Whisker dijagram- pomoć oko pretraživanja – osjećaj stresa

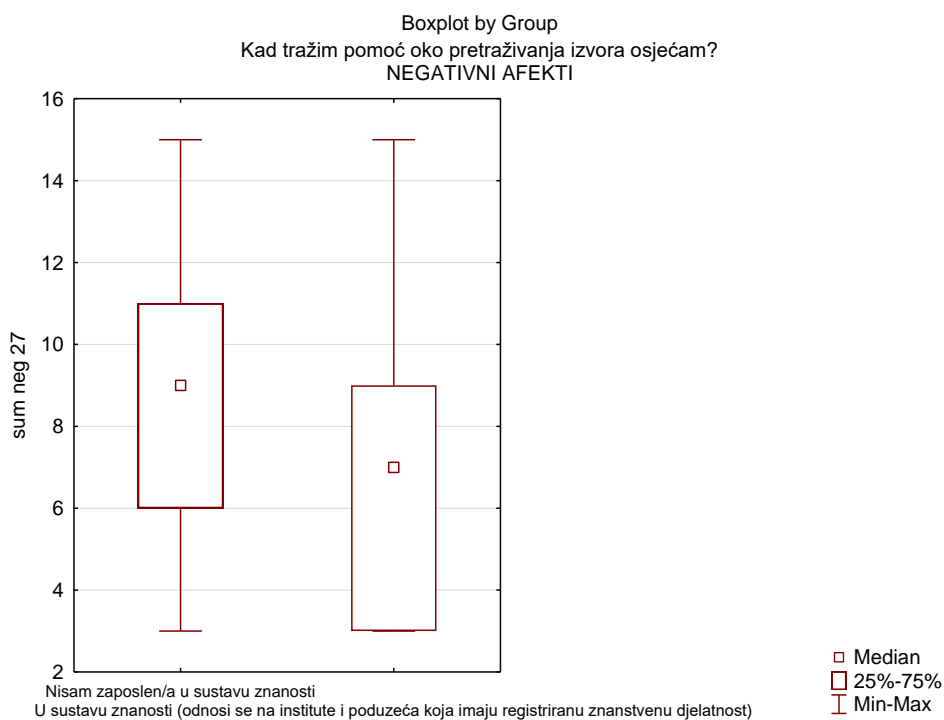
Na pitanje osjećaju li frustraciju čak 52 ispitanika koji rade u sustavu odgovorilo je da ne osjećaju frustraciju. Raspodjela odgovora vidljiva je na slici 44.

Na pitanje osjećaju li averziju prilikom traženja pomoći 62 ispitanika nije se složilo s tvrdnjom.

Slika 44: Box & Whisker dijagram – pomoć oko pretraživanja – osjećaj frustracije

Na isto pitanje uočena je statistički značajna razlika s obzirom na nesistematičnosti i nekompetentnosti. Zbirni rezultati negativnih aspekata također pokazuju statistički značajnu razliku s obzirom na zaposlenje. Ispitanici koji nisu zaposleni u sustavu znanosti pod utjecajem su snažnijih negativnih afektivnih elemenata kada traže pomoć oko pretraživanja informacija, $p=0,0008$. Odgovor je vidljivi na slici 45.

Slika 45: Box & Whisker dijagrama – pomoć oko pretraživanja - zaposlenje

Uočena je statistički značajna razlika na pitanje 28. Kad proširujem svoje pretraživanje najčešće osjećam? Ispitanici koji rade u sustavu znanosti statistički značajno su manje izloženi negativnim afektivnim elementima. Na pitanje osjećaju li stres kad proširuju pretraživanje 48 ispitanika koji rade u sustavu u potpunosti se ne slažu s ovom tvrdnjom, dok je onih koji ne rade u sustavu na to pitanje jednako odgovorilo njih 28. Osjećaj averzije u potpunosti ne osjeća čak 61 ispitanik koji radi u sustavu znanosti. Da ne osjećaj frustraciju odgovorilo je 50 ispitanika koji rade u sustavu znanosti. Nesistematičnost kod proširivanja pretraživanja 47 ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, dok je onih koji nisu u sustavu 19. Osjećaj nekompetentnosti jače je izražen kod ispitanika koji ne rade u sustavu znanosti.

Što se tiče pozitivnih afektivnih elemenata oni su na ovom pitanju izraženiji kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti. Posebno izražen pozitivni afektivni element znatiželja, zadovoljstva i napretka. Tako na pitanje osjećaju li znatiželju kad proširuju svoje pretraživanje 43 ispitanika iz sustava se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom, dok je onih koji ne rade u sustavu 28 odgovorilo jednako na ovo pitanje.

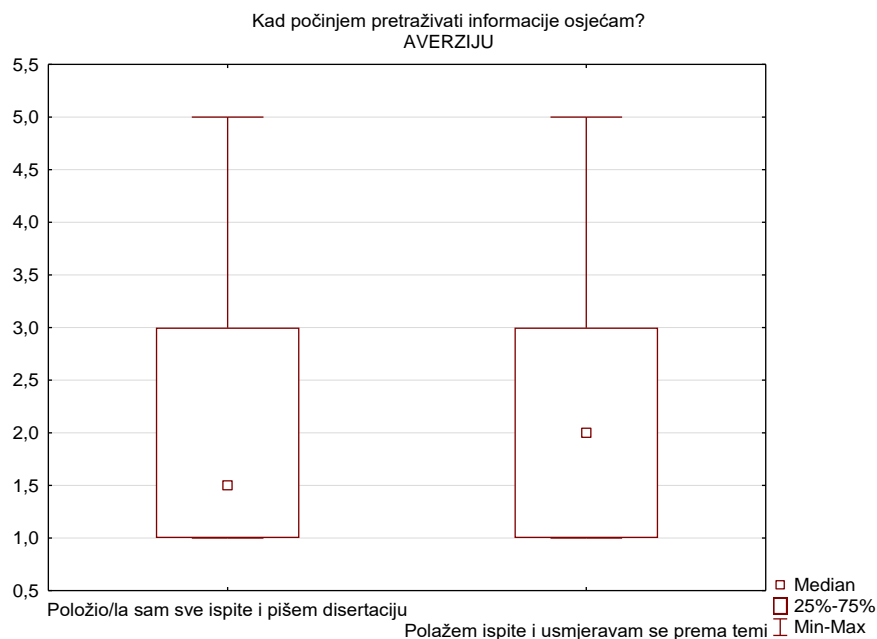
Što se tiče osjećaja zadovoljstva ispitanici koji rade u sustavu u većoj mjeri se slažu s ovom tvrdnjom. Osjećaj napretka kod proširenja pretraživanja osjeća veći dio onih koji rade u sustavu, 45 ispitanika se u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom, dok je ispitanika koji nisu u sustavu 21.

Uočena je statistički značajna razlika na pitanje 29. Kada prestajem pretraživati najčešće osjećam? Pozitivni afekti u značajnoj mjeri dominiraju kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti. Da osjećaju napredak nakon što završe pretraživanje odgovorilo je 47 ispitanika koji rade u sustavu, a 26 koji ne rade u sustavu. Osjećaj samomotivacije osjeća njih 39 iz sustava znanosti isto kao i zadovoljstvo.

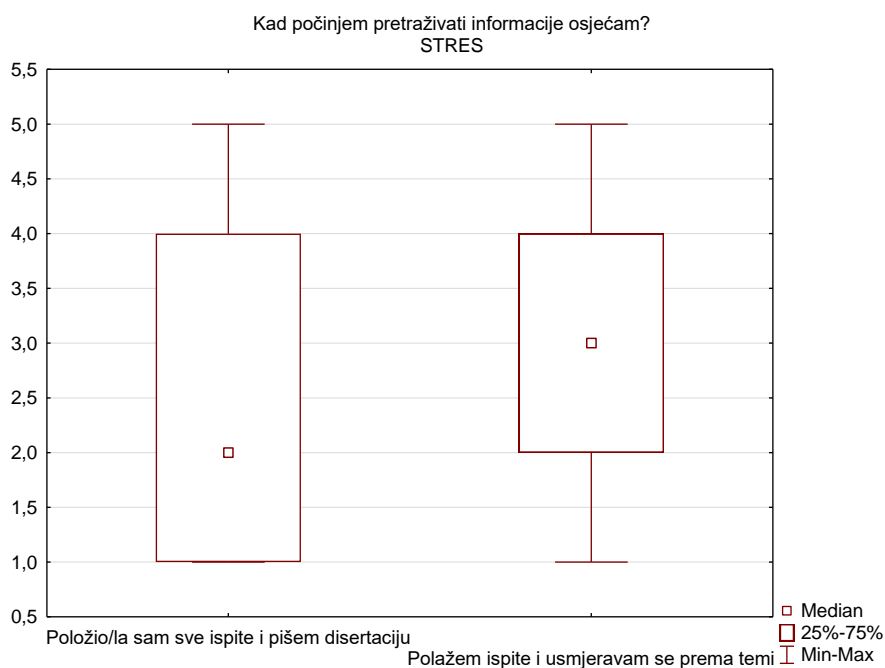
Pitanja vezana uz varijablu tranzicije, distribucija odgovora prema varijabli tranzicije u najviše odgovora pokazuje statistička odstupanja.

Uočena je statistički značajna razlika između ispitanicima na pitanje Kako se osjećaju kada započnu pretraživanje, razlike su uočene kod afekata: stres, frustracija i averzija. Kod pitanja osjećaju li stres prilikom pretraživanja informacija ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije u većoj mjeri se slažu da osjećaju stres, $p = 0,006$. Raspodjela odgovora vidljiva je iz slike 47.

Ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi studiranja u većoj mjeri osjećaju averziju, kada pretražuju informacije, $p=0,007$, te averziju $p=0,001$.

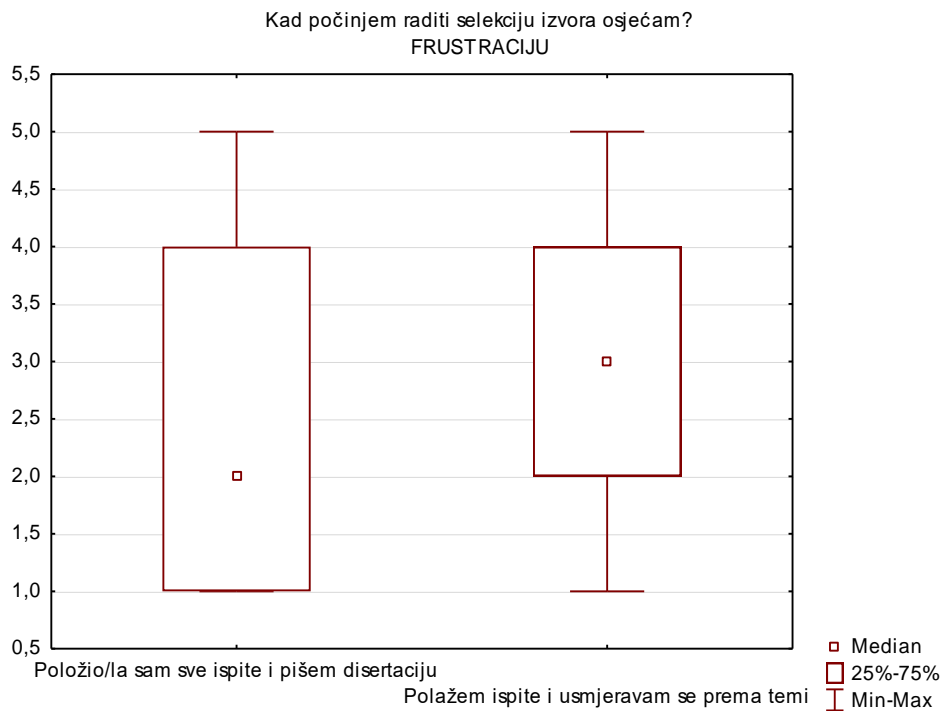
Slika 46: Box & Whisker dijagram- početak pretraživanja – osjećaj averzije - tranzicija

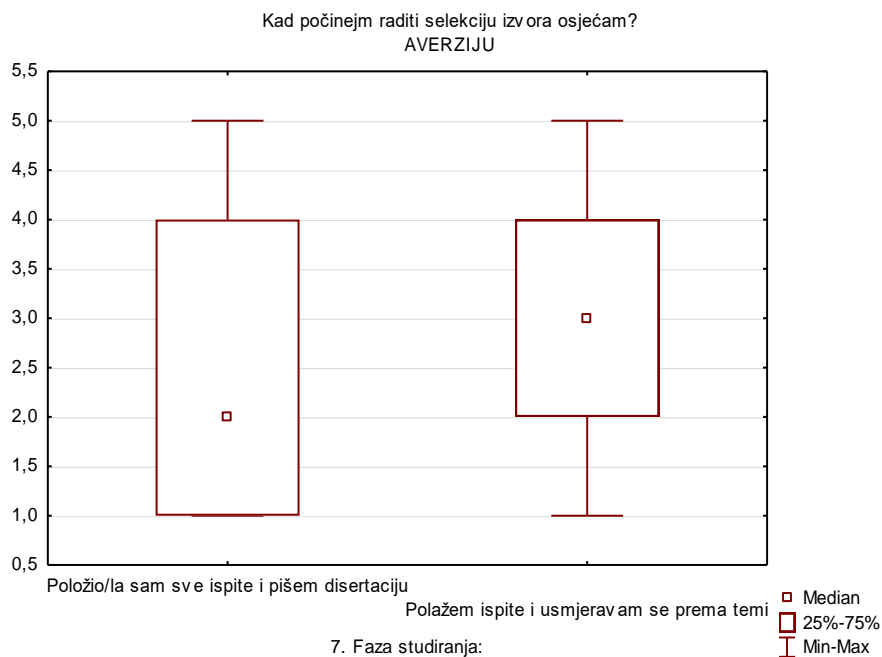
Slika 47: Box & Whisker dijagram – početak pretraživanja – osjećaj stresa- tranzicija

Kad se promatraju zbirni odgovori na pitanje vezano uz početak pretraživanja, negativni afektivni elementi u većoj mjeri prevladavaju kod ispitanika koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije. Uočena je statistički značajna razlika kod pitanja 26. Kad počinjem raditi selekciju

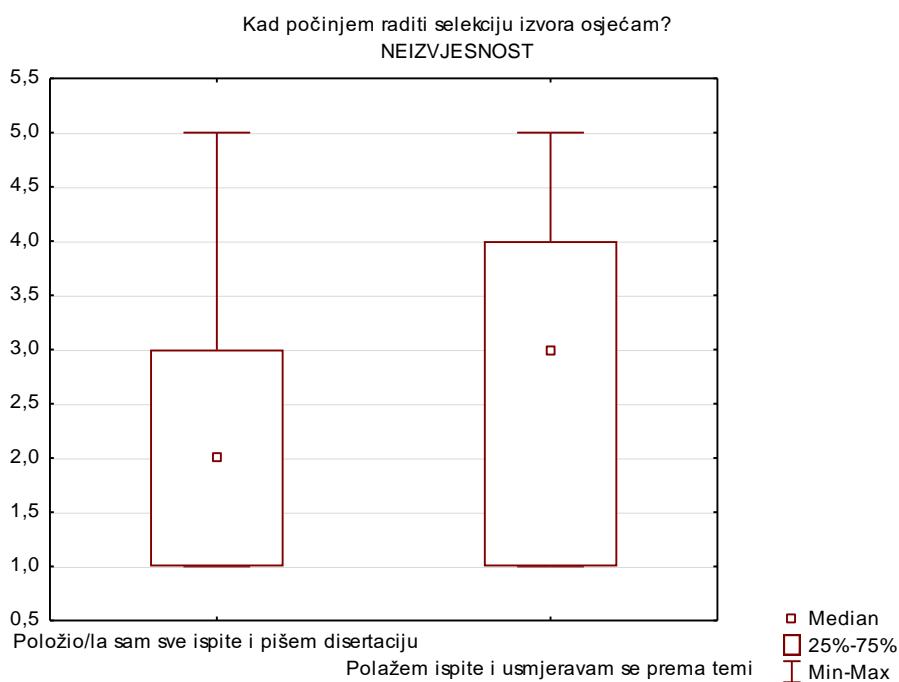
izvora postoji statistički značajna razlika na negativne afekte: neizvjesnost $p=0,0012$, frustracije $p=0,025$. averzije $p=0,0043$. Ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije osjećaju u većoj mjeri frustraciju, averziju i neizvjesnost kada rade selekciju izvora što možemo povezati da još uvijek postoji neiskustvo i nepostojanje vlastite metodologije razvijanja strategija pretraživanja. Distribucija odgovora vidljiva je iz slike 49, 50 i 51.

Slika 48: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj frustracije – tranzicija

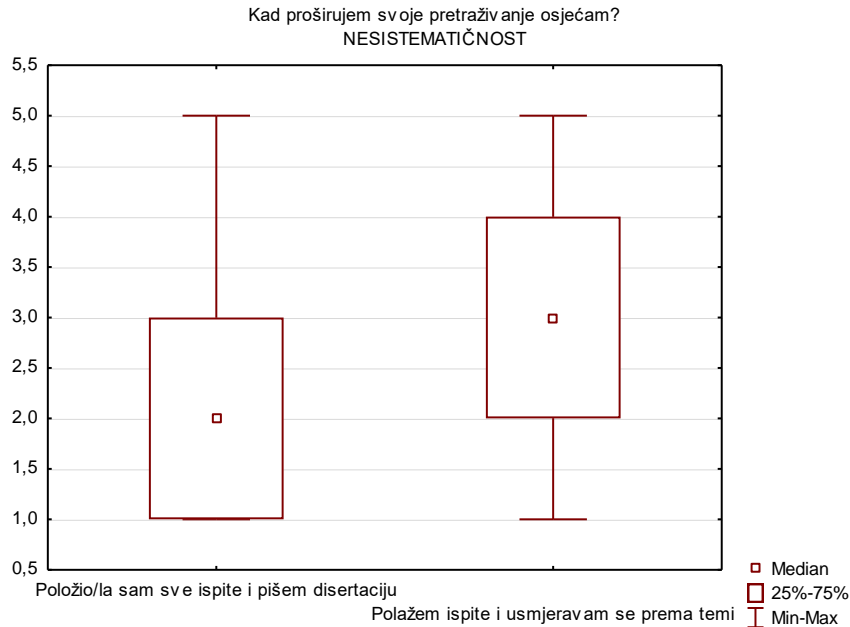
Slika 49: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj averzije- tranzicija

Slika 50: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj neizvjesnosti - tranzicija

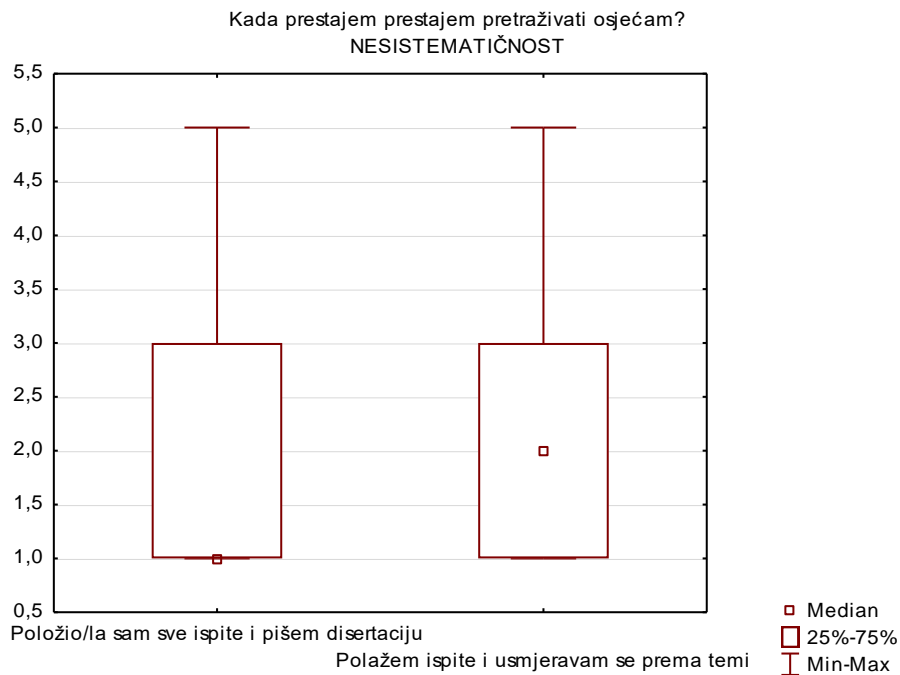
Uočena je statistički značajna razlika kod pitanja 28. Kad proširujem svoje pretraživanje najčešće osjećam? S posebnim naglaskom na afektivni element nesistematičnost. Studenti koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije u većoj mjeri smatraju da osjećaju nesistematičnost kada

proširuju svoje pretraživanje. U ovoj fazi tranzicije još uvijek ne postoji jasno zacrtana tema, definirani ciljevi te je period u kojem je intenzivno učenje i savladavanje vještina.

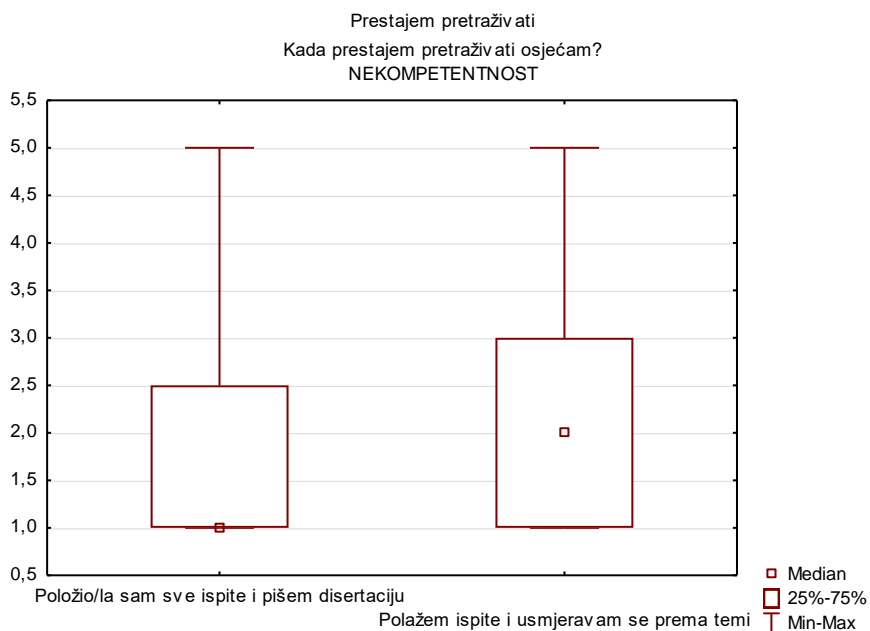

Slika 51: Box & Whisker dijagram – proširivanje pretraživanja – osjećaj nesistematčnosti – tranzicija

Uočena je statistički značajna razlika na pitanje 29. Kada prestajem pretraživati najčešće osjećam? Na ovom pitanju naglašeni su afektivni elementi nesistematčnosti i nekompetentnosti. Ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije u većoj mjeri osjećaju se nekompetentno te su svjesni da im nedostaje sistematičnost te zbog toga i dolazi do prestanka pretraživanja izvora. Odgovori ispitanika koji se nalaze u drugoj fazi tranzicije kao što se vidi prema slici 53. i 54. uglavnom se ne slažu s ovom tvrdnjom te nemaju izražen osjećaj nekompetentnosti i nesistematčnosti.

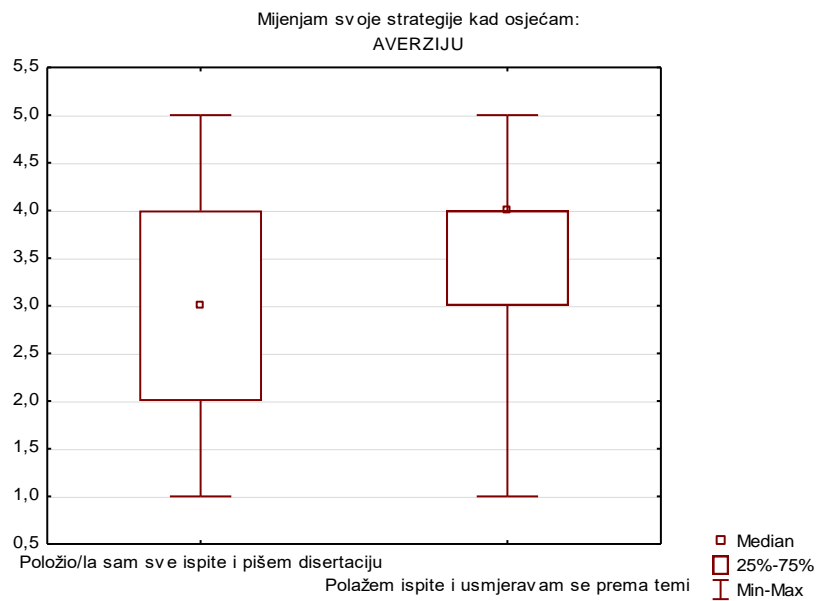
Slika 52: Box & Whisker dijagram – prestanak pretraživanja – osjećaj nesistematičnosti – tranzicija

Slika 53: Box & Whisker dijagram – prestanak pretraživanja – osjećaj nekompetentnosti – tranzicija

Uočena je statistički značajna razlika na pitanje 30. Mijenjam svoje strategije pretraživanja kad osjećam: averzija i nekompetentnost. Doktorandi koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije u

statistički značajnoj mjeri mijenjaju svoje strategije pretraživanja kod izraženih negativnih afektivnih elemenata. Prikaz distribucije odgovora vidljiv je iz slike 51 i 52.

Slika 54: Box & Whisker dijagram – mijenjanje strategija-osjećaj averzije - tranzicija

Značajna je i statistička razlika na pitanje 31 vezano uz diskontinuitet. dolazi zbog skupine negativnih afekata statistički odstupanja

SPOL	informacijska radnja početak pretraživanja selekcija izvora diskontinuitet	afektivni elementi zadovoljstvo stabilnost zadovoljstvo, sigurnost, stabilnost
ZAPOSLENOST	informacijska radnja traženje pomoći proširivanje pretraživanja prestanak pretraživanja	stres, frustracija, averzija znatiželja, zadovoljstvo, napredak samomotivacija, napredak i zadovoljstvo
TRANZICIJA	informacijska radnja početak pretraživanja selekcija izvora proširivanje pretraživanja prestanak pretraživanja mijenjanje strategije pretraživanja diskontinuitet pretraživanja	stres, frustracija, averzija neizvjesnost, frustracija i averzija nesistematičnost nesistematičnost i nekompetentnost averzija i nekompetentnost negativni skupno

Slika 55: Afektivni elementi povezani s informacijskim radnjama – varijable spol, zaposlenje i tranzicija

Kao što je vidljivo iz promatranja afektivnih elementa informacijskih praksi ispitane populacije vidljivo je da je i u ovom dijelu istraživanja upravo varijabla tranzicije element koji izaziva najviše afektivnih elemenata. Uspoređujući tri varijable: spol, zaposlenje i tranziciju. Upravo je tranzicija, tj faza studiranja u ovom slučaju ključna za razvoj negativnih ili pozitivnih emocija koje su vezane uz informacijsko ponašanje.

6.3. Usporedba pozitivnih i negativni afektivnih elemenata

Iduća podjela napravljena je na osnovu tri kriterija: spol, zaposlenje i faza tranzicije te pozitivan ili negativan afektivni aspekt. Korišteni su Sankey dijagrami.

Sankey dijagram je vizualizacija koja se koristi za opisivanje tijeka od jednog skupa vrijednosti do drugog. Stvari koje se povezuju nazivaju se čvorovi, a veze poveznice. Sankeys se najbolje upotrebljava kada se želi prikazati mapiranje između dviju domena ili višestrukih putova kroz niz faza. U ovom istraživanju Sankey dijagrami korišteni su da bi pokazali kolika je

podudarnost odgovora između dva različita pitanja. Afektivni elementi koji su odabrani za usporedbu, a vežu se za pojedine informacijske radnje, proizašli su iz prvog djela istraživanja.

Sudionici dubinskim intervjuima u najvećoj mjeri su navodili ove afektivne elemente vezano uz informacijske radnje.

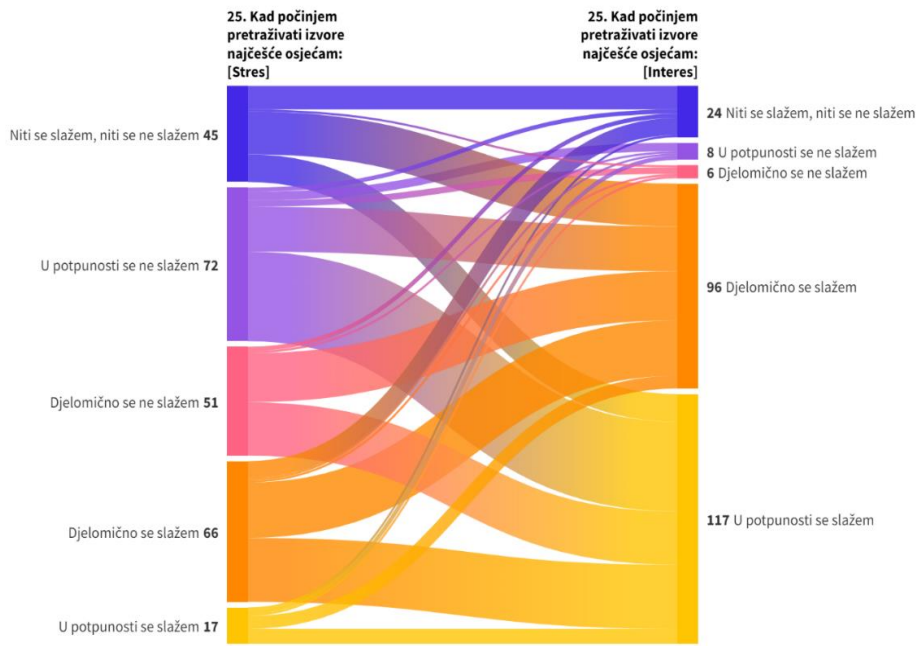
6.3.1. Početak pretraživanja izvora

Prva podjela napravljena je na pitanje koje se veže uz početak pretraživanja informacija, a veže se uz negativni afekat stresa i pozitivan afekt interesa. Slika 59. pokazuje odgovore svih ispitanika. Ovakav izbor afektivnih elemenata napravljen je da se uspoređi postoji li povezanost između elementa interesa i stresa. Promatramo li korelaciju između odgovora stresa i interesa 51 ispitanik koji se djelomično ne slažu da osjećaju stres kada počinju pretraživanje, njih 23 početak pretraživanja povezuje s afektivnim elementom interesa, dok 25 ispitanika se u potpunosti slažu da osjećaju upravo interes. Samo jedan ispitanik koji ne osjeća stres, ne osjeća niti interes prilikom početka pretraživanja. Od svih ispitanika 11 ispitanika dijeli mišljenje da se niti slaže niti ne slaže da kad počinje pretraživati informacije osjeća stres i interes, 20 ispitanika se djelomično ne slaže, dok ih se 13 u potpunosti slaže.

Čak 117 ispitanika slaže se da pretraživanje informacija kod njih izaziva prije interes, dok stres samo 17. ispitanika. 42 ispitanika se u potpunost se ne slažu da doživljavaju stres prilikom pretraživanja, a dijele mišljenje da se potpuno slažu da pretraživanje izvora u njima budi interes.

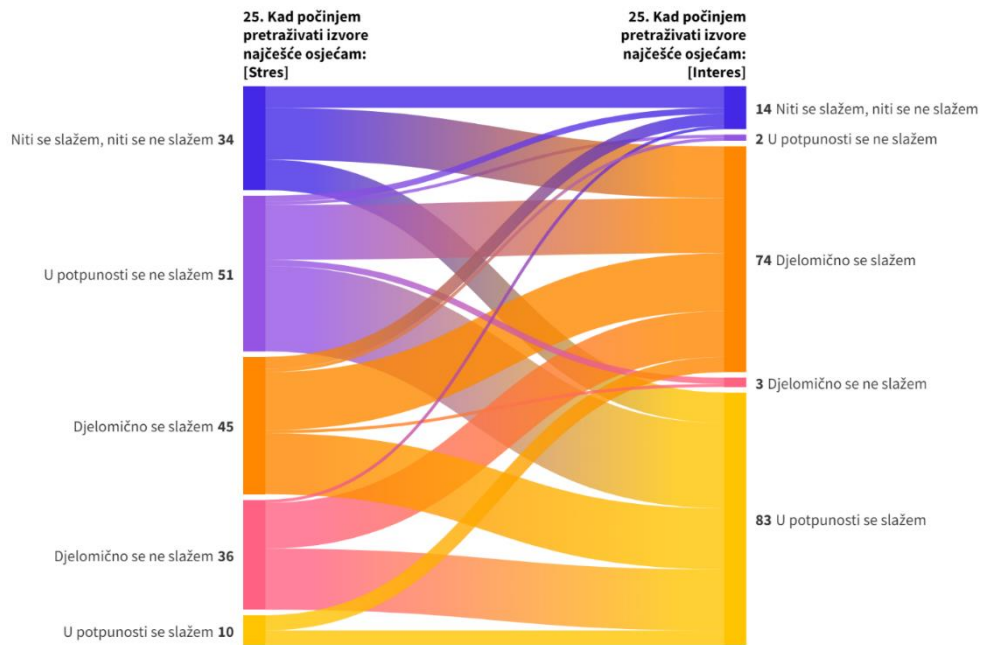
Od 72 ispitanika koji se u potpunosti ne slažu da osjećaju stres na samom početku, 42 se u potpunosti slaže da se u potpunosti slaže da osjećaju interes, dok se njih 21 slaže da osjećaju interes. Može se zaključiti da postoji jasna vidljiva korelacija da je dominantan osjećaj upravo interes, afektivni element koji motivira i dalje usmjerava prema daljnim procesima.

All

Slika 56: Kad počinjem pretraživati izvore svi ispitanici

All

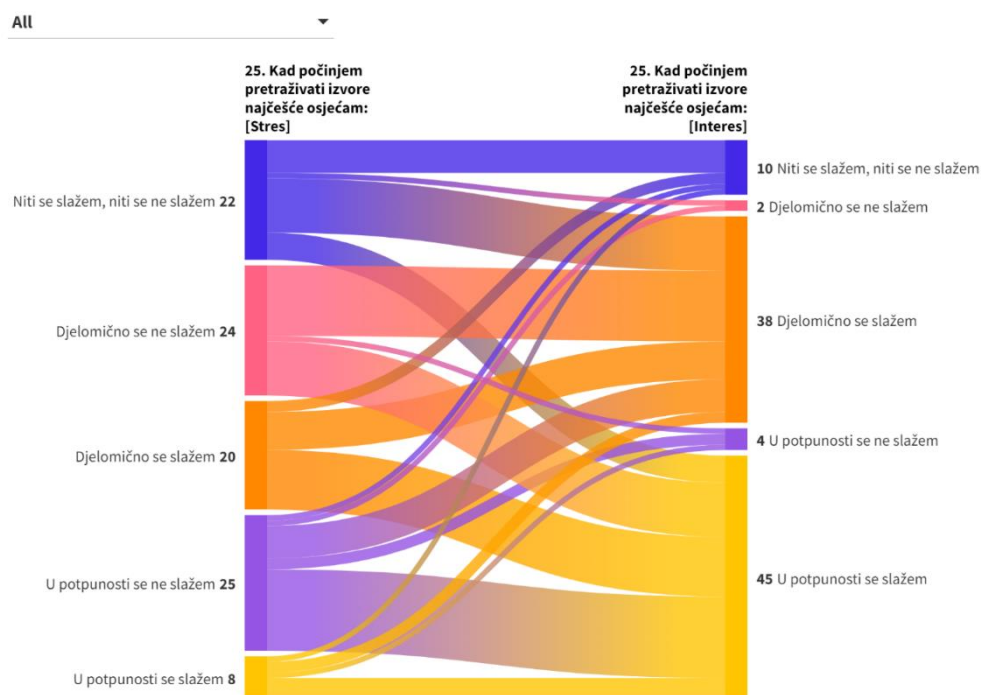

Slika 57: Kad počinjem pretraživati informacije: žene

Ako promatramo samo ženske ispitanice odgovori vezani na afektivni element stresa ima gotovo podjednaku distribuciju odgovora u slaganju i ne slaganju. Najveći broj njih je odgovorilo da se u potpunosti ne slaže da kada počinju pretraživanje osjećaju stres, njih 51. Isto tako veliki broj ispitanica, njih 83 odgovorilo je da se u potpunosti slaže da pretraživanje izvora kod njih izaziva interes, vidljivo na slici 60.

Pratimo li korelaciju između odgovora, 28 ispitanica koje se u potpunosti ne slažu da pretraživanje u njima izaziva stres odgovorilo je da se u potpunosti slažu da pretraživanje u njima izaziva interes.

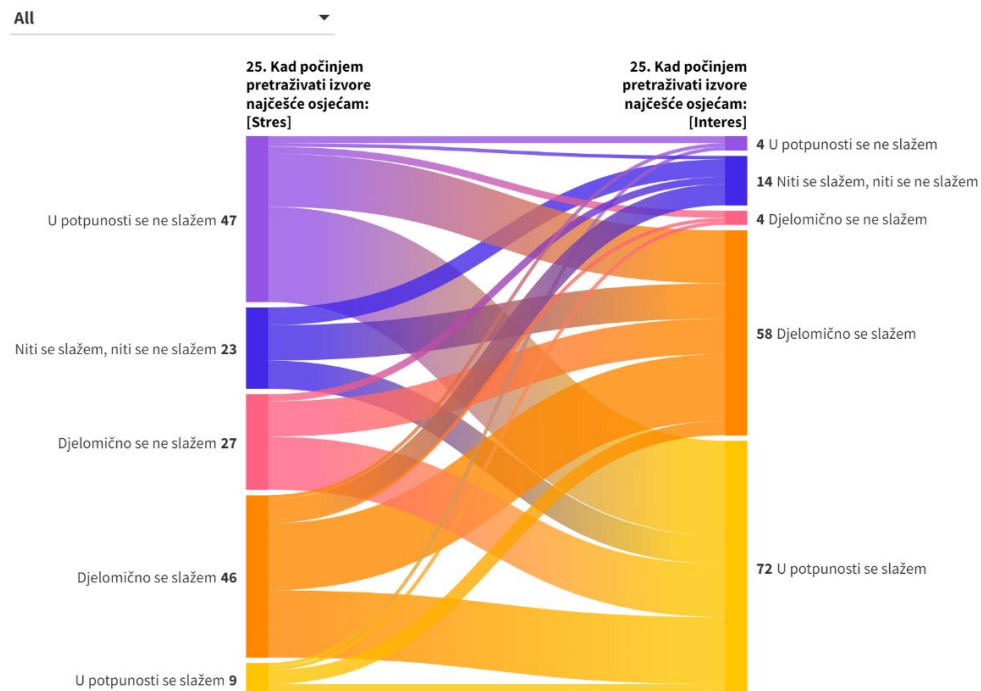
Isto pitanje promatrano je kroz varijablu ispitanika koji rade u sustavu znanosti i koji ne rade u sustavu znanosti.

Slika 58: Kad počinjem pretraživati izvore: ne rade u sustavu znanosti

Kod ispitanika koji ne rade u sustavu znanosti uočavamo da dominantan osjećaj kod pretraživanja izvora je interes, točnije afektivni aspekt iz pozitivnog spektra. Čak 45 ispitanika odgovorilo je da se potpuno slaže dok ih je samo 4 odgovorilo da se uopće ne slaže. Negativni spektar točnije osjećaj stresa kod pretraživanja potvrdilo je 8 ispitanika da je element kojeg osjećaju dok se njih 20 djelomično slaže s ovom tvrdnjom.

Promatramo li ispitanike koji rade u sustavu znanosti zanimljiva je distribucija odgovora jer njih 47 je odgovorilo da se potpuno ne slaže s ovom tvrdnjom dok je njih čak 46 odgovorilo da se slaže s ovom tvrdnjom. Usporedimo li ova dva odgovora kod ove dvije skupine, element stresa u početku pretraživanja izvora nešto je što je prisutno kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti u velikoj mjeri.

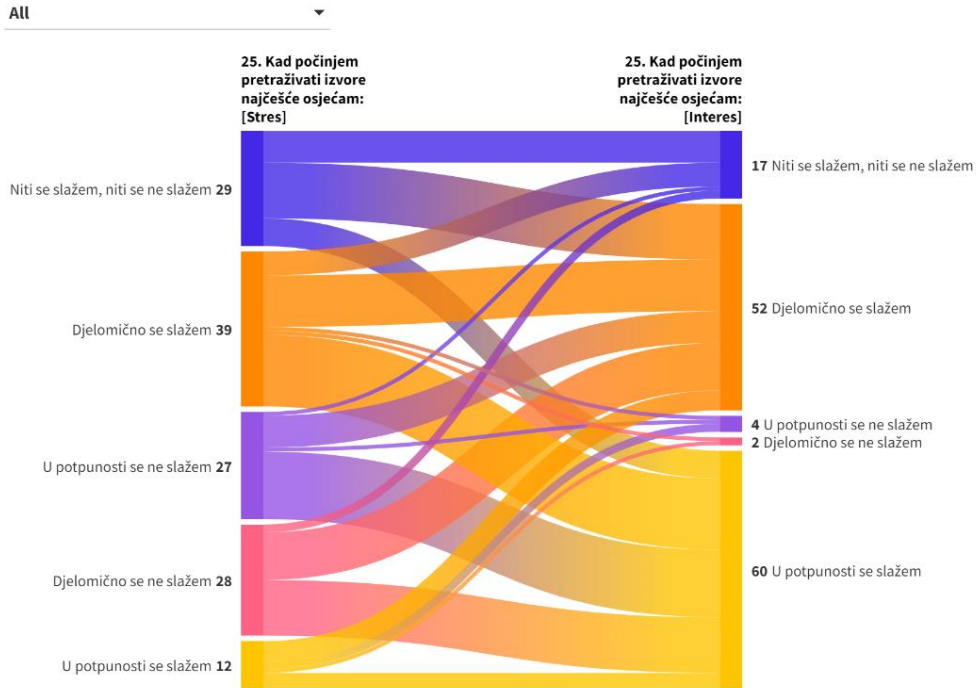

Slika 59: Kad počinjem pretraživati izvore: rade u sustavu znanosti

Kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti stres je element koji ima podjednaki broj odgovora da je dominantan i nije dominantan element. Što se tiče interesa veći broj ispitanika 72 smatra da upravo pretraživanje informacija u njima izaziva interes.

Kod ispitanika s obzirom na varijablu faza tranzicije. Ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi i usmjeravaju se prema temi u najvećoj mjeri se ne slažu da osjećaju stres prilikom pretraživanja izvora. Pozitivni afektivni elementi ovdje su jako izraženi jer 112 ispitanika je odgovorilo da osjeća interes na samom početku informacijskog pretraživanja.

Analizirajući odgovore i prateći korelaciju najveći broj ispitanika 42 ne osjeća stres i u potpunosti se slaže da osjeća interes. Ovo je zanimljivo pratiti s obzirom da u prijašnjem istraživanju u samoj početnoj fazi pretraživanja nisu uočene statistički značajne razlike kod ispitanika koji rade i koji ne rade u sustavu.

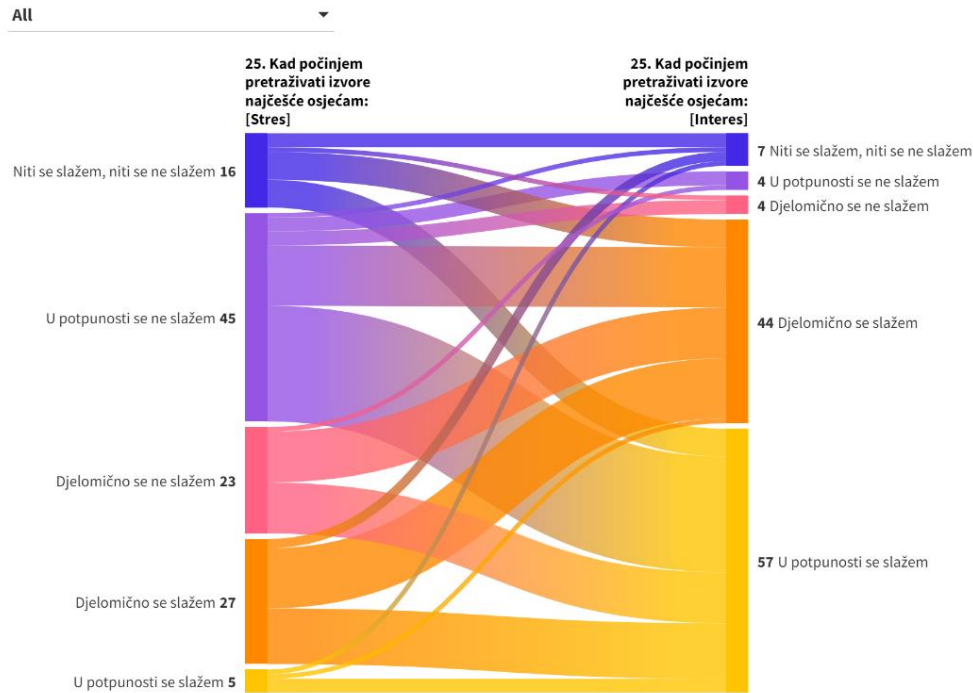
Slika 60: Kad počinjem pretraživati izvore: prva faze tranzicije

Kod ispitanika koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije stres se pojavljuje kao dominantni element

Na ovo pitanje osjećaju li stres kada pretražuju informacije ispitanici koji se tek usmjeravaju prema temi, njih 12 je odgovorilo da se u potpunosti slažu s ovim odgovorom.

Promatramo li afektivni element stresa i uspoređujemo dvije varijable zaposlenost i faza tranzicije iz distribucije odgovora jasno se vidi da je element stresa najviše prisutan kod ispitanika koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije.

Što se tiče pozitivnog elementa interesa najviše odgovora da je dominantan osjećaj interesa osjećaju ispitanici koji rade u sustavu znanosti. Te je najveća razlika u odgovorima vidljiva upravo u toj skupini ispitanika kada govorimo o osjećaju interesa u početnoj fazi pretraživanja.

Slika 61: Ispitanici druge faze tranzicije

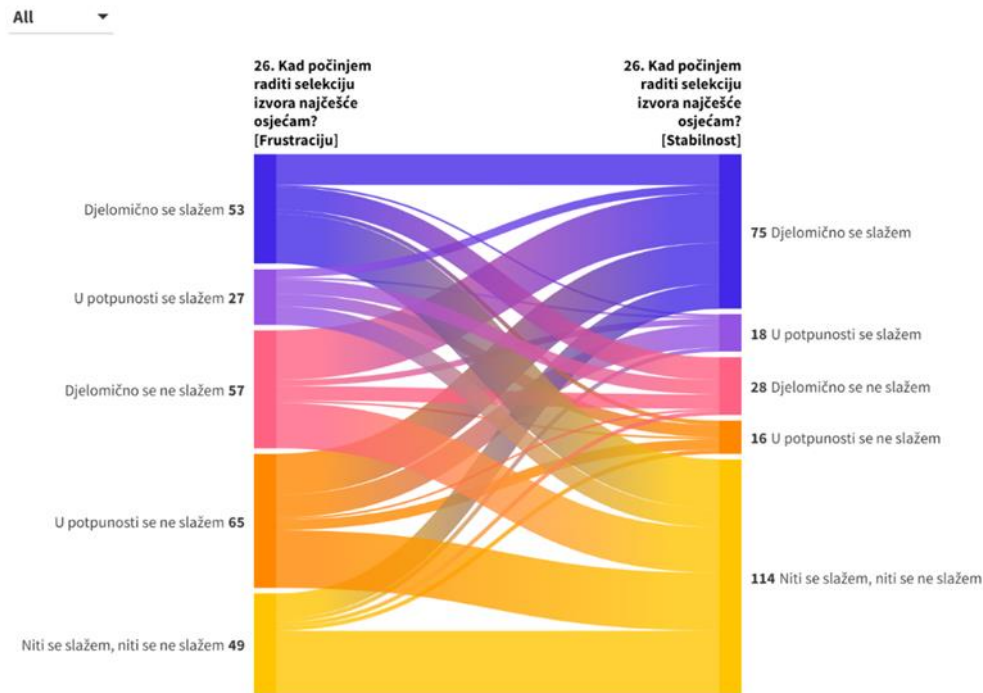
6.3.2. Selekcija izvora

Drugo pitanje koje je analizirano vezano je uz selekciju izvora. Afektivni elementi koji su odabrani za usporedbu su osjećaj frustracije iz negativnog spektra i osjećaj stabilnosti iz pozitivnog spektra.

Promatramo li odgovore na pitanje vezano za sve ispitanike i selekciju izvora čak 53 ispitanika je odgovorilo da se djelomično slaže da osjećaju frustraciju tijekom selekcije izvora, dok njih 27 potpuno se slaže da osjećaju frustraciju. 65 ispitanika se ne slaže da je selekcija izvora nešto što kod njih izaziva frustraciju. Što se tiče osjećaja stabilnosti veći dio ispitanika na ovo pitanje je neodlučno, čak njih 114, dok se njih 18 potpuno slaže s ovom tvrdnjom i čak 75 ispitanika se djelomično slaže s ovom tvrdnjom.

Promatramo li korelaciju između ova dva afektivna elementa od 53 ispitanika koji se djelomično slažu da osjećaju frustraciju njih 24 uopće ne povezuje selekciju izvora s osjećajem stabilnosti, dok njih 15 koji osjećaju frustraciju osjećaju podjednako i stabilnost u procesu selekcije izvora.

Od 27 ispitanika koji osjećaj frustracije naglašava kao dominantan osjećaj, od njih 6 ispitanika uopće ne osjeća stabilnost. Od 57 ispitanika koji se djelomično ne slažu da osjećaju frustraciju njih 24 se djelomično slaže da selekcija izvora u njima izaziva stabilnost, dok ih je 22 neodlučno. Promatramo li ispitanike koji uopće ne osjećaju frustraciju kod selekcije izvora, njih 65, od toga 20 povezuje selekciju s osjećajem stabilnosti, dok se 28 niti slaže niti ne slaže. Samo 5 ispitanika ne povezuje selekciju niti s niti jednim od ova dva elementa

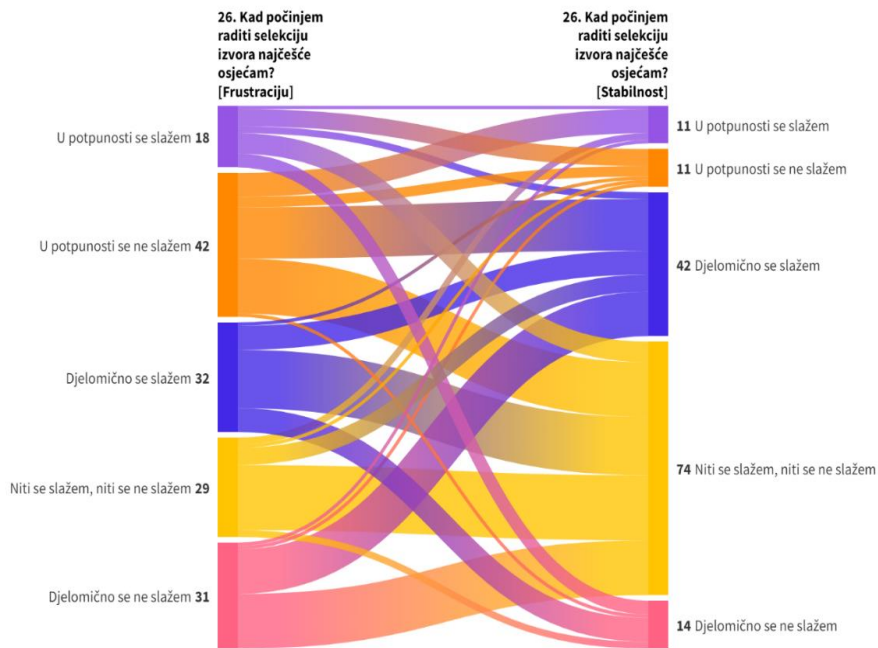

Slika 62: Selekcija izvora svi ispitanici

Promatramo li odgovore na ovo pitanje prema varijabli ispitanika koji rade u sustavu znanosti frustracija nije afektivni element koji je prisutan u velikoj mjeri. Čak 42 ispitanika odgovorilo je da ne osjeća frustraciju, dok ih je 31 odgovorilo da se djelomično ne slaže s ovim pitanjem.

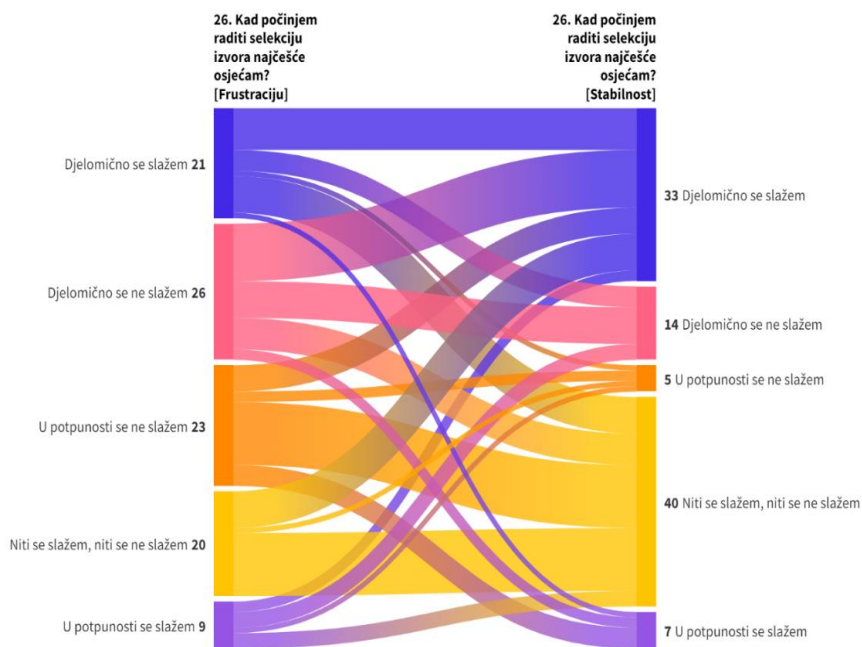
Stabilnost element iz pozitivnog afektivnog spektra osjeća prilikom selekcije izvora 11 ispitanika, dok se djelomično s tvrdnjom slaže 42 ispitanika. Kod ispitanika koji ne rade u sustavu selekcija izvora nije informacijska radnja u kojem su dominantni afektivni elementi. Na ovo pitanje da osjećaju frustraciju prilikom selekcije odgovorilo je 18 ispitanika, dok se njih 32 djelomično slaže s ovom tvrdnjom.

All

Slika 63: Selekcija izvora ispitanici koji rade u sustavu znanosti

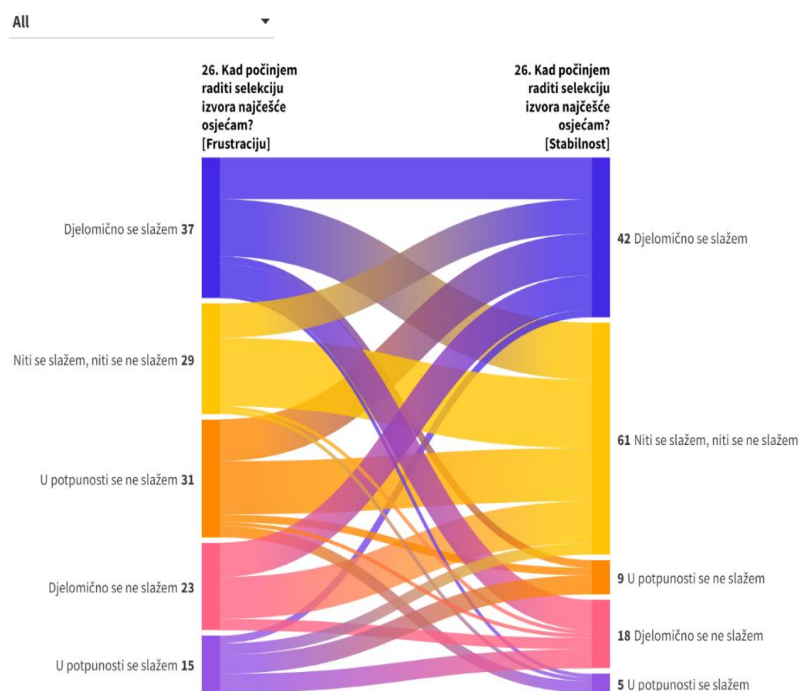
All

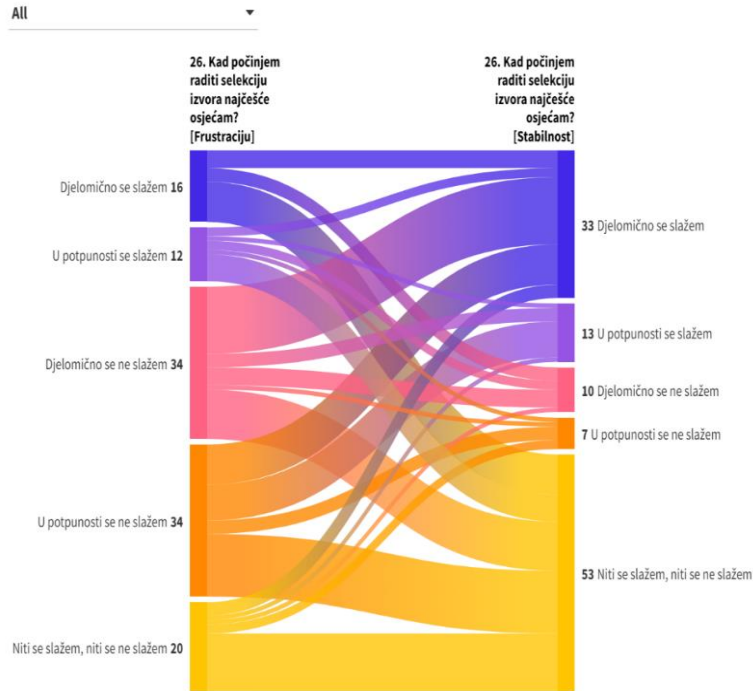
Slika 64: Selekcija izvora ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti

Kod ispitanika koji se nalaze u različitim fazama tranzicije na pitanje selekcije izvora uočena je razlika između skupina. Ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi odgovorilo je njih 37 da se djelomično slažu da osjećaju frustraciju i njih 15 da se potpuno slažu s ovom tvrdnjom.

Dok je na ovo pitanje onih koji se nalaze u drugoj fazi tranzicije njih 34 se u potpunosti ne slaže i 34 ih se djelomično ne slaže. Što se tiče osjećaja stabilnosti prilikom pretraživanja kod ispitanika koji su u prvoj fazi tranzicije 42 ispitanika se djelomično slaže s ovom tvrdnjom, dok ih se 5 potpuno slaže.

Slika 65: Selekcija izvora prva faza tranzicije

Slika 66: Selekcija izvora druga faza tranzicije

Promatra li se korelacija između odgovora vezano za selekciju izvora, a iz aspekta frustracije i stabilnosti, a prema skupinama. Osjećaj frustracije uz proces selekcije najviše osjećaju ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije, dok je osjećaj stabilnosti najviše prisutan kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti.

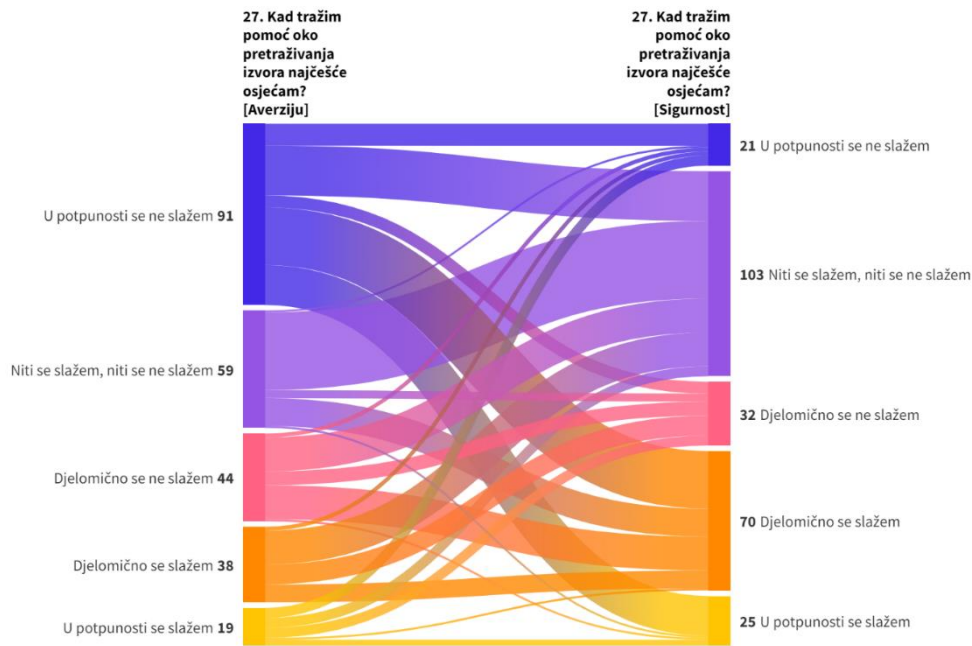
6.3.3. Traženje pomoći oko pretraživanja

Pitanje vezano uz traženje pomoći oko pretraživanja promatrano je kroz afektivne elemente averzije i sigurnosti. Ovi osjećaji su odabrani jer upravo podrška i komunikacija pokazala se u prethodnim poglavljima kao element koji je ključan.

Promatramo li odgovore svih ispitanika na ovo pitanje, 91 ispitanik uopće traženje pomoći ne povezuje s osjećajem averzije, 59 ispitanika niti se slaže niti se ne slaže, 44 ispitanika djelomično se ne slaže. Djelomično se slaže 38 ispitanika, a u potpunosti njih 19. Averzija nije u većoj mjeri prisutna kod ispitanika. Što se tiče osjećaja sigurnosti veliki broj ispitanika, njih 101 niti se slažu niti se ne slažu. Sigurnost osjeća kada traže pomoć u potpunosti 25 ispitanika, a 70 ih se djelomično slaže. Promatramo li korelaciju između ova dva odgovora.

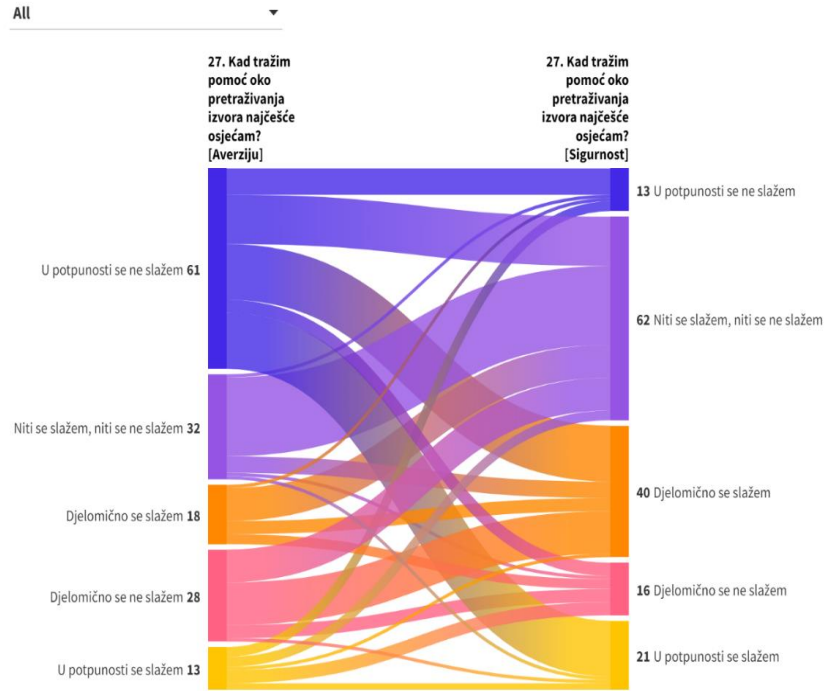
Od 19 ispitanika koji osjećaju averziju kada traže pomoć, 3 ih osjeća i stabilnost, a 5 ispitanika uopće ne osjeća stabilnost. Od 38 ispitanika koji se djelomično slažu da osjećaju averziju, njih 17 niti se slaže niti ne slaže da osjećaju sigurnost, 10 ih se djelomično ne slaže da osjećaju sigurnost. Od 44 ispitanika koji se djelomično ne slažu da je osjećaj averzije povezan s traženjem pomoći, njih 17 osjeća stabilnost kad traže pomoć. Od 91 ispitanika koji ne osjećaju averziju, 20 ih isključivo osjeća stabilnost, 29 se djelomično slaže da je to kod njih dominantan osjećaj. 11 ispitanika kod traženja pomoći ne osjeća niti averziju niti sigurnost.

All ▼

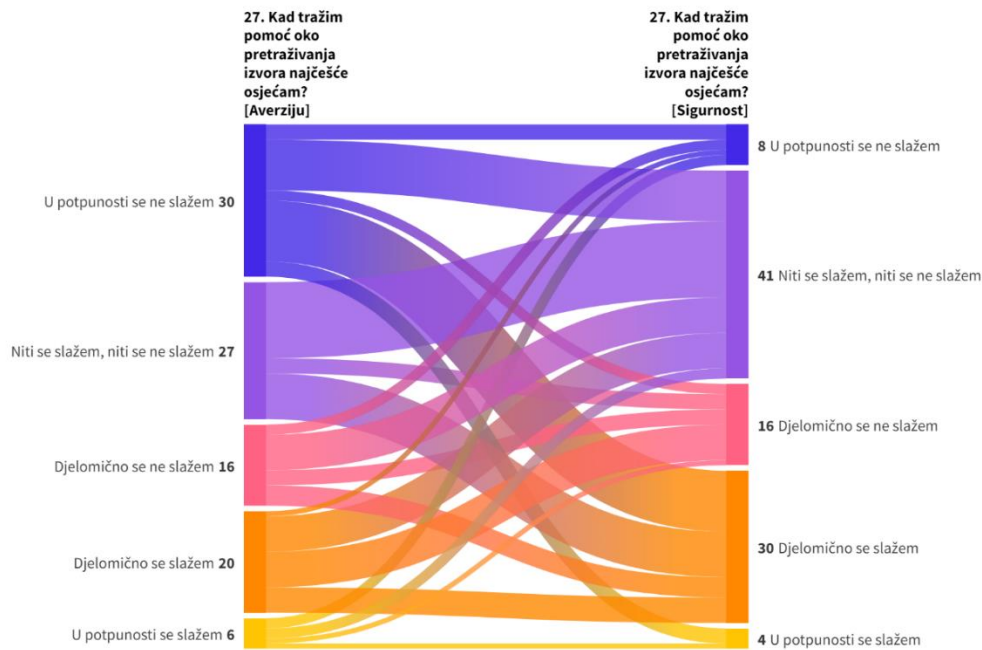
Slika 67: Pomoć oko pretraživanja svi ispitanici

Promatramo li odgovore na ovo pitanje kroz ispitanike koji rade u sustavu, njih 61 uopće ne povezuje averziju s traženjem pomoći, 32 se niti slaže niti ne slaže. 28 ispitanika se djelomično slaže, a 13 potpuno slaže. Što se tiče afektivnog elementa sigurnosti kod ispitanika koji rade i sustavu znanosti 62 ispitanika je neodlučno na ovo pitanje, 40 ih se djelomično slaže da osjećaju sigurnost kada traže pomoć, 21 ispitanik se u potpunosti slaže.

Slika 71: Pomoć oko pretraživanja sustav znanosti

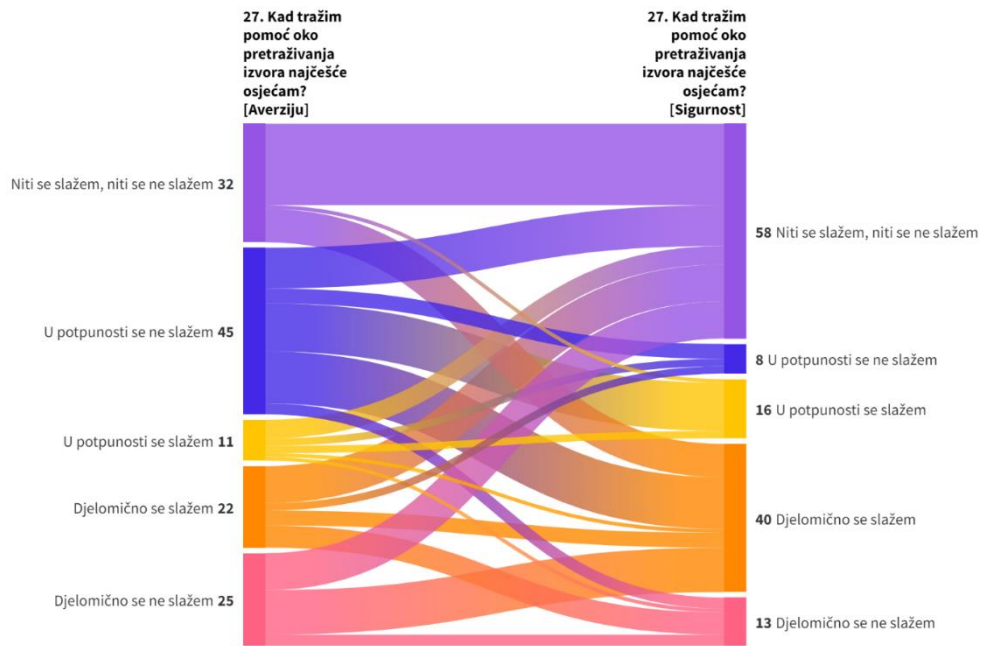
Kod ispitanika koji ne rade u sustavu 30 se uopće ne slaže da osjećaju averziju, djelomično ih se slaže 16, a potpuno se slaže 6. a djelomično 20 ispitanika. Promatramo li afektivni element sigurnosti 41 ispitanik niti se slaže niti ne slaže da se osjećaju sigurno kada traže pomoć, 16 se djelomično ne slaže i 8 ih se u potpunosti ne slaže.

Slika 68: Pomoć oko pretraživanja ne rade u sustavu

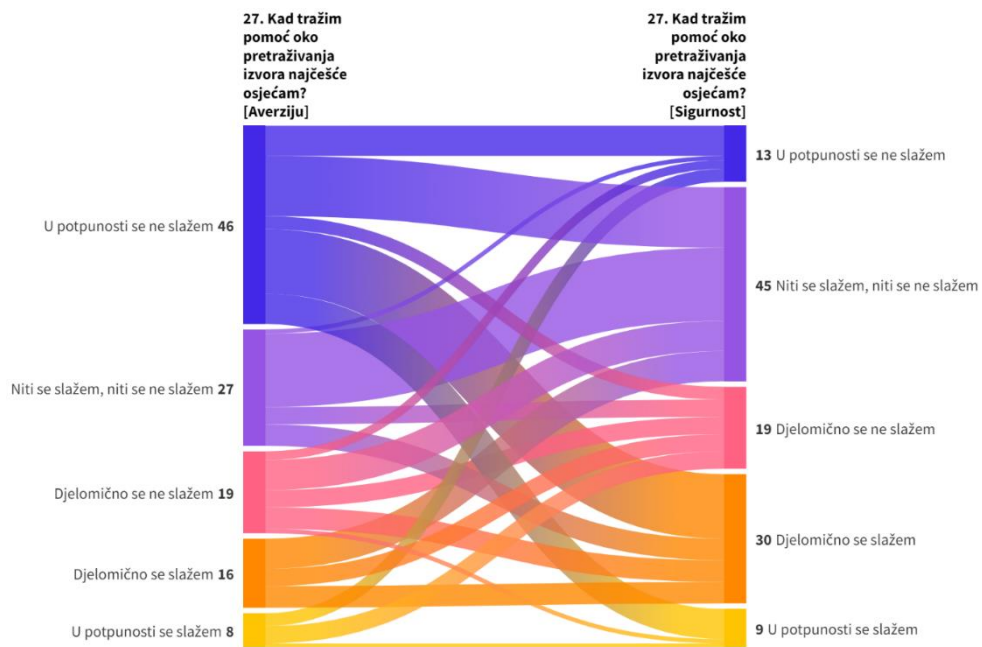
Promatramo li odgovore ispitanika koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije, 45 ih se u potpunosti ne slaže da osjećaju averziju kada traže pomoć, u potpunosti se slaže njih 11 da je averzija dominantan afektivni element. 32 ispitanika niti se slaže niti ne slaže. Što se tiče osjećaja sigurnosti, ispitanici u prvoj fazi tranzicije njih 58 niti se slažu niti ne slažu da osjećaju sigurnost, 16 ih se u potpunosti slaže, a 40 djelomično. Ispitanici u drugoj fazi tranzicije u većoj mjeri su odgovorili da averzija nije nešto što osjećaju kada traže pomoć, njih 46 u potpunosti se ne slaže. Što se tiče osjećaja sigurnosti 45 ispitanika niti se slaže niti ne slaže, 19 ih se djelomično ne slaže, 13 u potpunosti ne slaže.

All

Slika 69: Pomoć oko pretraživanja prva faza tranzicije

All

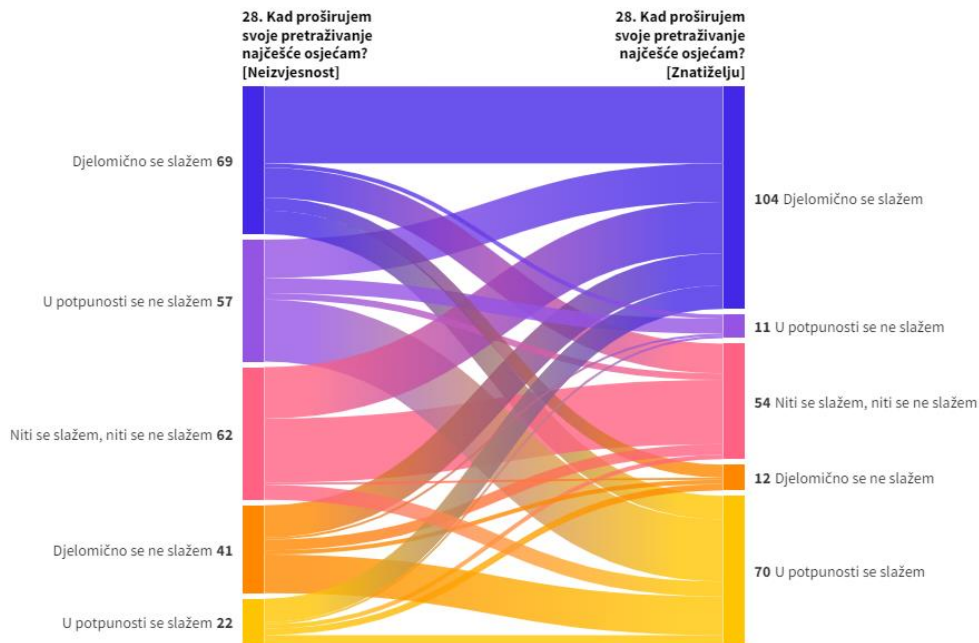
Slika 70: Pomoć oko pretraživanja druga faza tranzicije

Usporedimo li odgovore ispitanika osjećaj sigurnosti u najvećoj mjeri prisutan je kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti što se i podrazumijeva s obzirom na okruženje u kojem ispitanici rade i okruženi su odgovarajućom podrškom te traženje pomoći izaziva osjećaje iz pozitivnog spektra. Osjećaj averzije kod traženja pomoći prisutan je najviše kod ispitanika koji nisu zaposleni u sustavu znanosti što je potvrdilo i istraživanje u prethodnom poglavlju gdje se upravo osjećaj averzije pojavio kao element koji djeluje na proces traženja pomoći kod pretraživanja.

6.3.4. Proširivanje pretraživanja

Pitanje vezano uz proširivanje pretraživanja promatrano je kroz afektivne aspekte neizvjesnosti i znatiželje. Ova dva afektivna elementa uzeta su da se vidi korelacije između ova dva osjećaja koja su najviše prisutna u proširivanju pretraživanja. Najčešći afektivni element koji je motivator proširivanja je znatiželja. Znatiželju su naveli ispitanici u dubinskim intervjuima kao segment koji utječe na njihovo proširivanje i motivira ih. Promatramo li distribuciju odgovora svih ispitanika.

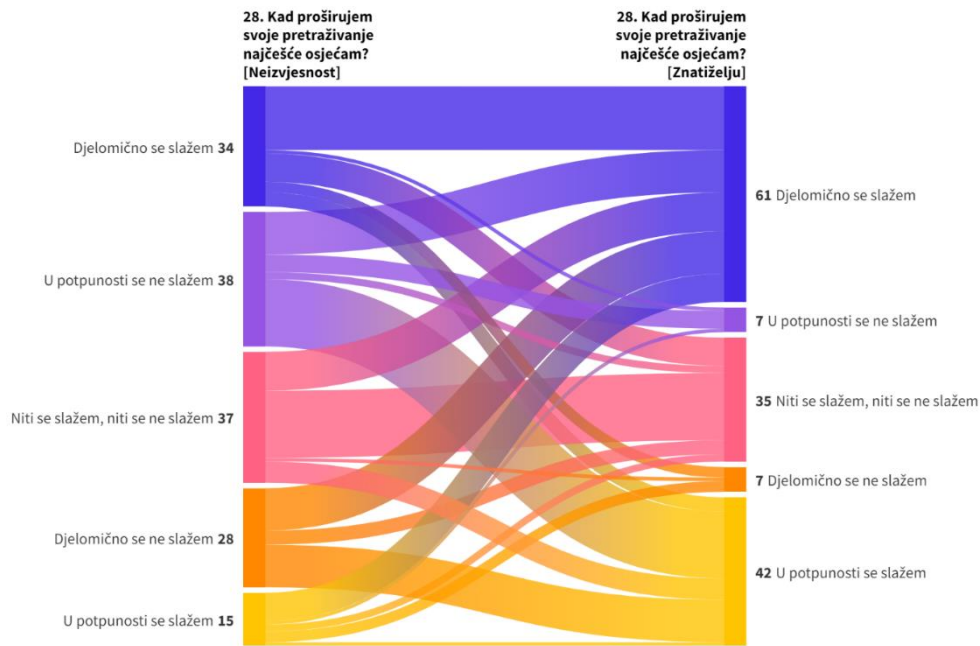
Na pitanje osjećaju li neizvjesnost kada proširuju svoje pretraživanje 69 ispitanika je odgovorilo da se djelomično slaže s tvrdnjom, 22 ih se potpuno slaže. 57 ispitanika se u potpunosti ne slaže, dok se njih 41 djelomično slaže. Što se tiče osjećaja znatiželje, 70 ispitanika je odgovorilo da je upravo znatiželja dominantan osjećaj kada proširuju svoje pretraživanje, a 104 ispitanika se djelomično slaže s ovom tvrdnjom. Samo 11 ispitanika ne proširuje pretraživanje zbog osjećaja znatiželje. Promatramo li korelaciju na pitanje vezano uz pretraživanje informacija i osjećaj iz pozitivnog spektra znatiželje i negativnog neizvjesnosti, 36 ispitanika koji su odgovorili da osjećaju neizvjesnost djelomično se slaže da osjećaju i znatiželju. Samo dva ispitanika koji osjećaju neizvjesnost u potpunosti se ne slažu da osjećaju znatiželju. Njih 14 koji se djelomično slažu da osjećaju neizvjesnost niti se slažu niti slažu da osjećaju znatiželju. Dok je njih 17 koji osjećaju neizvjesnost odgovorilo da uopće ne osjeća znatiželju kada proširuju svoje pretraživanje. Njih 29 koji uopće ne osjećaju neizvjesnost proširivanje povezuju s osjećajem znatiželje.

Slika 71: Proširivanje pretraživanja svi ispitanici

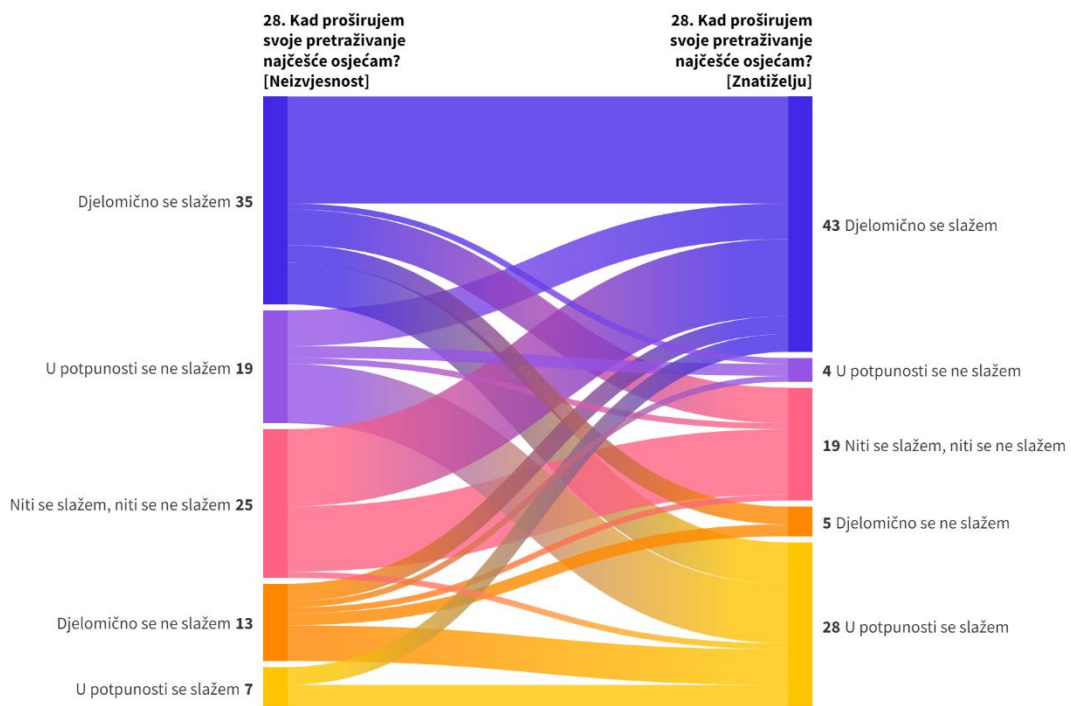
Promatramo li distribuciju odgovora kod skupine ispitanika koji rade u sustavu znanosti. Njih 38 uopće ne smatra kad proširuje svoje pretraživanje da osjećaju neizvjesnost i 28 ispitanika se djelomično ne slaže. 15 ispitanika se u potpunosti slaže, dok njih 34 se djelomično slaže. Znatizelja je dominantan osjećaj kod proširivanja pretraživanja kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti. Njih 42 se u potpunosti slaže da osjećaju znatizelju, a 61 ispitanik se djelomično slaže. Ispitanici koji ne rade u sustavu na ovo pitanje odgovorili su slično prethodnoj skupini. Što se tiče neizvjesnosti, djelomično se slaže njih 35 da osjećaju neizvjesnost, a 7 ih se u potpunosti slaže. Što se tiče znatizelje, 43 ispitanika se djelomično slažu, a 28 u potpunosti slaže. I ovdje je vidljivo da ispitanici iz ove skupine proširivanje vezuju uz osjećaj znatizelje.

All

Slika 72: Proširivanje pretraživanja – sustav znanosti

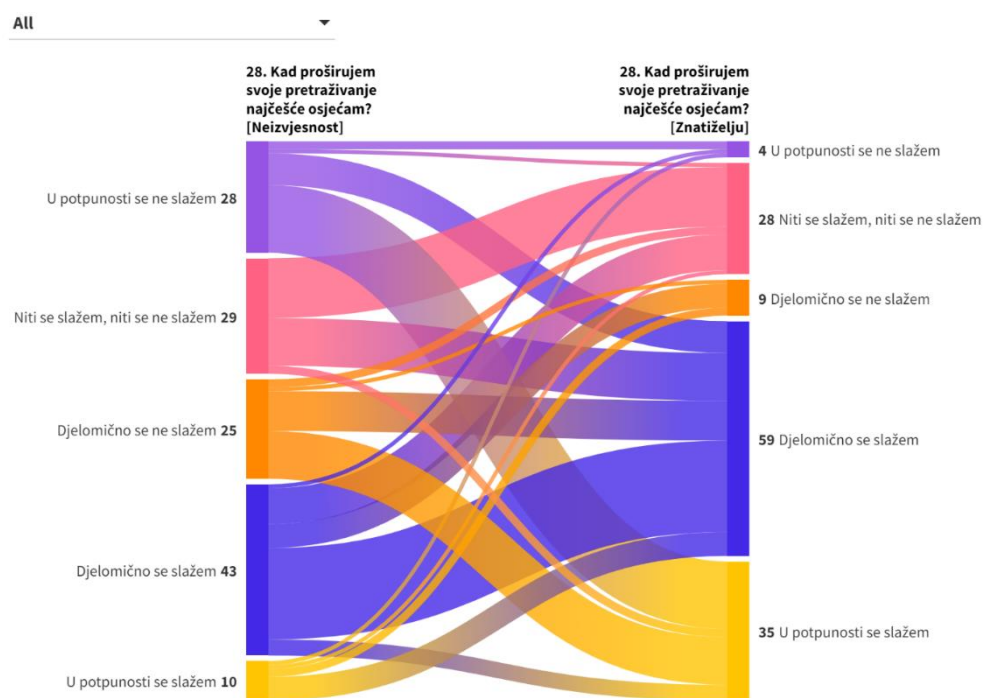
All

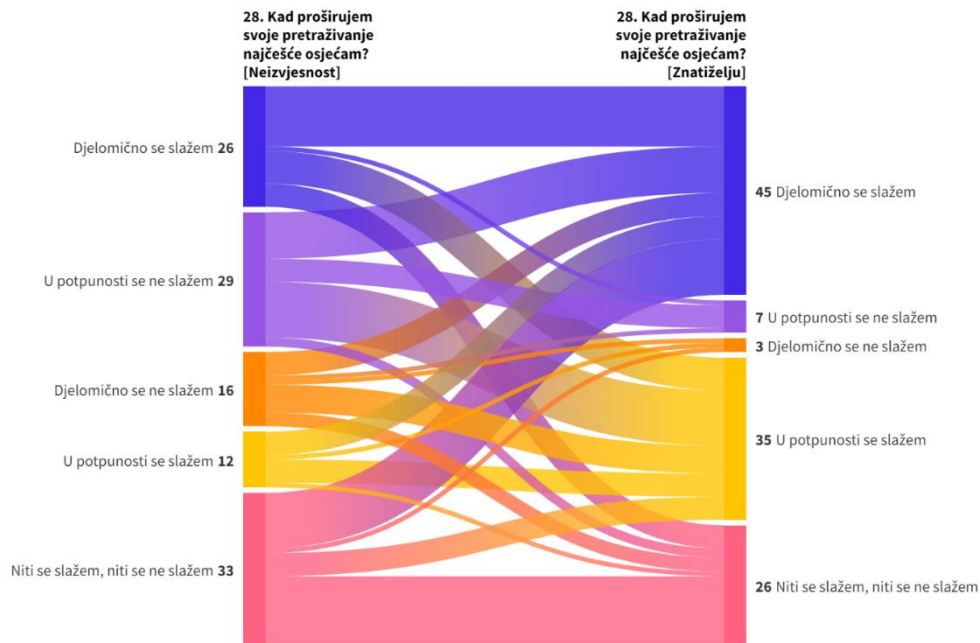
Slika 73: Proširivanje pretraživanje – ne rade u sustavu

Promatramo li ispitanike u različitim fazama tranzicije. Ispitanici u prvoj fazi tranzicije u velikoj mjeri osjećaju neizvjesnost kad proširuju pretraživanje.

Njih 43 djelomično se slaže s ovom tvrdnjom, dok ih se 10 u potpunosti slaže. Znatizelja je i ovoj skupini dominantan osjećaj. 59 ispitanika se djelomično slaže da osjećaju znatizelju, a 35 ih se u potpunosti slaže. Promatramo li odgovore kod ispitanika u drugoj fazi tranzicije. 26 ispitanika se djelomično slažu da osjećaju neizvjesnost dok ih se 12 u potpunosti slaže. Znatizelja je i kod ove skupine ispitanika prisutna u velikom broju odgovora. Djelomično se slaže 45 ispitanika, a u potpunosti 35 ispitanika. Usporedimo li ove dvije skupine osjećaj znatizelje u najvećoj mjeri prisutan je kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti, dok je neizvjesnost kod proširivanja pretraživanja dominantan osjećaj kod ispitanika u prvoj fazi tranzicije.

Slika 74: Proširivanje pretraživanja - prva faza tranzicije

Slika 75: Proširivanje pretraživanja – druga faza tranzicije

Usporedimo li odgovore na pitanja vezano uz afektivne aspekte i informacijske radnje potvrđuju se zaključci provedi u prvom i drugom dijelu istraživanja. Razlike su prisutne u varijablama tranzicije i zaposlenja, prilikom čega više negativnih aspekata povezuje s informacijskim radnjama u prvoj fazi tranzicije, dok su pozitivnije afektivni aspekti prisutnije kod ispitanika koji rade u sustavu znanosti.

7. Rasprava

U ovom poglavlju iznijet će se rezultati istraživanja i povezati s istraživačkim pitanjima, hipotezama te usporediti s dosadašnjim rezultatima istraživanja. Odgovorit će se na tri istraživačka pitanja:

IP1: Kakve emocije doktorandi doživljavaju tijekom pretraživanja?

Ovo pitanje istraženo u prvom dijelu istraživanja gdje su uočeni pozitivni i negativni elementi koji su svrstani u dvije skupine. U drugom dijelu sukladno varijablama izdvojeni pozitivni i negativni elementi koji su vezani uz informacijske prakse.

IP2: Koje su emocije motivatori efikasnog i fokusiranog pretraživanja, a koje emocije stvaraju barijeru?

U drugom dijelu istraživanja obradom pitanja od 25 do 31 izdvojeni afektivni elementi koji se vežu uz informacijske radnje sukladno varijablama spol, zaposlenje, tranzicija.

IP3 Kako proces tranzicije utječe na tijek studija kod doktoranada koji rade u sustavu znanosti.

Ovo pitanje istraženo kroz dubinske intervjuje i u drugom djelu istraživanja. U prvom dijelu vezano uz poglavlje tranzicija prema samostalnom znanstveniku.

H1 Afektivni momenti potiču doktorande da započnu i prošire informacijsko pretraživanje.

H1a: Kada počinju pretraživati informacije doktorandi u drugoj fazi tranzicije pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata.

H1b: Kad počinju pretraživati informacije doktorandi koji rade u sustavu znanosti pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata.

H1c Kada proširuju pretraživanja studenti koji rade u sustavu znanosti osjećaju izraženije pozitivne afektivne elemente.

H1d Kod proširivanja pretraživanja studenti koji su u drugoj fazi tranzicije osjećaju pozitivne afektivne elemente.

H2 Doktorandi koji rade u sustavu znanosti više su izloženi negativnim afektivnim dimenzijama nego doktorandi koji ne rade u sustavu znanosti.

7.1. Emocije kao motivatori i barijere u informacijskom ponašanju

Emocije u informacijskom ponašanju su istražene u obje faze istraživanja, u dubinskim intervjuima i anketnom upitniku. Emocije koje se pojavljuju tijekom informacijskih procesa podijeljene su u dvije skupine. Motivatori: stabilnost, sigurnost, znatiželja, zadovoljstvo, interes, napredak, samomotivacija. Barijere: stres, frustracija, averzija, neizvjesnost, sumnja, nesistematičnost i nekompetentnost.

U drugom dijelu istraživanja afektivni elementi koji su se pojavili vezani su uz pojedine skupine ispitanika. Istraživanja su potvrdila da emocije igraju važnu ulogu u informacijskom ponašanju pojedinca. Emocije se kroz proces pretraživanja mijenjaju od negativnih prema pozitivnim i obratno. Savolainen (2014) zamjećuje da su i pozitivne i negativne emocije motivatori u informacijskom procesu. Ovo se potvrđuje i ovom istraživanju jer u svim etapama emocije igraju neku od uloga. Savolainen (2014) naglašava da sreća ili uzbuđenje, strah ili averzija mogu utjecati ili na proširenje ili na ograničavanje pretraživanja. Niz afektivnih aspekata detektirano je u ovom istraživanju te su promatrani kroz kontekst tranzicije.

Modeli proučavanja informacijskog ponašanja u pretraživanju informacija su različiti. Možemo ih promatrati kao aktivnosti u pretraživanju informacija i kao odnose koji nastaju u pretraživanju. Neovisno o njihovoj različitosti i broju faza koje uključuju, svi imaju zajedničku premisu da upotreba informacija uključuje različite faze koje nije moguće promatrati linearno. U ovom istraživanju uočena je statistički značajna razlika prema spolu, ženski ispitanici u većoj mjeri prilikom započinjanja istraživanja osjećaju zadovoljstvo za razliku od muških ispitanika, kod selekcije izvora ženski ispitanici u većoj mjeri osjećaju stabilnost. Ženski ispitanici ne smatraju da do diskontinuiteta dolazi zbog zadovoljstva, sigurnosti i stabilnosti.

Razlike u spolu prilikom pretraživanja istraživana su i uočene dosta rano. Već 1996. Burdick u svojem istraživanju muških i ženskih studenata dolazi do zaključka da su muški ispitanici više skloni sakupljanju i završavanju, dok ženski ispitanici preferiraju samo istraživački proces. Istraživanja su pokazala da su ženski ispitanici na samom početku istraživačkog procesa sklonije pozitivnijem razmišljanju, a na samom kraju sklone nesigurnosti. (Aladem and Rehman, 2022.). Ove tvrdnje su se i u ovom istraživanju pokazale kao točne.

Ispitanici koji nisu zaposleni u sustavu znanosti afektivne elemente najviše povezuju kod traženje pomoći oko pretraživanja i proširivanju svojeg pretraživanja.

Kod traženja informacija u velikoj mjeri su izraženi osjećaji stresa, frustracije i averzije. Povežemo li to s prvim dijelom istraživanja kada je kod većine ispitanika prisutan stav da su svjesni prednosti rada u sustavu. Rad u sustavu doktorandima pruža vid podrške u obliku komunikacije i pristupu resursima te na taj način i olakšava informacijske prakse te smanjuje negativne elemente koji utječu na pretraživanje te utječu i na kognitivne aspekte te dovode u pitanje i cjelokupni proces doktorskog školovanja promatranog iz koncepta tranzicije.

Promatramo li istraživanja informacijskih navika znanstvenog kadra primjećuje se da je usmjeren prema preferencijama izvora, (Gardner&Inger, 2016.), usmjerenosti i interakcije s knjižnicama (Antonijević, S., & Cahoy, E. S. (2014), razini korištenja informacija (King, D. W., Tenopir, C., Choemprayong, S., & Wu, L. 2009). Emocionalni proces kao sastavni dio informacijskog pretraživanja proučavala je 2018. Fitzgerald, te koristila izraz afekt kao emocionalnu reakciju na informacijsko ponašanje. Afektivni aspekti znanstvenika često se proučavaju kroz stres(Hutchins, H. M., & Rainbolt, H. 2017).

Teoretičar informacijskog ponašanja Savolainen već je 1995. opisao model pretraživanja informacija u svakodnevnom kontekstu gdje je istaknuo važnost okoline (društveni i kulturni kontekst)koja utječe na informacijsko ponašanje. Prema Savolainenu, vrijednosti i stavovi pojedinca, društveni kapital, kulturni kapital i materijalni kapital pomažu oblikovati njihov "način života". Situacijski čimbenici kao što su vrijeme i zdravlje također pomažu u oblikovanju njihovog "načina života". Razina samopouzdanja i usmjerenost znanstvenika prema rješavanju problema, okolina u kojoj rade i djeluju zasigurno utječe uveliko na stvaranje pozitivne slike o vještinama informacijskog ponašanja. Rad u sustavu znanosti ne može se promatrati i odvojiti bez pretraživanja informacija. Najviše negativnih afektivnih elemenata u ovom istraživanju kod ispitanika koji ne rade u sustavu znanosti prisutno je kada moraju tražiti za pomoć ili proširivati svoje pretraživanje. Okolina je čimbenik koji uvelike utječe na ispitanike koji rade u sustavu znanosti.

Kad proučavamo pretraživanje informacija potrebno je sagledati i zašto dolazi do izbjegavanja, averzije, frustracije i straha, afektivnih elemenata koji su detektirani u ovom istraživanju. Elfreda Chatman (1996.) tvrdi da je izbjegavanje traženja pomoći način da se ne postane opterećenje za okolinu. Fitzgerald (2018) zaključuje da znanstvenici, a ovdje se paralela može jednako povući na obje skupine koji rade i koji ne rade u sustavu, osjećaju pritisak od očekivanja da imaju napredne vještine pretraživanja i upravo zbog toga postoji nelagoda da traže pomoć.

Najviše afektivnih aspekata pojavljuje se upravo u kontekstu tranzicije, kada se uz sve informacijske radnje vežu izraženi afektivni elementi. Upravo je proces tranzicije ključan element koji izaziva najviše negativnih i pozitivnih elemenata kod doktoranada.

Na samom početku pretraživanja otkriveni su osjećaji: zadovoljstva, stresa, frustracije i averzije ako promatramo skupno sve ispitanike što je znatno više elemenata nego kod Kuhltauinog modela pretraživanja gdje u prvoj fazi dolazi samo do nesigurnosti. Orlu (2016) u svojem istraživanju studenata diplomske razine otkriva da se javljaju osjećaji nesigurnosti i frustracije. U svojem istraživanju utjecaju emocija kod znanstvenika Fitzgerald (2018) otkriva da se osim nesigurnosti javlja i zabrinutost tijekom cijelog procesa pretraživanja.

Aladem i Rehman (2022) u svom istraživanju afektivnih elemenata u procesu informacijskog pretraživanja na primjeru studenata spominju afektivni element komplicirano i zbunjeno koji ukazuju na visoki stupanj nesigurnosti i zbunjenosti.

Oni naglašavaju da se u fazi selekcije izvora pojavljuje optimizam, što je potvrđeno i u modelu pretraživanja Carol Kuhlthau. U ovom istraživanju u procesu selekcije potvrđuje se stabilnost kao afektivni element, ali treba istaknuti nove elemente koji se pojavljuju, a to su afektivni elementi negativnog spektra neizvjesnost, frustracija i averzija, a vezani su isključivo za ispitanike promatrane kroz varijablu tranzicije. Hipoteza 1 postavljena na početku istraživanja podijeljena je na četiri pod hipoteze da bi se preciznije potvrdila ili opovrgnula.

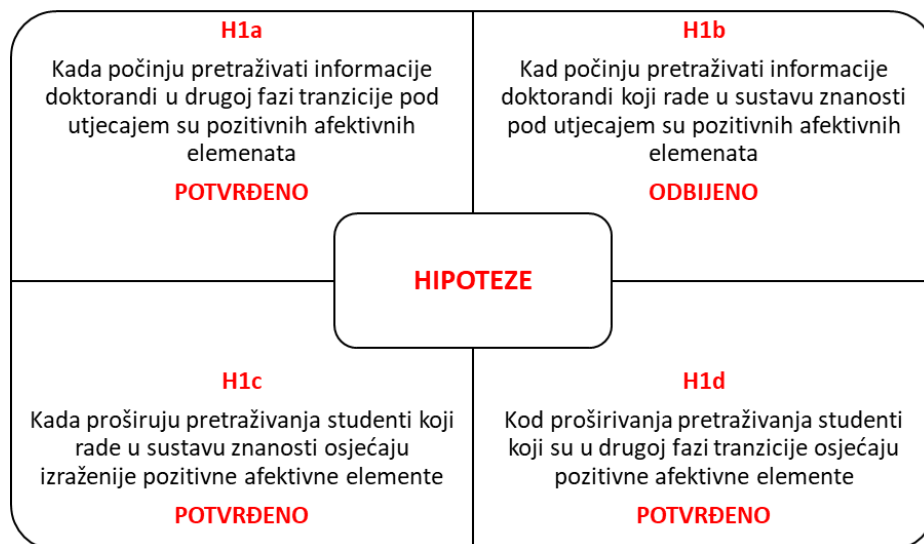
Hipoteza H1a kada počinju pretraživati informacije doktorandi u drugoj fazi tranzicije pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata.

Ova hipoteza testirana je na pitanju pod rednim brojem 25. Promatrajući ispitanike prema varijabli tranzicije, ispitanici koji se nalaze u prvoj fazi tranzicije statistički značajno u početku svojeg istraživanja osjećaju stres, averziju i frustraciju te afektivni elementi iz pozitivnog spektra prevladavaju na samom početku informacijskog procesa kod doktoranada u drugoj fazi tranzicije te je time prva hipoteza potvrđena. Hipoteza H1b: Kad počinju pretraživati informacije doktorandi koji rade u sustavu znanosti pod utjecajem su pozitivnih afektivnih elemenata. Na istom pitanju promatrana je druga skupina ispitanika prema kriteriju zaposlenosti. Kada započinju pretraživanje nisu uočene statistički značajne razlike te istraživanje nije pokazalo niti pozitivne niti negativne elemente izražene kod ispitanika samim time hipoteza H1b je odbijena.

Hipoteza H1c: Kada proširuju svoje pretraživanje studenti koji rade u sustavu znanosti osjećaju izraženije pozitivne elemente.

Ova hipoteza je testirana na pitanju 28. na kojem su promatrane tri varijable ispitanika. Istraživanje je potvrdilo da ispitanici koji rade u sustavu znanosti u statistički značajno osjećaju znatiželju, zadovoljstvo i napredak, što spada u afektivne elemente pozitivnog spektra te je ova hipoteza potvrđena. Hipoteza H1d: Kada proširuju svoje pretraživanje studenti koji su u drugoj fazi tranzicije osjećaju pozitivne afektivne elemente.

Na ovo pitanje studenti koji se nalaze u drugoj fazi tranzicije statistički značajno imaju izražene pozitivne afektivne elemente te je ova hipoteza također potvrđena.

Slika 76: Slikovni prikaz dokazivanja hipoteze H1

7.2. Emocije u pretraživanju informacija u kontekstu tranzicije

Interakciju s informacijama moramo promatrati kroz sve dimenzije ispitane populacije, uzimajući u obzir sve specifičnosti koje su karakteristične za ciljanu populaciju. Promatramo li kontekst tranzicije kod doktoranada elementi koji su utvrđeni nakon prvog dijela istraživanja su ključni: dugotrajnost procesa, prepuštenost samom sebi i nedostatak podrške.

Upravo ovi parametri ishod su i negativnih afektivnih elemenata koji utječu na informacijski proces. McAlpine (2009) zaključuje da razumijevanje iskustva i povezanih promjena koje se dešavaju doktorandima olakšava i shvatiti informacijsko ponašanje.

Upravo je tranzicija varijabla koja je u ovom istraživanju potvrđena kao varijabla koja najviše utječe na informacijsko ponašanje promatrane skupine. U svim interakcijama s informacijama prisutne su statistički značajne razlike između skupina.

Negativni afektivni elementi koji se pojavljuju u pojedinim etapama su: kod početka pretraživanja (stres, frustracija i averzija), selekcije informacija (neizvjesnost, frustracija i averzija), proširivanje informacija (nesistematičnost), prestanak pretraživanja (nesistematičnost i nekompetentnost) i mijenjanje strategija (averzija i nekompetentnost), diskontinuitet pretraživanja (negativne emocije skupno).

U prvom dijelu istraživanja ispitanici navode da je prva etapa u kojoj dolazi do izraženijih negativnih aspekata formiranje teme disertacije.

Afektivni elementi koji se pojavljuju: nesigurnost, nespremnost, frustracija i neizvjesnost. U prvoj fazi tranzicije negativni afektivni elementi utječu na informacijske prakse, što se potvrdilo i u drugom dijelu istraživanja. Nedostatak sistematičnosti problem je na koji doktorandi u prvoj fazi tranzicije nailaze. Zaključak svih ispitanika da nisu bili spremni za svoju poziciju doktoranda, nevezano za njihovu dob i iskustvo. Nesigurnost kao afektivni element prisutna je i ima temelje u drugim istraživanjima. Brojne studije pokazale su da je nesigurnost prisutna u brojnim životnim promjenama i njezin je sastavni dio. (Ruthven, 2022b)

Već u 1993. Kuhlthau u svojem modelu spominje nesigurnost kao osjećaj koji utječe na informacijske potrebe. Informacijsko pretraživanje i interakcija s informacijama često se pretpostavlja da se radi o racionalnom procesu, ali tijekom života dolazi do promjena, kontekst doktorskog studija je kontekst gdje je pojačana potreba za informacijama. Osim pojačane potrebe za informacijama, pojačana je potreba za kvalitetnim i relevantnim informacijama. Upravo afektivni elementi utječu na te potrebe. Analiziramo li pozitivne afektivne elemente koji se pojavljuju u prvom dijelu istraživanja: osjećaj vlastitog napretka, realizacija kroz definiranje teme i razvijanje vještina pretraživanja, može se zaključiti da su pozitivni afektivni elementi prisutniji u drugoj fazi tranzicije te na taj način i utječu na informacijske prakse. Nakon što su definirali temu i krenuli prema pisanju disertacije dolazi do promjene perspektive i izraženiji su osjećaji koji motiviraju. Doktorandi koji rade u sustavu imaju uvjetovani

vremenski rok i u većini slučajeva upravo ta usmjerenost prema ograničenom vremenskom periodu i jasno zacrtanim planovima element je koji je izvor pozitivnih afektivnih elemenata.

Postavljena hipoteza H2: Doktorandi koji rade u sustavu znanosti više su izloženi negativnim afektivnim dimenzijama nego doktorandi koji ne rade u sustavu znanosti odbijena je. U oba djela istraživanja potvrđeno je da rad u sustavu doktorandima omogućava sustav podrške koji je u ovom procesu ključan za pozitivan ishod.

Iako je ispitivanje iskustava pojedinaca u određenom trenutku važno za razumijevanje informacijskog ponašanja osoba u određenom kontekstu, ono što često nedostaje su promjene koje su nastale tijekom tranzicije.

Iako tranzicija može biti dio istraživanja, ona uglavnom nije u fokusu studije, ali treba spomenuti da je već Dervin (1983) u svojoj studiji govorila kako ljudi stvaraju konstrukciju svojih informacijskih potreba i koriste informacije da im budu upotrebljive.

Kad se govori o istraživanju informacijskog ponašanja, potreba za informacijama u vrijeme tranzicije naročito je naglašena. Traženje i korištenje informacija može se promijeniti ovisno o tome gdje se pojedinac nalazi unutar svog prijelaznog iskustva. U ovom istraživanju tranzicija je promatrana i kroz prizmu informacijskog ponašanja i informacijskih praksi doktoranada.

Sama društvena interakcija je izvor informacija, svako naše djelovanje u društvu ne vezano uz to tražimo li informaciju, dovodi nas u interakciju koja je izvor informacija ili nas motivira da zatražimo informaciju. Interakcija zahtijeva odgovor. Naša osobna iskustva i same okolnosti situacije u kojoj se nalazimo, u ovom istraživanju doktorska izobrazba vodi nas do preferiranog načina na koji tražimo informacije. Korištenje dobivenih informacija može dovesti do novih ili izmijenjenih potreba za informacijama koja vodi do povratne veze unutar konteksta koji se razvija.

Ruthven (2022b) naglašava da brojne teorije ili modeli informacijskog ponašanja govore ili spominju kontekst pretraživanja, barijere koje se nalaze ili kako donosimo odluke što je temelj za proučavanje u tranzicijskom kontekstu.

Brashers (2007) je okarakterizirao motivaciju ljudi tijekom životnih promjena kao upravljane nesigurnošću. Njegova teorija je teorija utemeljena na procjeni, naša procjena dovodi nas da upravljamo svojom nesigurnošću. On predlaže da informacije tražimo kada nesigurnost predstavlja opasnost, a da izbjegavamo informacije ako je nesigurnost prilika.

Ovo naravno ne može se povezati sa skupinama koje cijelo vrijeme djeluju u okviru nesigurnosti, takva je i promatrana skupina u ovom istraživanju. Istraživanja su potvrdila da nesigurnost u informacijskom procesu je kompleksan pojam koji može utjecati na razvijanje različitih osjećaja ovisno o drugim okolnostima koje su tom trenutku prisutne.

Kao Brashers (2001.) objašnjava nesigurnost i neizvjesnost postoji kad je situacija dvosmisljena, složena, nepredvidljiva, kada su informacije nedostupne, kada se ljudi osjećaju nesigurno u svoje znanje. Ruthven (2022b) zaključuje da svaki čovjek ima svoje informacijsko ponašanje, nazovimo to informacijskim zaleđem koje onda utječe i na cjelokupni proces tranzicije i stvara „zaleđe“ tranziciji. Prijašnje iskustvo uvelike podupire i olakšava proces tranzicije. Naše prijašnje iskustvo u oblikovanju informacija može spriječiti ili pospješiti tranziciju. Da bi se mogao dobiti cjelokupni uvid u sam proces informacijskog ponašanja u tranziciji mora se voditi računa u svim elementima koji objašnjavaju ovaj slojevit proces.

8. Zaključak

Važnost i istraživački potencijal ove teme nalazi se u tri teorijska okvira koja su odredila konceptualni okvir ovog doktorskog rada. Informacijsko ponašanje doktoranada tema je koja sama po sebi otvara niz pitanja za istraživanje jer upravo su doktorandi skupina koja ima pojačanu potrebu za informacijama te savladavanje informacijskih vještina uvjetuje i sam ishod doktorskog studija. Afektivni aspekti informacijskog ponašanja koji su proučavani kod doktoranada iznimno su važan čimbenik za uspješnu tranziciju prema cilju, tj. prema završetku doktorskog studija. Ova disertacija pokazuje u svojem prvom djelu istraživanja da su glavne teme koje su proizašle iz ovog dijela istraživanja određuju informacijsko ponašanje doktoranada: prepuštenost samom sebi, dugotrajnost procesa i izostanak komunikacije i podrške treba ju se promatrati u kontekstu složenih procesa koje sa sobom donosi tranzicija. Promatrana skupina spada u kategoriju koja je izložena velikim promjenama. Promatramo li ciljanu skupinu kroz temeljne elemente tranzicije možemo zaključiti da su svjesni da prolaze kroz tranziciju što potvrđuje teorijske pretpostavke da se tranzicija zaista i dešava. Element očekivanja kod ispitanika razlikuje se s obzirom na fazu tranzicije i zaposlenje. Ispitanici koji su zaposleni u sustavu znanosti svoja očekivanja vežu uz završetak procesa, jasno definiranje ciljeva i rješavanje egzistencijalnih pitanja.

Dio ispitanika na direktno pitanje jesu li imali očekivanja od doktorskog studija i jesu li ona ispunjena odgovaraju različito. Element tranzicije spremnost kod većine ispitanika se pokazao kao faktor na koji su odgovarali niječno. Smatraju da nisu bili spremni za izazove koji su se pred njima našli, ističu prednost zrelosti. Ispitanici koji su starije životne dobi smatraju da je to njihova prednost u procesu studiranja. Element planiranja kod ove skupine ispitanika pokazao se kao element s najviše nedoumica s obzirom na dugotrajnost procesa i ovisnosti o podršci sustava, dobroj komunikaciji, ali i nizu drugih elemenata planiranje nije moguće.

Jasno planiranje moguće je u prvoj fazi tranzicije kada su zadaci jasno definirani, kada postoje rokovi. Prelaskom u drugu fazu tranzicije, planiranje postaje fleksibilno i ne ovisi više o pojedincu. Znanje i vještine kod ove skupine u procesu tranzicije ključne su. Jer upravo stjecanje novih znanja i vještina dolazi do lakšeg savladavanja svih izazova koje tranzicija ovdje donosi.

Posljednji element, ali i najvažniji je okolina. Komunikacija i podrška ključ su uspješne tranzicije kod doktoranada, komunikacija s kolegama u prvom dijelu tranzicije, povezanost

grupe, komunikacija s kolegama na poslu, podrška od strane obitelji da se lakše podnese dugotrajnost i zahtjevnost samog procesa. Komunikacija i podrška mentora u drugom dijelu tranzicije, kada upravo o tome elementu ovisi cjelokupni ishod procesa. Svi elementi tranzicije jasno su prisutni i vidljivi u svim fazama tranzicije ispitanika.

Naglasak je i na pozitivnim aspektima koji su izraženiji nakon definiranja teme, osjećaj napretka koji se pojavljuje tijekom cjelokupnog procesa. Ključno je razumjeti iskustva i izazove promatrane populacije da bi svi izazovi tranzicije bili jasni te da bi se detektirali svi pozitivni i negativni elementi koji utječu na informacijsko ponašanje. U drugom dijelu istraživanja tranzicija se pokazala kao varijabla koja izaziva najviše afektivnih elemenata. Uspoređujući tri varijable: spol, zaposlenje i tranziciju, upravo je tranzicija, tj. faza studiranja u ovom slučaju ključna za razvoj negativnih ili pozitivnih emocija koje su vezane uz informacijsko ponašanje. Kontekst odgovora na temeljna istraživačka pitanja kakve emocije doktorandi doživljavaju tijekom pretraživanja istraženo je i u prvom i drugom dijelu istraživanja. Emocije koje se pojavljuju podijeljene su u dvije skupine, motivatori i barijere. Kao motivatori informacijskog procesa detektirane su emocije: stabilnosti, sigurnosti, znatiželje, zadovoljstva, interesa, napretka i samomotivacije, barijere: stres, frustracija, averzija, neizvjesnost, sumnja, nesistematičnost i nekompetentnost. Detektirane emocije ne možemo promatrati linearno jer nekad emocije koje spadaju pod negativne afektivne aspekte mogu biti motivatori informacijskog procesa, isto kao što i pozitivne emocije nužno ne pridonose nastavku i proširivanju pretraživanja već mogu izazvati pretjeranu sigurnost i prekinuti informacijske procese. Detektirane emocije potrebno je promatrati u kontekstu sa situacijom i okolinom te je potrebno uzeti u obzir i fazu tranzicije što je ključni element ovog istraživanja kod ove ispitane skupine. Ovo istraživanje je odgovorilo na pitanje koje emocije motiviraju ispitanu skupinu i koje emocije stvaraju barijeru. Detektirano je da se negativne emocije pojavljuju u prvoj etapi školovanja te na taj način formiraju sam tijekom procesa. U istraživanju je promatrano kako proces tranzicije utječe na ispitanike koji rade u sustavu znanosti i koji ne rade i potvrđeno je da doktorandi koji rade u sustavu znanosti izloženiji su manjem broju negativnih afektivnih elemenata jer sustav im daje sigurnost i određenu podršku koja je u ovakvom vidu školovanja izuzetno bitna.

Znanstveni doprinos koji je postavljen na početku istraživanja ostvaren je, cilj je bio nadograditi teorije i modele iz informacijsko-komunikacijskog područja s novim spoznajama o utjecaju i važnosti afektivnih aspekata na informacijsko ponašanje. Čitav niz afektivnih varijabli povezanih s informacijskim ponašanjem, naročito promatranih kroz varijablu tranzicije

proizašao je iz ovog istraživanja. Do tada uvriježeni pristupi istraživanja afektivnih dimenzija ispitani su uglavnom na studentskoj populaciji dok je upravo doktorska populacija uzorak koji je pod velikim utjecajem afektivnih elemenata zbog specifičnosti i dugotrajnosti cjelokupnog procesa, te zbog stalne potrebe za traženjem novih informacija. Doktorandi su izloženi intenzivnom tranzicijskom kontekstu te je promatranje afektivnih aspekata informacijskog ponašanja dobar poligon za daljnja istraživanja. Ovo istraživanje otvorilo je brojna pitanja jer su prije svega detektirane barijere na koje doktorandi nailaze te što utječe na njihove informacijske prakse. Razvoj teme moguć je u smjeru proučavanja ciljane skupine s fokusom samo na jednu ili drugu fazu tranzicije, moguće je promatrati samo doktorande koji ne rade u sustavu znanosti. Razvoj teme moguć je kroz usporedbu zasebno različitih područja znanosti te međusobne usporedbe uzimajući u obzir specifičnosti koje su karakteristične za pojedina znanstvena područja. Ispitati ciljanu skupinu na početku i na kraju samog procesa. Afektivni aspekti informacijskog ponašanja svoje istraživački potencijal imaju i u drugim metodološkim okvirima. Mogućnost eksperimentalnog istraživanja s točno naznačenim zadacima i mjerenjima fizioloških promjena. Ključ svake tranzicije je redefiniranje sebe ili situacije u kojoj se nalazi ispitanik, da bi tranzicija bila uspješna potrebno je razviti osjećaj povezanosti, pronalaženje smisla i samopouzdanja. Proučavanje tranzicije iz perspektive informacijskog ponašanja može se produbiti kontekst istraživanja informacijskog ponašanja, promjene i emocije koje se detektiraju ključ su za razvijanje modela koji će pospješiti tranziciju i utjecaj afektivnih aspekata na informacijsko ponašanje što je pokazalo i ovo istraživanje.

Navedeni znanstveni doprinosi važni su i za aplikativni kontekst. Upućuju na ključne točke djelovanja sustava za potporu doktoranada, kao glavne barijere utvrđene su: prepuštenost samom sebi, dugotrajnost samog procesa i izostanak komunikacije. Upravo sustav podrške doktorandima ključan je element koji će doprinijeti olakšavanju samog procesa. Aktivna uključenost studentski savjetnika, mladih znanstvenika i kolega s viših godina doprinijelo bi lakšem prevladavanju cjelokupnog procesa. Uključenost mentora kroz sustav praćenja ukazao bi na moguće nedostatke u cijelom procesu. Sustav podrške otvara i nova promišljanja o ulozi novih usluga knjižnica i njihovih obrazovnih usluga. Pozicioniranje knjižničara i knjižnica kao važnih dionika u obrazovnom putu doktoranada, edukacije za pretraživanje izvora, vrednovanje informacija, moduli koji bi bili uključeni kroz cjelokupni period školovanja znatno bi olakšalo snalaženje doktoranada i pomoglo u savladavanju svih izazova u obje faze tranzicije.

9. Popis Literature

1. Aladem, D., & Rehman, S. (2022). Beyond the search process: Exploring the affective stages in developing a research proposal. *Library and Information Research*.
2. Anderson, T. D. (2006). Uncertainty in Action: Observing Information Seeking within the Creative Processes of Scholarly Research. *Information Research: an international electronic journal*, 12(1), n1.
3. Antonijević, S., & Cahoy, E. S. (2014). Personal library curation: An ethnographic study of scholars' information practices. *portal: Libraries and the Academy*, 14(2), 287-306.
4. Baker, V. L., & Pifer, M. J. (2011). The role of relationships in the transition from doctoral student to independent scholar. *Studies in Continuing Education*, 33(1), 5-17.
5. Baker, V.L., Lattuca, L.R., 2010. Developmental networks and learning: toward an interdisciplinary perspective on identity development during doctoral study. *Studies in Higher Education* 35, 807–827. <https://doi.org/10.1080/03075070903501887>
6. Barrett, L.F., Russell, J.A., 1999. The structure of current affect: Controversies and emerging consensus. *Current directions in psychological science* 8, 10–14.
7. Bates, M.J., 2010. Information behavior. *Encyclopedia of library and information sciences* 3, 2381–2391.
8. Bawden, D., Robinson, L., 2015a. Introduction to information science. Facet Publishing.
9. Behzadi, H., Sanatjoo, A., 2019. Attributional style of emotions and its relationship with users' search behaviour. *Journal of Information Science* 45, 105–116.
10. Ben-Ze'ev, A., 2010. The thing called emotion. *The Oxford handbook of philosophy of emotion* 41–62.
11. Bianchini, C., Truccolo, I., Bidoli, E., Mazzocut, M., 2019. Avoiding misleading information: A study of complementary medicine online information for cancer patients. *Library & Information Science Research* 41, 67–77. <https://doi.org/10.1016/j.lisr.2019.02.006>
12. Bøyum, I., Aabø, S., 2015a. The information practices of Business PhD students. *New Library World* 116, 187–200. <https://doi.org/10.1108/NLW-06-2014-0073>
13. Brashers, D. E. (2007). A theory of communication and uncertainty management. *Explaining communication: Contemporary theories and exemplars*, 1, 201-218.
14. Bronstein, J. (2018). A transitional approach to the study of the information behavior of domestic migrant workers: A narrative inquiry. *Journal of Documentation*.
15. Burdick, T. A. (1996). Success and Diversity in Information Seeking: Gender and the Information Search Styles Model. *School Library Media Quarterly*, 25(1), 19-26.
16. Campbell, A.J., Ridout, B.F., Linden, M., Collyer, B., Dalglish, J., 2018. A preliminary understanding of search words used by children, teenagers and young adults in

seeking information about depression and anxiety online. *Journal of Technology in Human Services* 36, 208–221.

17. Canning, C., Buchanan, S., 2018. The information behaviours of maximum security prisoners: Insights into self-protective behaviours and unmet needs. *Journal of Documentation*.
18. Case, D.O., Given, L.M., 2016. Looking for information: A survey of research on information seeking, needs, and behavior.
19. Catalano, A., 2013. Patterns of graduate students' information seeking behavior: a meta-synthesis of the literature. *Journal of Documentation* 69, 243–274.
<https://doi.org/10.1108/00220411311300066>
20. Charmaz, K., 2008. Reconstructing grounded theory. *The SAGE handbook of social research methods* 461–478.
21. Chatman, E. A. (1996). The impoverished life-world of outsiders. *Journal of the American Society for information science*, 47(3), 193-206.
22. Clore, G.L., Ortony, A., 1988. The semantics of the affective lexicon, in: *Cognitive Perspectives on Emotion and Motivation*. Springer, pp. 367–397.
23. Collins, J., Brown, N., 2020. Where's the validation? Role of emotion work and validation for doctoral students. *Higher Education Research & Development* 1–14.
24. Damasio, A., Carvalho, G.B., 2013. The nature of feelings: evolutionary and neurobiological origins. *Nature reviews neuroscience* 14, 143–152.
25. Dervin, B., 1983. An overview of sense-making research: concepts, methods and results to date. *INTERNATIONAL COMMUNICATIONS ASSOCIATION ANNUAL MEETING*.
26. Dervin, B. (1992). From the mind's eye of the user: The sense-making qualitative-quantitative methodology. *Sense-making methodology reader*.
27. Dervin, B. (1998). Sense-making theory and practice: An overview of user interests in knowledge seeking and use. *Journal of knowledge management*.
28. Dervin, B., Harpring, J. E., & Foreman-Wernet, L. (1999). In moments of concern: A sense-making study of pregnant, drug-addicted women and their information needs. *The Electronic Journal of Communication*, 9(2), 3.

Dresang, E. T. (2005). Access: The information-seeking behavior of youth in the digital environment. *Library Trends*, 54(2), 178-196.
29. Dyckman, L. M. (2005). Fear of failure and fear of finishing: A case study on the emotional aspects of dissertation proposal research, with thoughts on library instruction and graduate student retention.
30. Ekman, P.E., Davidson, R.J., 1994. *The nature of emotion: Fundamental questions*. Oxford University Press.
31. Ellis, D.A. "A behavioral approach to information retrieval system design." *Journal of*

Documentation 5 (1989): 171-212.

32. Este, D., Sitter, K. & Maclaurin, B. (2009). Using mix methods to understand youth resilience. In: Liebenberg, L. & Ungar, M. (eds.), *Researching resilience*. Toronto: University of Toronto Press, 201-224.
33. Fitzgerald, S. R. (2018). The role of affect in the information seeking of productive scholars. *The Journal of Academic Librarianship*, 44(2), 263-268.
34. Folkman, S., Lazarus, R.S., Dunkel-Schetter, C., DeLongis, A., Gruen, R.J., 1986. Dynamics of a stressful encounter: cognitive appraisal, coping, and encounter outcomes. *Journal of personality and social psychology* 50, 992.
35. Fourie, I., Julien, H., 2014. Ending the dance: a research agenda for affect and emotion in studies of information behaviour.
36. Frijda, N. H., & Mesquita, B. (1994). The social roles and functions of emotions.
37. Fulton, C., 2009. The pleasure principle: the power of positive affect in information seeking. Presented at the Aslib Proceedings: New Information Perspectives, Emerald Group Publishing Limited, pp. 245–261.
38. Gardner, T., & Inger, S. (2016). How readers discover content in scholarly publications.
39. Genuis, S. K., & Bronstein, J. (2017). Looking for “normal”: Sense making in the context of health disruption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(3), 750-761.
40. Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. In: Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (eds.), *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks, CA: Sage, 105-117.
41. Hartel, J., 2019. Turn, turn, turn.
42. Herman, C., 2010. Emotions and being a doctoral student. *The Routledge doctoral student’s companion*, Abingdon: Routledge 283–294.
43. Hess, U., Thibault, P., 2009. Darwin and emotion expression. *American Psychologist* 64, 120.
44. Hicks, A. (2022). Negotiating change: Transition as a central concept for information literacy. *Journal of Information Science*, 48(2), 210-222.
45. Hicks, D. (2020). Clarifying identity in information behavior research: A conceptual analysis. *Library & Information Science Research*, 42(3), 101035.
46. Hicks, A. (2018). The theory of mitigating risk: Information literacy and language-learning in transition (Doctoral dissertation, Högskolan i Borås).

47. Hutchins, H. M., & Rainbolt, H. (2017). What triggers imposter phenomenon among academic faculty? A critical incident study exploring antecedents, coping, and development opportunities. *Human Resource Development International*, 20(3), 194-214.
48. Jeđud, I., 2007. Alice in wonderland-qualitative methodology and grounded theory method. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 43, 83–101.
49. Johnson-Laird, P.N., Oatley, K., 1989. The language of emotions: An analysis of a semantic field. *Cognition and emotion* 3, 81–123.
50. Julien, H., O'Brien, M., 2014. Information Behaviour Research: Where Have We Been, Where Are We Going?/La recherche en comportement informationnel: D'où nous venons, vers quoi nous nous dirigeons? *Canadian Journal of Information and Library Science* 38, 239–250.
51. King, D. W., Tenopir, C., Choemprayong, S., & Wu, L. (2009). Scholarly journal information-seeking and reading patterns of faculty at five US universities. *Learned Publishing*, 22(2), 126-144.
52. Kleinginna, P.R., Kleinginna, A.M., 1981. A categorized list of emotion definitions, with suggestions for a consensual definition. *Motivation and emotion* 5, 345–379.
53. Krakowska, M., 2020. Affective factors in human information behavior: a conceptual analysis of interdisciplinary research on information behavior. *Zagadnienia Informacji Naukowej-Studia Informacyjne* 58, 75–95.
54. Kralik, D., Visentin, K., & Van Loon, A. (2006). Transition: a literature review. *Journal of advanced nursing*, 55(3), 320-329.
55. Kuhlthau, C.C., 2005a. Information search process. *Hong Kong, China* 7, 226.
56. Kuhlthau, C.C., 1991a. Inside the search process: Information seeking from the user's perspective. *Journal of the American society for information science* 42, 361–371.
57. Kuhlthau, C.C., n.d. Inside the search process: Information seeking from the user's perspective 11.
58. Kundu, D. K. (2017). Models of information seeking behaviour: A comparative study. *International journal of library and information studies*, 7(4).
59. Levecque, K., Anseel, F., De Beuckelaer, A., Van der Heyden, J., Gisle, L., 2017. Work organization and mental health problems in PhD students. *Research Policy* 46, 868–879. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2017.02.008>
60. Lopatovska, I., 2009. Emotional aspects of the online information retrieval process.
61. Lopatovska, I., Arapakis, I., 2011. Theories, methods and current research on emotions in library and information science, information retrieval and human–computer interaction. *Information Processing & Management* 47, 575–592.
62. Lopatovska, I. (2014). Toward a model of emotions and mood in the online information search process. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65(9), 1775-1793.

63. Lovitts, B.E., 2008. The Transition to Independent Research: Who Makes It, Who Doesn't, and Why. *The Journal of Higher Education* 79, 296–325. <https://doi.org/10.1080/00221546.2008.11772100>
64. Lloyd, A., & Somerville, M. (2006). Working information. *Journal of Workplace Learning*.
65. Madden, R., 2014. Information behaviour of humanities PhDs on an information literacy course. *Reference Services Review* 42, 90–107. <https://doi.org/10.1108/RSR-07-2013-0034>
66. McAlpine, L., Jazvac-Martek, M., Hopwood, N., n.d. influencing identity development 14.
67. McKenzie, P., Willson, R., 2019. Transitions and social interaction: Making sense of self and situation through engagement with others. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology* 56, 459–462. <https://doi.org/10.1002/ptra2.47>
68. Meleis, A. I. (2015). Transitions theory. *Nursing theories and nursing practice*, 4, 361-380.
69. Milas, G., 2005. Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Naklada slap.
70. Nahl, D., Bilal, D., 2007. Information and emotion: The emergent affective paradigm in information behavior research and theory. Information Today, Inc.
71. Niu, X., Hemminger, B.M., 2012. A study of factors that affect the information-seeking behavior of academic scientists. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 63, 336–353.
72. Orlu, A. D. (2016). Information seeking behaviour of masters students: Affective and behavioural dimensions. *Library Philosophy and Practice*, 1.
73. Pettigrew, K.E., Fidel, R., Bruce, H., 2001. Conceptual frameworks in information behavior. *Annual review of information science and technology (ARIST)* 35.
74. Plutchik, R., 1984. Emotions: A general psychoevolutionary theory. *Approaches to emotion* 1984, 2–4.
75. Plutchik, R., 1980. A general psychoevolutionary theory of emotion, in: *Theories of Emotion*. Elsevier, pp. 3–33.
76. Ruthven, I., 2022. An information behavior theory of transitions. *Asso for Info Science & Tech* 73, 579–593. <https://doi.org/10.1002/asi.24588>
77. Ruthven, I. (2022). Information Behaviour and Change. In *Dealing With Change Through Information Sculpting* (pp. 51-75). Emerald Publishing Limited.hjuhz
78. Savolainen, R., 2021a. Information landscapes as contexts of information practices. *Journal of Librarianship and Information Science* 53, 655–667.
79. Savolainen, R., 2021b. Levels of critique in models and concepts of human information behaviour research. *Aslib Journal of Information Management*.

80. Savolainen, R., 2015. Cognitive barriers to information seeking: A conceptual analysis. *Journal of Information Science* 41, 613–623.
81. Savolainen, R., 2014. Emotions as motivators for information seeking: A conceptual analysis. *Library & Information Science Research* 36, 59–65.
82. Savolainen, R., 2007. Information behavior and information practice: reviewing the “umbrella concepts” of information-seeking studies. *The library quarterly* 77, 109–132.
83. Savolainen, R. (1995). Everyday life information seeking: Approaching information seeking in the context of “way of life”. *Library and Information Science Research*, 17(3), 259–294. [http://dx.doi.org/10.1016/0740-8188\(95\)90048-9](http://dx.doi.org/10.1016/0740-8188(95)90048-9)
84. Schachter, S., Singer, J., 1962a. Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. *Psychological review* 69, 379.
85. Sekol, I., & Maurović, I. (2017). MIJEŠANJE KVANTITATIVNOG I KVALITATIVNOG ISTRAŽIVAČKOG PRISTUPA U DRUŠTVENIM ZNANOSTIMA–MIJEŠANJE METODA ILI METODOLOGIJA?. *Ljetopis socijalnog rada*, 24(1), 7-32.
86. Shiri, A. (2017). The many faces of Marcia Bates’s contributions: citation impact and system design influence. *Proceedings of the Annual Conference of CAIS = Actes Du congrès Annuel De l’ACSI*. DOI <https://doi.org/10.29173/cais1031>.
87. Skakni, I., 2018. Reasons, motives and motivations for completing a PhD: a typology of doctoral studies as a quest. *Studies in Graduate and Postdoctoral Education*.
88. Spezi, V., 2016. Is Information-Seeking Behavior of Doctoral Students Changing?: A Review of the Literature (2010–2015). *New Review of Academic Librarianship* 22, 78–106. <https://doi.org/10.1080/13614533.2015.1127831>
89. Strauss, A., Corbin, J.M., 1997. *Grounded theory in practice*. Sage.
90. Špiranec, S., & Banek Zorica, M. (2008). *Informacijska pismenost: teorijski okvir i polazišta*.
91. Tuominen, K., Savolainen, R., 1997. A social constructionist approach to the study of information use as discursive action. Presented at the Proceedings of an international conference on Information seeking in context, pp. 81–96.
92. Vezzosi, M., 2009. Doctoral students’ information behaviour: an exploratory study at the University of Parma (Italy). *New Library World*.
93. Watson, D., Clark, L.A., Tellegen, A., 1988. Development and validation of brief measures of positive and negative affect: the PANAS scales. *Journal of personality and social psychology* 54, 1063.
94. Wildemuth, B.M., Case, D.O., 2010. Early information behavior research. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 36, 35–38.

95. Willig, C., 2014. Interpretation and analysis. *The SAGE handbook of qualitative data analysis* 481.
96. Willson, R., 2019. Transitions theory and liminality in information behaviour research. *Journal of Documentation*.
97. Willson, R., Given, L.M., 2020a. "I'm in sheer survival mode": Information behaviour and affective experiences of early career academics. *Library & Information Science Research* 101014.
98. Willson, R., Julien, H., Allen, D., 2021. Retrospective special issue—Information behavior. *Journal of the Association for Information Science and Technology*.
99. Wilson, T.D., 1981. On user studies and information needs. *Journal of documentation* 37, 3–15.
100. Wortham, S., 2006. *Learning identity: the joint emergence of social identification and academic learning*. Cambridge University Press, Cambridge ; New York, NY.

10. Popis tablica

Tablica 1: Struktura ispitanika - ispitanici koji rade u sustavu znanosti	34
Tablica 2: Struktura ispitanika - ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti	35
Tablica 3: Popis negativnih afektivnih elemenata dobivenih obradom razgovara s ciljanom skupinom	37
Tablica 4: Popis pozitivnih afektivnih elemenata dobivenih obradom razgovora s ciljanom skupinom	41
Tablica 5: Distribucija ispitanika prema sveučilištima na kojima studiraju	68
Tablica 6: Kruska-Wallis test varijable dob i sveučilišta	69
Tablica 7: Kruskal-Wallis varijable dob i područja znanosti	71
Tablica 8: Kruskal-Wallis varijable broj izvora i sveučilišta	73
Tablica 9: Distribucija odgovora na tvrdnju: Imam dobru komunikaciju s mentorom.....	77
Tablica 10: Distribucija odgovora na tvrdnju: Komunikacija s mentorom je ključna za završetak studija	78
Tablica 11: Kruskal-Wallis varijable komunikacija s mentorom i broj izvora	78
Tablica 12: Kruskal-Wallis- varijabla akademska godina i komunikacija s mentorom.....	79
Tablica 13: Kruskal-Wallis – vrijeme pretraživanja i komunikacija s mentorom	81
Tablica 14: Kruskal-Wallis – broj izvora i komunikacija s mentorom	82
Tablica 15: Radionice pretraživanja informacija	84
Tablica 16: Ocjena vještina informacijskog pretraživanja	84
Tablica 17: Vidim napredak u svojim vještinama pretraživanja	84
Tablica 18: Kruskal-Wallis – broj sati i napredak u vještinama	85
Tablica 19: Najčešće korištene baze za pretraživanje znanstvenih informacija	87
Tablica 20: Alternativne baze za pretraživanje izvora	87
Tablica 21: Pitanja – afektivni aspekti	89
Tablica 22: Negativni i pozitivni afekti.....	89

11. Popis slika

Slika 1: Istraživačka pitanja	4
Slika 2: Istraživačke hipoteze.....	4
Slika 3: Razvoj terminologije (rad autora)	9
Slika 4: Wilsonov model informacijskog ponašanja iz 1981.	11
Slika 5: Wilsonov model informacijskog ponašanja iz 1996. godine	12
Slika 6: Ugniježđeni model područja proučavanja informacijskog ponašanja iz 1999.	13
Slika 7: Dervinova teorija stvaranja smisla.....	14
Slika 8: Dervinina teorija stvaranja smisla - modificirano.....	15
Slika 9: Ellisov okvir informacijskog ponašanja.....	17
Slika 10: Model pretraživanja C.C. Kuhlthau – 1991.	17
Slika 11: Model tranzicije - Meleis	27
Slika 12: Struktura istraživanja	31
Slika 13: Teme kao izvor negativnih afektivnih elemenata	39
Slika 14: Prepuštenost samom sebi – tema A	39
Slika 15: Dugotrajnost procesa – tema B	40
Slika 16: Izostanak komunikacije i podrška.....	40
Slika 17: Teme kao izvor pozitivnih afektivnih elemenata.....	42
Slika 18: Ključ tranzicije – rad autora.....	45
Slika 19: Distribucija ispitanika prema spolu	61
Slika 20: Box & Whisker dijagram - Mann-Whitney U test varijabla spol i vrijeme pretraživanja informacija.....	62
Slika 21: Grafički prikaz sati utrošenih na pretraživanje prema različitim kriterijima	63
Slika 22: Distribucija ispitanika prema starosnoj dobi.....	64
Slika 23: Box & Whisker dijagram- Mann-Whitney U test varijable akademska godina i zaposlenje	64
Slika 24: Grafički prikaz dobne strukture ispitanika s obzirom na spol i zaposlenost.....	65

Slika 25: Distribucija ispitanika prema dobi i geografskoj raspršenosti	66
Slika 26: Distribucija ispitanika prema godini upisivanja doktorskog studija i geografskoj raspršenosti	66
Slika 27: Box & Whisker dijagram - Mann-Whitney U test varijable broj izvora i faza studiranja	67
Slika 28: Box & Whisker dijagram- Mann-Whitney U test varijable dob i radionice pretraživanja	68
Slika 29: Box & Whisker dijagram- dob i sveučilišta Kruskal Wallis test	70
Slika 30: Box & Whisker dijagram- dob i područje znanosti Kruskal Wallis test.....	72
Slika 31: Box & Whisker dijagram -broj izvora i sveučilište Kruskal-Wallis test	74
Slika 32: Distribucija odgovora – podrška tijekom studija	75
Slika 33: Distribucija odgovora imam dobru komunikaciju s kolegama	77
Slika 34: Box & Whisker dijagram – komunikacija s mentorom i broj korištenih izvora.....	79
Slika 35: Box & Whisker dijagram – komunikacija s mentorom	80
Slika 36: Box & Whisker dijagram komunikacija s mentorom – broj sati	81
Slika 37: Box & Whisker dijagram -komunikacija s mentorom – broj izvora	83
Slika 38: Box & Whisker dijagrama – napredak u pretraživanju i broj sati pretraživanja.....	86
Slika 39: Box & Whisker dijagram- početak pretraživanja- osjećaj zadovoljstva.....	90
Slika 40: Box & Whisker dijagrama—selekcija izvora – osjećaj stabilnosti.....	90
Slika 42: Box & Whisker dijagram – doskontinuitet u pretraživanju – osjećaj sigurnosti	92
Slika 43: Box & Whisker dijagram- pomoć oko pretraživanja – osjećaj stresa.....	93
Slika 44: Box & Whisker dijagram – pomoć oko pretraživanja – osjećaj frustracije	94
Slika 45: Box & Whisker dijagrama – pomoć oko pretraživanja - zaposlenje	94
Slika 46: Box & Whisker dijagram- početak pretraživanja – osjećaj averzije - tranzicija	96
Slika 47: Box & Whisker dijagram – početak pretraživanja – osjećaj stresa- tranzicija	96
Slika 48: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj frustracije - tranzicija.....	97
Slika 49: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj averzije- tranzicija	98

Slika 50: Box & Whisker dijagram – selekcija izvora – osjećaj neizvjesnosti - tranzicija.....	98
Slika 51: Box & Whisker dijagram – proširivanje pretraživanja – osjećaj nesistematičnosti - tranzicija	99
Slika 52: Box & Whisker dijagram – prestanak pretraživanja – osjećaj nesistematičnosti - tranzicija	100
Slika 53: Box & Whisker dijagram – prestanak pretraživanja – osjećaj nekompetentnosti - tranzicija	100
Slika 54: Box & Whisker dijagram – mijenjanje strategija-osjećaj averzije -tranzicija	101
Slika 55: Afektivni elementi povezani s informacijskim radnjama – varijable spol, zaposlenje i tranzicija	102
Slika 56: Kad počinjem pretraživati izvore svi ispitanici.....	104
Slika 57: Kad počinjem pretraživati informacije: žene	104
Slika 58: Kad počinjem pretraživati izvore: ne rade u sustavu znanosti.....	105
Slika 59: Kad počinjem pretraživati izvore: rade u sustavu znanosti.....	106
Slika 60: Kad počinjem pretraživati izvore: prva faze tranzicije	107
Slika 61: Ispitanici druge faze tranzicije	108
Slika 62: Selekcija izvora svi ispitanici.....	109
Slika 63: Selekcija izvora ispitanici koji rade u sustavu znanosti.....	110
Slika 64: Selekcija izvora ispitanici koji ne rade u sustavu znanosti	110
Slika 65: Selekcija izvora prva faza tranzicije	111
Slika 66: Selekcija izvora druga faza tranzicije	112
Slika 67: Pomoć oko pretraživanja svi ispitanici	114
Slika 68: Pomoć oko pretraživanja ne rade u sustavu	116
Slika 69: Pomoć oko pretraživanja prva faza tranzicije	117
Slika 70: Pomoć oko pretraživanja druga faza tranzicije	117
Slika 71: Proširivanje pretraživanja svi ispitanici	119
Slika 72: Proširivanje pretraživanja – sustav znanosti	120
Slika 73: Proširivanje pretraživanje – ne rade u sustavu.....	120

Slika 74: Proširivanje pretraživanja - prva faza tranzicije	121
Slika 75: Proširivanje pretraživanja – druga faza tranzicije.....	122
Slika 76: Slikovni prikaz dokazivanja hipoteze H1	127

12. Prilozi

12.1. Prilog 1 - Protokol intervjua

Protokol intervjua

- ✓ pristupi kod izbora teme disertacije
- ✓ početne točke pretraživanja
- ✓ osobe i izvori koje doktorandi konzultiraju
- ✓ prepreke i izazovi
- ✓ kada prestaju tražiti i uslijed čega
- ✓ kako provode selekciju izvora

UVOD

1. Na početku nekoliko rečenica o Vama, gdje radite, što radite, zašto znanstvena karijera.
2. Kada bi se morali predstaviti nepoznatoj osobi, koje osobine smatrate da imate i koje Vas najbolje opisuju?
3. Mislite li da ste spremni za rad na fakultetu?
4. Ako da zašto da, ako ne zašto ne?
5. Zašto ste upisali doktorski studij?
6. Koje kompetencije mislite da su potrebne za upisivanje dokorskog studija?
7. Koje kompetencije mislite da imate vi?
8. Koliko je teško uskladiti rad i studiranje?
9. Mislite da ste bili spremni za svoju poziciju doktoranda?
10. Što ste očekivali od dokorskog studija?
11. Je li doktorski studij ostvario vaša očekivanja?

POČETNE TOČKE PRETRAŽIVANJA

1. Razmislite o svojem jednom tipičnim danu koji je vezan uz doktorski studij, kako izgleda. Pritom se usmjerite na pretraživanje informacija.
2. Postoji li razlika u pretraživanju informacija kada tražite nešto za posao i nešto što vam striktno treba za disertaciju?
3. Kako bi ocijenili svoje informacijske potrebe?
4. Događa li Vam se da ponekad pronađete informaciju koja će vam koristiti za disertaciju, a

uopće niste tražili? Gdje se to obično događa?

5. U kojem slučaju imate osjećaj da ste prikupili sve informacije i da ste zadovoljni s procesom prikupljanja?
6. Kada Vam se čini da ustvari nemate sve informacije koje tražite?
7. Koje izvore koristite?
8. Kako ste došli do svoje metode pretraživanja, objasniti
9. Kad vam se čini da imate sve informacije i da ste zadovoljni s procesom prikupljanja informacija?
10. Kad razmišljate u zadnjih mjesec dana vidite li promjenu u vrsti informacija koju pretražujete?
11. Koristite li nove baze ili pretražujete na mjestima koja su Vam od prije poznata?
12. Vidite li razliku u postupku pretraživanja, selekciji?
13. Na koji način radite selekciju? Opišite mi kako čitate neki rad koji nađete?
14. Koji su Vam kriteriji procjene da je taj rad dobar rad?
15. Što mislite koje kompetencije su Vam potrebne kad se radi o pretraživanju informacija?
15. Mislite da je selekcija nešto što se uči s vremenom ili smatrate da je potrebno proći edukaciju?
16. Jeste li imali radionice pretraživanja informacija?
17. Smatrate da su Vam potrebne?

PREPREKE I IZAZOVI

1. Navedite prepreke s kojima se susrećete kada pretražujete informacije?
2. Što radite kad naiđete na prepreku?
3. Koliko često Vam se to događa?
4. Koji su izazovi na koje nailazite kada pretražujete informacije?
5. Kada prestajete tražiti i uslijed čega?
6. Što u procesu pretraživanja informacija izaziva u vama frustraciju?
7. Kada se osjetite frustrirani što obično napravite?
8. Zašto mislite da dolazi do frustracije?
9. Što izaziva stres kada ste u procesu traženja informacije?
10. Kada ste zadovoljni sa pretraživanjem informacija? Mislite da to utječe vaše osobno raspoloženje, radni dan, životne okolnosti ili je povezano s nečim drugim?
11. Smatrate li da proces tranzicije (prelaska iz jedne faze života u drugu) utječe na Vaše informacijske sposobnosti.

12.2. Prilog 2 - Anketni upitnik

1. Spol

Ženski

Muški

2. Koliko imate godina?

3. Zaposlen/a sam:

U sustavu znanosti (odnosi se na institute i poduzeća koja imaju registriranu znanstvenu djelatnost)

Nisam zaposlen u sustavu znanosti

4. Navedi sveučilište na kojem studiraš:

Sveučilište u Dubrovniku

Sveučilište u Osijeku

Sveučilište u Rijeci

Sveučilište Sjever

Sveučilište u Slavonskom Brodu

Sveučilište u Splitu

Sveučilište u Zadru

Sveučilište u Zagrebu

Hrvatsko katoličko sveučilište

Ostalo

5. Područje znanosti doktorskog studija:

- Prirodne znanosti
- Tehničke znanosti
- Biomedicina i zdravstvo
- Biotehničke znanosti
- Društvene znanosti
- Humanističke znanosti
- Interdisciplinarna područja znanosti

6. Akademska godina upisivanja doktorskog studija: (kratki odgovor)

7. Faza studiranja:

- Položio sam sve ispite i pišem disertaciju
- Polazem ispite i usmjeravam se prema temi

8. Bračni status:

- Udana/Oženjen
- Slobodan/a

9. Županija iz koje dolazim: padajući izbornik

10. Imate li djece:

- Da
- Ne

KOMUNIKACIJA I PODRŠKA (pitanja za izračunavanje pouzdanosti i valjanosti mjernih ljestvica – Cronbach Alpha)

11. Dobio sam odgovarajuću podršku u procesu doktorskog studija:

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

12. Imam dobru komunikaciju s kolegama :

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

13. Imam dobru komunikaciju s mentorom:

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

14. Komunikacija s mentorom ključna je za završetak studija.

- U potpunosti se ne slažem

- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

15. Mentora kontaktiram često:

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

PRETRAŽIVANJE INFORMACIJA

16. Tijekom studija prošao sam radionice pretraživanja informacija:

- Da
- Ne

17. Moje vještine informacijskog pretraživanja ocijenio/la bi kao: eliminacijsko

- Vrlo slabe
- Slabe
- Zadovoljavajuće
- Dobro
- Vrlo dobro

18. Vidim napredak u svojim vještinama pretraživanja:

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

19. Zadovoljan/a sam a svojim vještinama pretraživanja: eliminacijsko

- U potpunosti se ne slažem
- Djelomično se ne slažem
- Niti se slažem, niti se ne slažem
- Djelomično se slažem
- U potpunosti se slažem

20. Za pretraživanje znanstvenih izvora najčešće koristim:

- Google
- Hrčak
- Google Scholar
- Citatne baze (Web of Science, Scopus)
- Ostalo

21. Kada ne mogu do relevantne literature koristim najčešće alternativne metode:

- Sci Hub
- LIbGen

- Research Gate
- Kontaktirao sam autora
- Ostalo

22. Procijeni koliko sati dnevno potrošiš na pretraživanje izvora? (upiši broj)

23. Koji broj izvora si koristio da bi oblikovao svoju temu (okvirni odgovor):

24. Pretraživanje informacija savladao sam dobro. Eliminacijsko pitanje

- Slažem se u potpunosti
- Slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Ne slažem se
- U potpunosti se ne slažem

25. Kad počinjem pretraživati izvore najčešće osjećam: u potpunosti se ne slažem, djelomično se ne slažem, niti se slažem niti se ne slažem, u potpunosti se slažem H1, H2

- Stres
- Frustraciju
- Averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost
- Stabilnost

- Sigurnost
- Znatiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivaciju

26. Kad počinjem raditi selekciju izvora najčešće osjećam? H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost
- Stabilnost
- Sigurnost
- Znatiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivaciju

27. Kad tražim pomoć oko pretraživanja izvora najčešće osjećam? H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost
- Stabilnost
- Sigurnost
- Znantiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivacija

28. Kad proširujem svoje pretraživanje najčešće osjećam? H1, H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost

- Stabilnost
- Sigurnost
- Znatiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivaciju

29. Kada prestajem pretraživati? H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost
- Stabilnost
- Sigurnost
- Znantiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivacija

30. Mijenjam svoje strategije pretraživanja kad osjećam? H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost
- Stabilnost
- Sigurnost
- Znantiželju
- Zadovoljstvo
- Interes
- Napredak
- Samomotivacija

31. Do diskontinuiteta u pretraživanju dolazi zbog: H2

- Stres
- Frustraciju
- averziju
- Neizvjesnost
- Sumnju
- Nesistematičnost
- Nekompetentnost

- Stabilnost**
- Sigurnost**
- Znantiželju**

12.3. Prilog 3 – PANAS

Osjećam se		Slabo ili nikako	Malo	Povremeno	Uglavno	Većinom
PANAS1	ZAINTERESIRANO					
PANAS2	TUŽAN					
PANAS3	UZBUĐEN					
PANAS4	UZRUJAN					
PANAS5	JAK					
PANAS6	KRIV					
PANAS7	UPLAŠEN					
PANAS8	NEPRIJATELJSKI					
PANAS9	ENTUZIJASTIČNO					
PANAS10	PONOSNO					
PANAS11	RAZDRAŽLJIVO					
PANAS12	OPREZNO					
PANAS13	POSRAMLJENO					
PANAS14	INSPIRIRANO					
PANAS15	ŽIVČANO					
PANAS16	ODLUČNO					
PANAS17	PAŽLJIV					
PANAS18	NERVOZNO					
PANAS19	AKTIVNO					
PANAS20	PLAŠLJIVO					

12.4. Prilog 4 - Izjava

Suglasnost za sudjelovanje odraslog ispitanika u istraživanju

Poštovani/poštovana,

pozivamo Vas da u svojstvu ispitanika sudjelujete u istraživanju čiji je glavni cilj istražiti afektivne aspekte informacijskog ponašanja doktoranada. Istraživanje se provodi se u okviru izrade doktorske disertacije. Vaše sudjelovanje bit će potpuno anonimno te se vaši osobni podaci neće navoditi, razgovor će biti kodiran i tematski obrađen i svakom ispitaniku će biti dodijeljena određena šifra.

1. Potvrđujem da sam dana _____ u _____ (upisati mjesto) pročitao/la Obavijest za ispitanika za gore navedeno znanstveno istraživanje te sam imao/la priliku postavljati pitanja.

2. Razumijem da je moje sudjelovanje dragovoljno i da se iz sudjelovanja u istraživanju mogu povući u bilo koje vrijeme.

3. Želim i pristajem sudjelovati u navedenom znanstvenom istraživanju.

Ime i prezime ispitanika: (upisati tiskanim slovima)

Vlastoručni potpis: (potpisati)

Mjesto i datum: (upisati)